

LANG THANG CHỦ NGHĨA

II

PHAN HUY ĐƯỜNG

Ngày ngày Lang thang chữ nghĩa

Trong văn học Pháp, *Lang thang chữ nghĩa* thuộc loại *Carnet* của nhà văn, thi sĩ, triết gia. Lúc viết, họ hay giả vờ : ghi cho mình đừng quên thôi, không có ý đăng. Như *Pensées* của Pascal ấy mà. Nhưng nhiều người thầm kín mong sẽ được người đời đăng và quan tâm, thậm chí mê, sau khi mình đã đi châu Diêm Vương. Ở Alain, thường là những châm ngôn (*aphorismes*). Ở Sartre thì mỗi đề tài són thành vài... trăm trang : *Carnets de la drôle de guerre*, *Carnets pour une morale*. Sartre trung thực với triết lý của chàng khi chàng cho phép đăng tất cả thư từ, bản nháp *et tutti quanti* mà chàng đã từng viết : chúng đã từng là (*est été*) chính mình, sao phải phủ nhận chúng ?

Ở tôi, *Lang thang chữ nghĩa* là triết và văn học dưới hình thái... mì ăn liền ! Nó chỉ khác mì ăn liền thông dụng ở một điểm thôi : thiếu bột gia vị phong phú của công nghiệp đánh chén. Muốn thưởng thức nó một cách trọn vẹn, phải tưới nước dùng độc nhất hợp khẩu vị với nó : *Tư duy tự do* (Nxb Đà Nẵng, 2006) và

<http://amvc.fr/>

2009-05-30

MỤC LỤC

Ngày ngày Lang thang chữ nghĩa.....	5
Ngôn bất chính	13
Lệ thuộc tư duy	13
Khinh.....	13
Kiều ngạo – 1	13
Một tấm gương muôn mặt	14
Robot Phulăng Xa	14
Tiếng Việt của ai ?	25
Giấc mơ cuối cùng của nhà văn ?.....	26
Khinh mình và yêu người.....	27
Lại Karl Marx !	27
Niềm tin duy nhất.....	39
Nhớ bố.....	39
Lập ngôn	40
Chiếm hữu và yêu	40
Hận Darwin	41
Hành động đi trước tư duy	41
Khi ta lao động kiếm ăn... chỉ để sống	42
Viết chính mình.....	43
Dầu cù là toàn cầu hoá	44
Nụ cười Quốc hữu – Tư hữu	45
Tình yêu và tình bạn.....	47
Nhìn người chạnh nghĩ tới ta.....	47
Chết – 1	48
Khi trưng cầu dân ý chửi khoa học kinh tế.....	48
Yên thân	52
Buồn.....	52
Lòng người.....	53
Nghiên cứu.....	53
Sáng tạo.....	53
Thơ, ý, tình.....	54
Khôn ngoan.....	54
Thất bại	54
Hình thức và nội dung.....	55
Đọc cổ nhân	56
Mê	58
Yêu và chết, Ở xứ sở giống em	59
Tâm Tĩnh Trí.....	59
Adam Smith và chủ nghĩa tư bản	60
Kiến nghị của một thằng điên với một dân tộc khùng... ..	74
Làm thanh niên Việt Nam hôm nay	76

Tình yêu, tình bạn	77
Darwin, từ tư duy hình thức tới tư duy biện chứng	78
Nhục cảm và văn chương	82
Thái độ với kiến thức	84
Khi bạn chết	84
Kỷ niệm và vàng	84
Im lặng	85
Anh em ta là ai ?	85
Hình thức và nội dung – 2	85
Viết chính mình – 2	86
Xã giao	86
Khi ta chưa hiểu	87
Văn chương và giai điệu của ngôn ngữ	87
Chủ nghĩa Marx Ziaio Chi hoá	88
Dịch tự tử tại nơi hành nghề ở Pháp	92
La fin d'une époque	93
Toạc móng heo	94
Kỹ thuật và con người	95
Cái chết bắt đầu thế này chăng ?	95
Thật ảo	95
Mệt mỗi	96
Thời gian sống với nhau	96
Một nỗi buồn	97
Sự im lặng của người khác	98
Bổ thí	98
Đánh mất chính mình	98
Một cảm giác kỳ dị	99
La Thông táo Bắc	100
Nghe và đọc	100
Giới hạn	101
Đạo văn	102
Cô đơn viết	104
Tự xuất bản	104
Một quê hương, một mối tình... chung	105
Số phận của tác phẩm văn chương	106
Món nợ sự thật	107
Khen chê	108
Bùn tình khiết	108
Khi ta đã già	110
Hôm nay, cầm bút ?	110
Nghe Lee Kirby hát Diễm xưa	112
Triết lý, để làm gì ?	112
Hiện tại, quá khứ, tương lai	113
Vẻ đẹp của Đắc Kỷ	115

Chủ nghĩa cộng sản Ziao Chi	119
Mèo trắng, mèo đen, mèo rừng, mèo mả.....	120
Tình, rất khó.....	136
Lady Chatterlay thế kỷ 21	136
Giấc mơ lớn nhất của ta.....	138
Nỗi buồn tư duy	138
Chết – 2.....	139
Chủ nghĩa lý lịch	139
Lý tưởng – 2.....	141
Tưởng tượng.....	141
Đề hiệu một ngôi bút.....	142
Vững tâm.....	142
Tuổi già hạt lệ như sương.....	143
Hiếu hão	143
Văn chương Ziao Chi được dịch ra nước ngoài.....	144
Khôn ngoan vật	146
Có những lúc.....	146
Phạm tục.....	147
Ấm ưc để làm gì ?	147
PHĐ duy vật chủ nghĩa ?.....	147
Người tử tế	149
Sợ "toàn cầu hoá"	150
Kiến thức và	150
Thương con	151
Yêu – Chết	152
Mộ tổ.....	152
Khoa học ơi là khoa học, nhân văn ơi là nhân văn !....	154
Kiên ngạo – 2	162
Những từ ngữ nhiễm độc.....	162
Hứng viết văn	163
Xin	163
Khi đã liêu viết.....	164
Văn chương và kỹ thuật viết.....	164
Cảm ơn bạn	165
Mơ và tỉnh.....	166
Le Seigneur des Anneaux, thượng đế khốn nạn của đời nay.....	166
Những kẻ giống nhau tụ lại với nhau	167
Tin đồn	167
Vì sao thơ ?	168
Truyền thống.....	170
Có gì đáng sợ hơn văn phải đạo ?.....	170
Một niềm tin vô vọng.....	171
Nhạy cảm	173

Như thể ta sống mãi	174
Paris trong lòng ta	174
Hậu Cộng Sản Tối Tăm Thần Linh Chương	175
Khoa học mông lung về sự sống ?.....	186
Một nỗi băng khuâng.....	187
Một ý phê phán văn hoá truyền thống của Trung Quốc.....	188
Khi ta còn khả năng mất.....	190
Sao cứ phải lùi mới.	190
Vẻ đẹp thâm kín của chị "kinh tế thị trường toàn cầu hoá"	191
Tin và thờ	193
Tình ý, ký tự, ngôn từ, ngữ pháp	194
Tâm và tài.....	194
Những lời cuồng nhiệt ngây thơ	194
Ôi, chữ nghĩa.....	195
Football khai sáng	196
Fatum	197
Ba cột trụ của xã hội.....	198
Về đâu ?	198
Khi định mệnh toàn thắng	198
Sắc sắc không không	200
Con người sinh ra để làm gì ?.....	201
Không thể ngu dân mãi mãi được.....	201
Một nghiệm sinh dịch triết	202
Đời sống hàng ngày ở Ziaio Chi quận	205
Hành-động – 1.....	206
Tình bạn văn chương quái đản	206
Yêu và yêu	207
Dịch văn	208
Vụ việc Đại học Phan Châu Trinh.....	209
Chuyện tếu thực dân.....	211
Khi công an văn hoá.	211
Tuý lúy	216
Mê đại Fields 2010.....	216
Làm học trò trong lĩnh vực nhân văn	217
Dịch văn – 2	218
Chiến tranh, hoà bình, thắng và thua	218
Văn hoá Đông – Tây trọng dụng nhân tài	220
Cuối cùng cho một nền văn minh ?	223
Hành-động – 2.....	226
Tư duy và sống	226
Từ, Ý, Tình.....	227
Xin – 1.....	227
Nghe Hồng Anh hát Trịnh Công Sơn.....	228

Giáo dục	228
Văn hoá chương	229
Yêu – Chết – 1.....	230
Nghệ thuật phải có nội dung.....	232
Văn hoá ĐỐ LỖI.....	232
Chấn hưng giáo dục.....	233
Liều thuốc độc nhất, độc thật	234
Cùng tác giả	237

Ngôn bất chính

Văn chương hay chính trị cũng thế thôi : ngôn bất chính, danh bất thuận.

Là *nhà* gì đi nữa, cuối cùng, sẽ chẳng là gì khác ngôn ngữ của chính mình được.

2009-07-28

Lệ thuộc tư duy

Tất cả chúng ta, những người tử tế, trên dưới lục tuần, ở Việt Nam hay hải ngoại, đều là sản phẩm, tác nhân chủ động hay thụ động và, cuối cùng, nạn nhân của thời cuộc ? Từ nghiệm sinh ấy, ta có gì đáng nói cho con em, cho những thế hệ tới, ngoài sự lệ thuộc đau đớn nhất đối với con người : lệ thuộc tư duy ?

2009-08-03

Khinh

Đường như kẻ ưa khinh người thường là kẻ hận thù chính mình.

Phải chăng vì vậy mà kẻ mãi mê hận thù người khác ắt có ngày khinh chính mình ?

2009-08-12

Kiêu ngạo – 1

Tôi không khinh những kiến thức người đời đã dạy cho tôi. Ngược lại. Tôi quý trọng nhiều

điều. Và tôi đã sống thuỷ chung với những điều hợp với tôi, ngay khi thiên hạ bĩu môi coi thường. Marx và Sartre chẳng hạn.

Nhưng tôi chưa hề dùng chúng để lòe đời.

Trong bất cứ lĩnh vực nào, tôi chỉ khao khát viết chính mình thôi. Dù kém cỏi, thô sơ đến mấy, đó là một thoáng nhân cách trong cuộc phiêu lưu làm người của mọi người.

Đành vậy.

2009-08-12

Một tấm gương muôn mặt

Với tôi, văn chương nghệ thuật như một tấm gương muôn mặt. Nó là tình đời của nhà văn.

Mỗi độc giả tự soi mình trong tấm gương đó.

Và bình luận văn chương là chia sẻ với người đời một cuộc gặp gỡ giữa riêng mình với tác giả. Làm điều ấy, người bình luận ắt phải ít nhiều **cho** chính mình cho nhà văn và độc giả của mình. Ai dám nhận gì thì nhận.

Ngoài ra chỉ còn chuyện khoe khoang kiến thức hão hay gà đá vật thôi.

2009-08-12

Robot PhulăngXa

Trong văn hoá PhuLăngXa, xưa nay người ta phân biệt *tinh thần của luật* với *văn bản của*

luật¹. Tinh thần của luật là mục tiêu xã hội mà nó nhắm, thí dụ : đảm bảo an toàn cho bàn dân trong hệ thống giao thông. Văn bản của luật thường là lệnh cấm do Quốc hội ban hành : cấm lái nhanh hơn 30, 50, 70, 90, 110, 130 km/giờ. Văn bản ấy có giá trị với mọi người trong mọi hoàn cảnh². Mọi người ở đây là hơn 60 triệu người Pháp và người ngoại quốc qua lại trên đất Pháp. Còn mọi hoàn cảnh thì... thiên biến vạn hoá : nắng mưa, sáng tối, xe cộ đông hay thưa, chạy "nhanh" chạy "chậm". Làm sao thực hiện được tinh thần của luật với một văn bản như thế ? Vì thế mới cần đến anh quan toà để *đánh giá* hoàn cảnh cụ thể và phán xét đúng theo tinh thần của luật. thí dụ.

– Chỗ đó chỉ cho phép chạy 130km/giờ, sao anh dám chạy đến 150km/giờ ? Anh biết thế nghĩa là gì chứ : phạt 135€ và trừ 1 điểm trong bằng lái xe, rõ chưa ?

– Dạ thưa thầy, vì con sợ chết. Đằng trước có một cái xe chạy chậm rì, chắc chỉ độ 110-120km/giờ. Sau lưng lại có cả chục chiếc xe coi bộ nóng lòng lao tới sát đít con. Con hốt hoảng, liếc thấy đường xá thênh thang trống rỗng, con bật đèn báo hiệu, lách qua trái và, như trường lái xe đã dạy, con phóng nhanh, tạo khoảng cách an toàn để tạt qua phải, an nhàn đi tiếp đúng theo luật pháp cho phép. Không ngờ vì thế mà phạm pháp. Thú thực thầy, lúc ấy con không nhìn kim bảng đo tốc độ, không biết mình đang chạy bao nhiêu cây số/giờ.

¹ *L'esprit et la lettre de la loi.*

² *Nul n'est censé ignorer la loi.* Không ai có quyền không biết luật.

Anh quan toà trăm ngăm nheo mầy luật gia, bút bút sợi râu dài đã hoa râu trên cằm.

– Thôi, lần này thì ta tha bổng nhưng từ nay hãy chạy nhanh vừa vừa thôi nhe, nguy hiểm lắm đấy, cho người khác và cho cả anh đó.

– Dạ thưa vâng.

Cứ như chuyện hoang đường. Hề hề...

Tiếc thay, với số lượng người lái xe hàng ngày trên đường xá PhuLăngXa, chẳng nước nào nuôi nổi một quân đội quan toà đủ đông để xử lý như vậy một cách nhanh chóng. Đời sống thường ngày và chi phí kiện cáo cũng chẳng cho phép mầy ai cà khịa với quan toà !

Do đó, tinh thần của luật phải do chính sách thi hành luật của anh... chính trị gia.

Mấy năm qua, với sự ủng hộ của đa số bàn dân, chính phủ PhuLăngXa tiến hành một chiến dịch kinh hoàng để biến bàn dân PhuLăngXa thành... *robots*. Đồng thời "khủng bố" và "tống tiền" họ một cách rất... hợp pháp ! Thế này.

Cách đây mấy năm, ngài Sarkozy, bộ trưởng nội vụ PhuLăngXa, ra lệnh trang bị một đồng *radars* trên hệ thống giao thông Pháp, *quyết liệt* phạt tiền (rất nặng) và rút điểm trong bằng lái xe³ của những kẻ vi phạm. Trí giả và bàn dân PhuLăngXa ủng hộ và ca ngợi om sòm : ngài đã có *dũng cảm chính trị* bảo vệ sự an

³ Bằng lái xe gồm 12 điểm. Bị phạt vì lái nhanh quá độ thì bị trừ một hay hai điểm. Mất hết điểm thì bị rút bằng lái xe trong 3 năm. Năm 2008, 250 000 bàn dân PhuLăngXa bị rút bằng lái xe...

toàn cho bàn dân trên những nẻo đường PhuLăngXa.

Vài người lo âu cho ngân quỹ Nhà nước vì mấy anh *robots* ấy rất đắt tiền. Chỉ 6 tháng sau, cả quốc hội bàn tán ầm ĩ để xem nên chi vào đâu "*tiền lời*" ngọt ngào tổ bố do các *robots* ấy mang lại. Bạn ngạc nhiên ? Bạn chỉ cần nghĩ tới điều này thôi thì hiểu. Nếu 1 *radar* chỉ chụp một hình trong một giây thôi thì nội một giờ Nhà nước đã có khả năng phạt 3600 người, mỗi người chỉ ít 90€ (nếu nộp phạt nhanh, không thì phải nộp 135€ hay 375€). Cách đây một hai năm, nó đã gài 3000 *radars* cố định khắp nước Pháp. Bạn làm một tính nhân đơn giản thì biết nó có khả năng phạt bao nhiêu triệu lần mỗi giờ ! Và *radars*, khác con người, *lao động* được 24/24 giờ mà không biết mệt mỏi.

Tôi là một trong những thằng hiêm hoi chống chính sách ấy. Tôi không chống chuyện giới hạn tốc độ xe trên đường phố PhuLăngXa. Tôi không chống chuyện gài *robots* để đo đếm tốc độ xe và phạt kiểu nói có sách mách có chứng. Tôi chống tinh thần áp dụng luật pháp của ngài Sarkozy : trao cho *robots* quản trị con người và ép con người (cảnh sát giao thông, người lái xe và quan toà) trở thành *robots*. Thế là vợ, con, và bè bạn ào ào giảng đạo cho đầu óc tăm tối, vị kỷ, kiêu ngạo của tôi. Có người mang thống kê về những tai nạn giao thông chết người tại Pháp mỗi năm ra minh chứng. Tôi ôn tồn giải thích :

a/ Những thống kê ấy chẳng có ý nghĩa hay giá trị gì hết vì, hiện nay, *không có gì* chứng minh rằng những tai nạn chết người ấy đều hay đa số

là do có người lái xe quá nhanh. Có ai ở đó đo đếm tốc độ của các xe bị tai nạn đâu ! Chưa kể tới các cuộc tranh luận về đề tài này giữa các chuyên gia : trong đa số các tai nạn chết người, tốc độ của xe là dưới... 75km/giờ. Ý nghĩa thế nào còn đang cãi nhau ỏm tỏi. Cuối cùng, từ khoảng 5 năm nay, tuy càng ngày chính phủ càng phạt ráo rết, số người chết ấy giảm **và... tăng** (sic) khoảng vài trăm mỗi năm. Không lẽ nó đã từng tăng nhờ chính sách phạt ngày càng nghiêm khắc đó ? Sao không ai tự đặt câu hỏi ấy ? Dĩ nhiên, sẽ có người lanh trí : dân PhuLăngXa vốn có đầu óc vô chính phủ, năm nay phạt nhiều đến thế mà số tai nạn chết người còn tăng, thế thì năm tới phải phạt nhiều hơn ! Hề hề...

b/ Tôi không là *robot*, dù muốn cũng không tài nào tôi biết được tốc độ tức thì của tôi khi tôi lái xe. Tốc độ là một khái niệm khoa học vật lý khách quan. Tôi chỉ là một thằng lái xe chủ quan sợ chết và sợ giết người thôi, hề hề... Tôi không muốn vừa lái xe vừa liên tục liếc bảng đo tốc độ : ngu ! điên !! sợ Sarkozy phạt hơn sợ giết người hay/và giết chính mình !!! Vì tôi chỉ là người, khi cầm tay lái, tôi chỉ biết nhìn đường xá, xe cộ quanh tôi, lái chậm xuống hay phóng nhanh lên tùy bối cảnh, chỉ để ích kỷ đảm bảo an toàn cho tôi và người lân cận thôi, đêch cần biết lúc đó có quyền đi nhanh tới mức nào. Tôi "yêu" tôi, yêu người đời hơn yêu ý thức hệ của Thượng Đế Sarkozy và lý lẽ bảo vệ nó của trí giả trên *media*.

Tất nhiên, với xã hội PhuLăngXa ngày nay, tôi thua, đáng đưa đi học tập cải tạo và, thực tế, tôi đã trả tiền để được đi học tập cải tạo : nộp một

món tiền không mấy âu yếm để được chịu đựng bị nhồi sọ 2 ngày liền, qua đó mà chuộc lại 4 điểm trong bằng lái xe. Sarkozy "giáo dục" bần dân PhuLăngXa như thế đó.

Đời nay, ở Pháp, nó vậy. Theo luật pháp, áp dụng kiểu Sarkozy, ta không có quyền ứng xử như một con người bình thường, vừa có hiểu biết (luật lệ của Nhà nước), vừa có nhục cảm (cảm nhận bằng ngũ giác quan của ta tình hình cụ thể khi ta đang lái xe) vừa có lý trí : nên phóng đi xa hay lái chậm lại cho bớt nguy hiểm ? Tóm lại, ta không được phép "*phân tích cụ thể một tình hình cụ thể*" để quyết định hành-động của ta : đó là ý thức hệ cộng sản lỗi thời của Lenine ! Không ai có quyền suy luận như thế trong vương quốc của Thượng đế Sarkozy.

Đành vậy.

Kết quả của chính sách Sarkozy thật mỹ mãn. Năm 2008, rút 250 000 bằng lái xe. Không biết phải phạt bao nhiêu triệu lần để đạt kết quả ấy ? Tha hồ mà xài. Còn cứu được mấy chục nhân mạng nhờ chuyện ấy, ai muốn tin gì thì tin, cứ thoải mái. Còn ai muốn chứng minh, xin đừng tới cà khịa với tôi nhe. Coi chừng bị tai nạn giao thông đó !

Tình hình đã *tếu* tới mức thế này :

1/ mới đây, toà án PhuLăngXa đành xử một chàng *taxi* bị cúp bằng lái xe như sau : phạt tiền nhưng cho phép tiếp tục lái xe với "*bằng lái xe trắng*" (*permis blanc*, đồ ai hiểu được là cái quái gì, ngôn ngữ huyền ảo thật !) vì, nếu không, chàng sẽ thất nghiệp và vợ con sẽ neo nhóc. Lập luật, hành luật, để đến khi phải xử

thì chửi luật ! Ngoạn mục quá ! Hiện thực huyền ảo quá ! Hậu hiện đại quá ! Điên thật !

2/ Quốc hội PhuLăngXa đã bắt đầu tự hỏi : đối với người bị rút bằng lái xe, có nên rút số năm bị cấm lái xe từ 3 xuống 2 không ? Ngày nay, thêm vài trăm nghìn anh chị thất nghiệp trong 3 năm vì không được phép lái xe, đâu phải chuyện đùa ! Cứ đà này, nếu muốn áp dụng luật kiểu Sarkozy để tiếp tục... thu tiền ngày càng nhiều tuy chẳng đảm bảo được bao nhiêu rằng số tai nạn giao thông chết người sẽ giảm thì sẽ phải rút lệnh cấm lái xe xuống 1 năm, rồi... bỏ luôn. Lúc đó, ai có tiền nộp phạt, cứ thoải mái. Ai không thì liệu hồn, đi tù như chơi. Nền dân chủ pháp quyền muôn năm !

3/ Ngay TV PhuLăngXa cũng phải đưa thông tin này : có người bị phạt và trừ điểm vì lái xe với tốc độ 91km/giờ khi giới hạn là... 90km/giờ ! Đương nhiên là để giải thích : thực tế *radar* đã đo tốc là 95,789 km/giờ ! Còn khả năng đo đếm của nó chệch choạc bao nhiêu % trong bối cảnh đo đếm nào, $\Delta error$ của vật lý ấy mà, đồ ai đảm bảo được.

Riêng nghiệm sinh của tôi thì thế này.

Tán gẫu với bạn chung quanh : ai cũng đã từng ăn đòn của mấy anh *robots* của Sarkozy. Trong đó có những người xưa nay lái xe hiền lành đến mức... sốt ruột !

Trong gia đình : có đứa đã nộp phạt cho chính phủ Sarkozy và mất điểm vì lái xe trong một phố nhỏ ở Paris, trong giờ thiên hạ đi tới sở làm, với tốc độ 35km/giờ nơi chỉ có quyền chạy 30km/giờ thôi ! Tôi tin vì... xe của tôi, đã qua số hai, không thể chạy 30km/giờ lâu được,

hè hè ! Nó kể : hai chú cảnh sát rình nó với một radar di động, lập biên bản xong, một thằng bảo thằng kia : được rồi, cuốn gói đi thôi. Bạn hiểu thế nghĩa là gì không ? Nghĩa là : hôm nay ta đã làm đủ *chỉ tiêu* phạt trong ngày, đảm bảo được chấm điểm ưu cho tương lai nghề nghiệp của ta, phạt thêm nữa chỉ một sức, chẳng lợi lộc gì cho ta cả, vậy cuốn gói đi nhậu là vừa. Quản lý nước Pháp như một xí nghiệp biết thủ lời (*gouverner la France comme une entreprise rentable*), xử lý công chức như kẻ lao động làm thuê, lương hay thăng chức tùy thành tích, và công dân như khách hàng, theo ý thức hệ và chính sách cai trị của Sarkozy là... thế đó. Thế mà có đầy nhà tư tưởng, lý thuyết gia ca ngợi, vận dụng một trăm thứ kiến thức và *ní nuận* để biện minh... Họ nên xách bị tới Ziao Chi Quận mà học tập. Ở đó, chỉ ít trong lĩnh vực "thành tích", có đầy chuyện để học tập. Có lẽ họ không thèm tới Ziao Chi Quận học tập vì loại kiến thức ấy gắn liền với bản năng, cảm tính của con người, chẳng cần học cũng có, ở nơi nó đặc dụng. Điều ấy họ biết rõ hơn các lĩnh vực tư tưởng và chính trị của Ziao Chi Quận.

Với bản thân tôi thì thế này.

Từ hai năm nay, không lần nào lên xa lộ mà tôi không chứng kiến tình huống nguy hiểm này : trong khi đang xa đường xá thênh thang, một đồng xe, có lúc trên 20 cái, chen chúc nhau nghen 3 hàng đường xa lộ, chỉ cách nhau khoảng 10m trong cả 10-15 phút, vì ai cũng sợ bị phạt nếu phóng nhanh. Đứa đầu tiên hất hơi, tay chân lạng quạng bậy một tí, có thể giết người và giết mình như chơi. Chưa kể có đứa nóng mắt, lách qua lách lại tung bừng nhưng

rất đúng văn bản của luật pháp ! Thịnh thoảng lại bị xe qua mặt, tạt sang phải ngay trước mũi mình. Kinh thật.

Nhiều năm rồi, tôi không còn nhu cầu lái xe nhanh. Ngược lại, tôi thích lững thững, nhón nhơ rong chơi thưởng thức phong cảnh phong phú của PhuLăngXa. Thế mà chỉ nội một năm, tôi bị phạt 4 lần, mất 4 điểm. Em trách móc nhức xương rằng anh lái xe ẩu. Chí ít, chính sách Sarkozy cũng tạo điều kiện cho vợ khiển trách chồng-lái-xe, cho con đấu lý với cha mẹ, khiến đời sống gia đình bớt tẻ nhạt.

Chuyến này, nhân dịp đi hè, tôi quyết định sẽ làm công dân gương mẫu trong vương quốc hợp pháp của Sarkozy : tôi trao cho một con *robot* quản lý tốc độ xe của tôi. Đó là một hệ thống tự động điều hành tốc độ xe. Tôi chưa hề dùng nó vì tôi nghĩ : khi mình lái xe, mình phải làm chủ, điều khiển nó tùy theo bối cảnh, phải điên điên mới trao cho một con *robot* điều khiển nó thay mình.

Kết quả ?

a/ Ôi giờ, suýt chết ! Trong hoàn cảnh bình thường kéo dài, rất khỏe. Chẳng cần liếc cái quái gì mà vẫn không phạm pháp. Nhưng có lúc kinh hoàng. Khi mình thấy xe chạy quá gần xe trước mặt, mình thắng, con *robot* buông quyền năng của nó, trả xe lại cho mình. Hay quá. Qua con nguy biến, mình *click* một cái, nhờ nó quản lý tốc độ của xe. Nó liền rú ga để bắt lại tốc độ đã quy định, *vùn vụt* lao xe tới tận đít xe trước mặt mình mà chưa thềm giảm cơn say mê tốc độ. Cứ như Không Minh bảo Lưu Bị : *cứ thế, cứ thế...* thì... *cứ thế* ! Tuy chưa vì

phạm luật, tôi hốt hoảng... thắng ! Là người mà chơi với *robot*, quả không đơn giản. Hề hề.

b/ Ngay con *robot* của tôi cũng không có khả năng làm hài lòng những con *robots* của Thượng đế Sarkozy ! Khi mặt đường bằng phẳng, nó làm được. Nhưng khi đường lên dốc, nó "nhấn *ga*" để giữ nguyên tốc độ và khi đạt tốc độ, nó chấm dứt nhấn *ga*. Quá muộn. Với đà đã có, kim chỉ tốc độ của xe đã vọt thêm *một khắc*. Giữa 2 mốc của bảng đo đếm tốc độ, có 10km/giờ. Một khắc trong đó là từ 0,x tới 2km/giờ. Thừa cho Sarkozy móc tiền và đập, với sự cổ vũ của bàn dân PhuLăngXa, gia đình và bè bạn, đúng theo luật pháp ! Khi mặt đường xuống dốc, cũng thế nốt ! Biết làm sao bây giờ ?

c/ Với kiến thức nông cạn và thói tính toán cụ thể vật của tôi, tôi quyết định : ngài Sarkozy cho chạy 130km/giờ, tôi bắt con *robot* điều khiển xe tôi giới hạn tốc độ của xe là 128km/giờ. Tưởng thế là yên thân. Hảo !

Đi hề về hôm trước, hôm sau em bảo tôi : anh lại bị phạt vì lái xe quá nhanh. Tôi sững sờ :

– Tốc độ của xe, *robot* quyết định mà. Chính em đã nhận xét : cái xe này, chạy 100km/giờ mà có cảm tưởng như đang chạy 30km/giờ. Lại dưới mặt trời nung lửa của miền nam nước Pháp trong cơn hè. Trong những khúc đường giới hạn 30km/giờ, mồ hôi tuôn như suối, không biết đi hết khúc đường thì còn được bao nhiêu mỡ thịt bọc xương. Ngoài ra, em có thấy anh lái quá nhanh lúc nào không ? Phạt ở đâu vậy ?

Té ra là phạt trong thành phố Toulon, tốc độ

cho phép là 50km/giờ. Bữa đó, tôi đi mò một *garage*. Tôi không biết đường, nhờ anh GPS, một *robot* khác, chỉ dẫn, mất đầu đầu tìm bằng *garage*. Tôi rất yên tâm : anh GPS có chức năng phát hiện và báo hiệu sự hiện diện gần nó của một *radar*. Thế mà nó câm như hến. Chắc có chú lính nào đã dùng một loại *radar* di động mà anh GPS không phát hiện được để phạt và tròn điểm phục vụ tốt cuối tháng ?

Em thử dài : chịu thua thôi, đành vậy. Tôi mừng quýnh để tự an ủi : Ôi, lý luận hình thức thua nghiệm sinh biện chứng rất xa. Lần đầu tiên, trên vấn đề này, em chịu quan tâm tới điều ta nói. Chỉ thế thôi cũng đủ khiến ta sẵn lòng trả tiền phạt cho Sarkozy, mua những điểm lái xe mà người đời bán cho ta với giá mà người đời cùng Sarkozy ắp đặt. Khoảnh khắc em đồng ý với ta, dù trong chuyện nhỏ mọn này thôi... vô giá ! Hi hi...

Có người vì thế đã khai man để không bị cúp bằng lái xe : gán cho vợ con hay bạn, có bằng lái nhưng không mấy khi dùng tới, tội lái quá nhanh. Có đũa còn bán điểm trên oép. Cách thực thi luật pháp – do chính ngài sai Quốc hội PhuLăngXa ban hành – của Thượng đế Sarkozy và những anh chị *robots* của ngài không chỉ ép bần dân PhuLăngXa khao khát biến mình thành *robots* *đuì chột*, nó còn ép họ biến thành những con người gian dối.

Ở xứ sở của Descartes, Diderot, Voltaire, Rousseau, Sartre, *et tutti quanti*, đời sống chính trị và văn hoá đã xuống cấp đến thế đó.

2009-08-15

Tiếng Việt của ai ?

Ta nhờ bạn sửa lỗi chính tả trong bài vở của ta.
Bản bảo :

Ban đầu tôi sửa vài chữ *cộng sản* anh không viết hoa, về sau thấy anh có vẻ cố ý viết toàn bộ như vậy, tôi chỉ bôi đỏ cho anh lưu ý, phòng khi muốn sửa.

Tôi nghĩ : không biết khi ta viết tiếng nước nào ta có nên theo lệ nước ấy không. Như *anglais* mà *English*, *vietnamien* mà *Vietnamese*. Cho nên chữ "cộng sản" là chữ thánh thần của VN, và họ luôn luôn viết hoa.

> Như *anglais* mà *English*, *vietnamien* mà *Vietnamese*.

Đó là những quy ước văn phạm, không có ngụ ý nội dung. Ta nên tôn trọng khi ta học ngoại ngữ.

> chữ "cộng sản" là chữ thánh thần của VN, và họ luôn luôn viết hoa.

Chính vì thế mà ta nên dẹp. Bàn dân zc đã có quá nhiều thần thánh từ quá lâu, không chỉ *Cụ Mác*, *Cụ Mao* mà cả *Cụ Duy Vật* nữa ! Viết "bác Hồ" thì được vì đó là tập quán của bàn dân zc. Tôi vẫn xưng hô như thế với người già bất kể họ có địa vị xã hội nào. Viết "*Bác Hồ*" thì... không.

"họ" là ai, có tư cách gì mà ta cho phép "họ" độc quyền định hướng phát triển ngôn ngữ Việt và, qua đó, văn hoá Việt ?

Tiếng Việt là của chung người Việt **và của riêng ta**. Nó chỉ có thể tồn tại trong tư cách ấy

thôi. Dù họ nắm hết mọi quyền lực trong tay, họ cũng không thể biến tiếng Việt thành một thứ công cụ thuộc quyền sở hữu của họ. Dưới mọi hình thái, kể cả dân chủ tư sản, các chế độ chuyên chế, độc tài, toàn trị đều ưu tiên tiến hành việc tước đoạt ngôn ngữ của người đời, biến nó thành công cụ cai trị của mình, một cách thô bạo hay dịu dàng quyền rũ. Cho tới nay, chưa ai thực hiện được bền vững và lâu dài. Ngày nào chuyện ấy xảy ra, ta treo bút liền. Nói cười chơi thôi : mình còn ý thức rằng mình đang cầm bút hành-văn thì ngày đó... chưa xảy ra được.

Muôn đời, thơ văn là ác mộng của những kẻ độc tài. Hề hề...

2009-08-15

Giấc mơ cuối cùng của nhà văn ?

Thuở xa xưa, đây đó, có nhà văn đeo đuổi giấc mơ khổng lồ : *tìm hiểu*, thậm chí *giải thích* thế giới.

Ở PhuLăngXa, thế kỷ 19, nhiều đại văn hào khiêm tốn hơn : *mô tả* thế giới, coi tác phẩm của mình như một tấm gương *phản ánh* thế giới.

Thế kỷ 20, lại có nhà văn kiên quyết dùng ngòi bút của mình góp phần *thay đổi* thế giới.

Có lẽ đã đến lúc nhà văn phải khiêm tốn hơn nữa để đeo đuổi một giấc mơ cao đẹp hơn : duy trì, phát triển và sáng tạo nhân-giới. Đó là thế giới đặc thù của nhà văn vì con người cảm nhận và tư duy thế giới bằng... ngôn ngữ, chất

liệu duy nhất hay cơ bản nhất của nghệ thuật hành-văn.

Chẳng dễ tí nào.

2009-08-18

Khinh mình và yêu người

Nhờ biết khinh chính mình mà ta biết yêu người đời một cách trung thực với... chính ta.

2009-08-18

Lại Karl Marx !

Ông cụ này chết dai hơn đĩa. Mỗi lần "thị trường toàn cầu hoá" khủng hoảng, người ta lại lôi cổ ông ra bàn. Dĩ nhiên theo kiểu trích một ý, một "quy luật", bàn cho vui rồi quên, qua chuyện khác... Nhưng cũng có thanh niên đã no đòn chủ nghĩa cộng sản và chủ nghĩa xã hội của thế kỷ 20, vẫn nỗ lực tìm hiểu học thuyết kinh tế của ông, phê phán những sai lầm hay thiếu hụt của nó đúng theo lôgích nội tại của nó, để trang bị cho mình một phương tiện tiếp cận và tìm hiểu những hiện tượng kinh tế thời nay.

Hoài bão ấy chính đáng và bổ ích. Những lý thuyết nền tảng trong mọi lĩnh vực của sự hiểu biết đều như thế : nó cần được và sẽ được phê phán và bổ sung cho tới khi người ta khai thác cạn những khả năng hiểu biết mà nó chứa đựng.

Thí dụ 1 : lý thuyết của Newton về vật-giới.

Miễn bàn. Ai thích tìm hiểu, trong nước đã có mấy quyển sách quý giá về lịch sử phát triển của ngành vật lý hiện đại. Chẳng ai dám chê Newton già nua lỗi thời hết tuy ông đáng làm cụ kị của Marx (hơn Marx ít nhất 150 tuổi !)

Thí dụ 2 : lý thuyết của Darwin về sinh-giới. François Jacob (Nobel Pháp) có nhận định lý thú sau : ngày nay, một sinh viên năm thứ nhất trong lĩnh vực này, sau vài tuần nghe giảng dạy, đã có thể thoải mái "xào nấu" (*bricoler*) những chuỗi gien (*séquence génétique*) để tìm hiểu thế giới sinh vật. Thời Darwin, chẳng ai tưởng tượng tới gien cả. Chính Darwin cũng không có chút kiến thức nào về sự di truyền (Mendel). Tuy vậy, tất cả những kiến thức mà loài người đã đạt được từ thời Darwin tới nay đều không vượt qua tầm nhìn tổng quát và mấy khái niệm cơ bản của ông về sinh-giới. Chỉ trong tầm nhìn ấy với những khái niệm ấy thì những kiến thức kia mới có ý nghĩa như những viên gạch "hiệu đính", củng cố và phát triển lý thuyết của Darwin. Đủ thấy kiến thức và trí tuệ là hai phạm trù rất khác nhau.

Đối với tôi, lý thuyết kinh tế của Marx cũng có vai trò tương tự trong một lĩnh vực hiểu biết phức tạp hơn nhiều. Ngày nào hình thái kinh tế chính trị tư bản còn thống trị đời sống hàng ngày của nhân loại, ngày đó tư tưởng và lý thuyết kinh tế của Marx chưa thể "chết" được : duy nó mới cho phép ta hiểu một cách lôgích có thể tạm chấp nhận được sự vận động của hình thái kinh tế chính trị tư bản.

Tôi vui mừng thấy vẫn có thanh niên, nhất là Việt Nam, vẫn quan tâm tới học thuyết kinh tế của Marx.

Tôi xin góp với các bạn 3 ý nhỏ.

1/ Sử dụng khái niệm

Bất kể ta đồng ý hay không, ta nên cố gắng sử dụng khái niệm của người khác một cách thật chính xác, nhất là những khái niệm nền tảng của một lý thuyết. Nếu không, ta sẽ lạc đường, mất thời giờ hết sức, có càng nhiều kiến thức lẻ, càng mất thời giờ.

Thí dụ khái niệm "*giá trị của lao động*" (*valeur du travail*) hay, hàm hồ hơn, "*giá trị lao động*" (*valeur-travail* ?)

Đó là một khái niệm của Ricardo, ***vẫn làm nền tảng*** cho các học thuyết kinh tế tư sản đời nay, vẫn tồn tại trong ngôn ngữ thường ngày của người đời dưới nhiều dạng, "*thị trường lao động*" (*marché du travail*) chẳng hạn.

Nếu Marx có viết cụm từ này ở đâu đó thì chỉ có thể là để vạch ra tính hão huyền của nó.

a/ Vì chính Marx đã mất 10 năm nghiên cứu để định nghĩa lại khái niệm *giá trị trao đổi của hàng hoá* (*Góp phần phê phán kinh tế chính trị học*), rồi mất 10 năm nghiên cứu nữa để hoàn chỉnh định nghĩa của khái niệm *giá trị của hàng hoá* (*Tư bản luận*). Định nghĩa *giá trị* đó không thể sử dụng cho *lao động* được. *Lao động* là hành động của con người. Nó ***chỉ hiện thực*** khi con người thực sự tác động vào thế giới. Thế thì, trong nhân gian bé tí này, mò tận gầm trời đáy biển cũng không đâu tìm được một "*thị trường lao động*" để "*mua lao động*". Ngược lại, *thị trường sức lao động* thì có thực, cứ ra "chợ cơ bắp", "chợ người" hay thị trường gọi là *lao động* thì thấy : một đồng người rất

khác nhau, đàn ông có, đàn bà có, cụ già và trẻ con cũng có nốt, chẳng ai thực sự biết mình sẽ làm gì, đang chờ đón người mua mình để được lao động nuôi thân. Ở đó, có món hàng ấy và món hàng ấy có giá trị. Giá trị của nó là bao nhiêu, tính toán được khá chính xác, sau đó, nó chệch choạc cân bằng theo "quy luật" cung cầu tại trận. Tôi đã trình bày vấn đề này đâu đó trong oép của tôi, xin không trở lại.

b/ Vì chính Marx, trong *Tư bản luận*, đã chứng minh rằng nếu lao động của con người có giá trị (như Ricardo tưởng tượng) và nếu giá trị ấy được trao đổi ngang giá với lao động của người khác đúng theo nguyên lý cơ bản của kinh tế thị trường thì không tài nào hiểu nổi sự hình thành và phát triển của hình thái kinh tế tư bản trong lòng kinh tế thị trường.

Như thế, khi ta dùng khái niệm "*giá trị lao động*", ta bàn về học thuyết kinh tế của ai đó, không bàn về học thuyết kinh tế của Marx.

Trong học thuyết kinh tế của Marx, cơ bản chỉ có vài khái niệm gốc thôi : *hàng hoá, lao động, sức lao động, giá trị của hàng hoá, giá trị của sức lao động, giá trị thặng dư...* Thế cũng đã đủ để hiểu lỗi cơ bản của kinh tế thị trường và kinh tế tư bản. Chẳng khác gì học thuyết của Darwin chỉ có hai khái niệm cơ bản thôi mà mở đường hiểu biết và thu nhập một cách nhất quán biết bao nhiêu sự kiện và kiến thức lạ lùng trong sinh giới từ thời ông tới hôm nay. Nhưng hiểu cho đúng và cặn ý nghĩa của những khái niệm loại này, chẳng dễ tí nào. Trong mọi lĩnh vực của tri thức, những khái niệm cơ bản nhất thường rất đơn giản và rất... khó hiểu !

2/ Phê phán để phát triển một khái niệm trong một hệ suy luận

a/ chúng ta có toàn quyền sáng tạo hay định nghĩa lại một khái niệm để xây dựng một hệ suy luận của riêng ta trong bất cứ lĩnh vực nào của sự hiểu biết. Cứ thoải mái làm, chẳng ai cấm được. Tôi đã làm chuyện ấy đối với khái niệm "*biện chứng*" trong quyển *Tư duy tự do*. Chẳng ai than phiền cả. Còn sẽ có ai chia sẻ hay không, để xem...

b/ nhưng khi ta muốn phê phán những sai lầm hay thiếu hụt của một khái niệm trong một hệ suy luận để phát triển hệ suy luận đó, giúp nó có khả năng tiếp cận và giải thích những sự kiện chưa hề có hay chỉ có ở dạng chi tiết không đáng kể ở thời hệ suy luận đó ra đời thì, chí ít, ta phải tôn trọng "môi trường suy luận" trong đó khái niệm ấy có ý nghĩa và giá trị.

Thí dụ, ta muốn phát triển định nghĩa của *khái niệm hàng hoá của Marx* để xử lý tất cả những gì người đời gọi là *hàng hoá công cộng*, kể cả những "dịch vụ" của Nhà nước (giáo dục chẳng hạn). Đây là một cái *mode* đang thịnh hành tại Pháp : biến Nhà nước thành một xí nghiệp, biến quan hệ giữa Nhà nước với công chức thành quan hệ chủ tư bản – người làm thuê, biến quan hệ giữa Nhà nước với công dân thành quan hệ trao đổi hàng hoá trong thị trường, với những khẩu hiệu như : người sử dụng (*utilisateur*) những phương tiện hay dịch vụ của Nhà nước (*service public*) phải được coi như khách hàng (*client*) và Nhà nước chẳng qua cũng chỉ là một người kinh doanh như mọi người kinh doanh khác trong thị trường.

Nếu ta lựa chọn hướng đi a/ ta cứ thoải mái phát triển tư duy của ta trong lĩnh vực này, không nên mất thời giờ tìm cách phát triển kinh tế học của Marx.

Nếu ta lựa chọn hướng đi b/ thì cần xem lại điều sau.

Trong kinh tế học và tư tưởng của Marx, để cho sản phẩm của con người có thể hiện-thực dưới hình thái hàng hoá, **chí ít** phải có 2 điều kiện :

i/ lực lượng sản xuất phải đạt tới mức con người có khả năng sản xuất nhiều hơn nhu cầu tiêu thụ cho phép nó tồn sinh. Đây là cơ sở của mọi hình thái bóc lột trong lịch sử của nhân loại, kể cả trong những nền văn minh nô lệ. Ừ, cũng là nền văn minh đó, cứ coi văn minh Ai Cập hay Hy Lạp xa xưa thì thấy. Giữa chủ nô và nô lệ có quan hệ trực tiếp tước đoạt "*giá trị thặng dư*" như những kinh tế gia mácxít và không mácxít, đều không hiểu Marx, thích nói. Thực tế là tước đoạt sản phẩm của lao động, bằng bạo lực, không có quan hệ trao đổi hàng hoá, không có vấn đề *giá trị* nói chi tới *giá trị thặng dư*.

ii/ phải có sự hiện diện của hai tác nhân (cá nhân hay tập thể) **tự do và bình đẳng với nhau** trong tư cách mình là chủ của sản phẩm được mang ra để trao đổi. Vì họ tự do, họ có toàn quyền bán sản phẩm của mình để mua sản phẩm của tha nhân. Vì họ bình đẳng với nhau, họ trao đổi sản phẩm trên nguyên tắc đồng thuận, không ai chèn ép ai, nên họ có thể trao đổi với "*giá phải chăng*" đối với mỗi người. Đại khái : cả hai bên đều không thấy mình bị

lần áp, thua thiệt. Họ thấy mình đã trao đổi ngang giá. Toàn bộ những quan hệ ấy gọi là thị trường tự do, toàn bộ những sản phẩm được trao đổi với nhau như thế, gọi là hàng hoá. Khái niệm hình thái đó.

Quan hệ giữa Nhà nước và công dân không dính dáng gì hết với quan hệ trao đổi hàng hoá trong thị trường tự do ! Đó là quan hệ quyền lực, cưỡng ép. Không hề có sự trao đổi bất cứ gì trên nguyên lý tự do và bình đẳng thể hiện qua sự tự do mặc cả rồi đồng thuận về giá cả.

Nguồn thu cơ bản của Nhà nước là thuế, trực tiếp hay gián tiếp. Mỗi năm, Nhà nước quy định ai đóng thuế bao nhiêu. Ai không bằng lòng thì cứ chửi (tại các nước dân chủ) nhưng ai trốn thuế mà bị tố giác thì... "ăn đòn" liền (trong tất cả các chế độ dân chủ hay không !) "Dịch vụ" mà Nhà nước mang lại cho dân – đường xá, cầu cống, công viên, điện nước, TV, điện thoại, bưu điện, giáo dục và đào tạo *et tutti quanti* – Nhà nước có thể "cho không", ai cũng có thể thoải mái sử dụng, kể cả người không đóng thuế, chẳng tốn xu nào. Nhưng nó cũng có thể **phán** : muốn dùng, nộp "thuế" (*redevance*) bấy nhiêu, chấm hết. Ai không nộp đủ thì, hè hè, nó cúp. Đừng có hòng mặc cả, dù một xu.

Gọi đó là quan hệ trao đổi hàng hoá trong thị trường được chăng ? Với kinh tế học macxít, chắc chắn là không. Còn sửa đổi định nghĩa *khái niệm hàng hoá của Marx* để có thể nói là có thì nên dẹp kinh tế học của Marx và xây dựng kinh tế học của chính mình cho đỡ mất thời giờ giải quyết những mâu thuẫn nội tại trong tư duy của mình. Có sao đâu ? Người đời

đã làm như thế cả trăm năm rồi. Có nhiều người còn lĩnh giải Nobel kinh tế mà.

Dù sao, chúng ta cũng nên thử tìm hiểu vì sao một quan điểm như thế có thể xuất hiện và lôi cuốn một số người.

Kinh tế là quan-hệ giữa người với người. Quan-hệ ấy rất khác quan-hệ vật-lý hay sinh-học giữa người với tự-nhiên. Nó không "trắng đen" như trong quan hệ giữa người với vật-giới : suy luận đúng thì được việc, sai thì... vỡ mặt tức khắc. Nó cũng không "đơn giản" như quan hệ giữa người với sinh-giới. Trong quá trình vận động của xã hội loài người có những lúc nó tranh tối tranh sáng. Do đó, nhận diện tính đặc thù của từng hiện tượng kinh tế trong từng thời điểm của lịch sử rất khó và nêu danh nó cho chính xác còn khó hơn. Có những lúc, Nhà nước, trong một số lĩnh vực, thực sự ứng xử như một tư nhân trong thị trường. Thí dụ.

Sau chiến tranh thế giới thứ 2, nước Pháp kiệt quệ. Trong một số năm, giá cả của một số nhu yếu phẩm, bột mì, bánh mì chẳng hạn, do Nhà nước cưỡng ép. Quan trọng hơn, Nhà nước tư bản đã quốc hữu hoá không ít lĩnh vực kinh tế, dùng tiền của dân đầu tư vào rất nhiều khu vực sản xuất chiến lược trong những công ty quốc doanh : đường sắt, điện, gaz, điện thoại, bưu điện, viễn thông, năng lượng nguyên tử, v.v. Nhiều công nghệ mũi nhọn của Pháp ngày nay đã hình thành và phát triển trong bối cảnh ấy. Trong giai đoạn này, sản phẩm của các công ty quốc doanh hiện thực dưới hai hình thái khác nhau, tùy nó được "trao đổi" xuyên qua quan hệ nào.

a/ nếu là bán cho khách hàng ngoại quốc thì nó là hàng hoá đích thực, xuyên qua quan hệ thị trường quốc tế, có cạnh tranh. Và nó cạnh tranh khá lắm đấy !

b/ nếu là "bán" cho dân thì nó không là hàng hoá : mỗi năm, chính phủ quyết định "giá" điện là bao nhiêu và *thu tiền* dưới hình thái *redevance*, một loại *thuế* hoàn toàn không bị thị trường chi phối. Thuở ấy, người Pháp dùng từ chính xác thế đấy.

Tới thập niên 70, Nhà nước Pháp trực tiếp hay gián tiếp chi phối khoảng 1/3 hoạt động kinh tế của nước Pháp. Đó là 30 năm phát triển kinh tế huy hoàng của Pháp (30 *glorieuses*).

Bắt đầu từ thập niên 80, cao trào tư hữu hoá triệt để lan tràn Châu Âu và hiện nay đã trở thành "nguyên lý" đối với các chính đảng của toàn bộ Châu Âu, tả cũng như hữu. Tiến hành ý thức hệ ấy nhanh hay chậm tùy thuộc nghiệm sinh của từng dân tộc. Thế nào đi nữa cũng nên khôn khéo đi từng bước. Một trong những bước ấy là : vừa chấm dứt độc quyền của Nhà nước trong một lĩnh vực kinh tế, cho phép tư nhân bước vào để cạnh tranh, vừa từ từ tư hữu hoá công ty Nhà nước. Trong quá trình ấy, có lúc công ty của Nhà nước bắt buộc phải cạnh tranh với công ty tư nhân, bắt buộc phải bán sản phẩm của mình "theo giá thị trường", tức là Nhà nước ứng xử y hệt như một ông chủ tư bản trong thị trường. Theo lý thuyết của các kinh tế gia tư bản, sự cạnh tranh "tự do" "trong suốt" ấy sẽ có lợi cho người tiêu dùng : giá cả ắt phải hạ và nó sẽ tối ưu khi Nhà nước rút khỏi thị trường để cho nền "*kinh tế thị trường*" tự điều tiết với "*bàn tay vô hình*" của nó và cho phép

bàn dân hưởng tính siêu việt của nó : sống thoải mái hơn, sung sướng hơn, ít nhất là với những kẻ không lười biếng, chịu khó làm ăn, không sợ rủi ro, sẵn sàng uyển chuyển và di động (nghĩa là... đổi công ăn việc làm, chỗ ở, nếp sống, kiểu *Hãng bảo đi là đi, Hãng bảo đánh là thắng !*), cố gắng vươn lên mãi mãi *et tutti quanti*. Tiếc thay, trong thực tế thì ngược lại ! Một mặt, số người lao động có biên chế trong các công ty quốc doanh hay nửa quốc doanh càng ngày càng giảm, làm việc càng ngày càng nặng nề căng thẳng hơn, đến mức nạn "tự tử" vì hoàn cảnh lao động trở thành đề tài bàn tán trên *media*, số người lao động bấp bênh càng ngày càng tăng và, mặt khác, giá cả, nói chung, càng ngày càng đắt đỏ hơn : xăng, dầu, khí đốt, nước, điện, buru điện, *et tutti quanti* ! Mỗi lần rục rịch tư hữu hoá một công ty của Nhà nước thì bàn dân nên chuẩn bị tinh thần : giá cả sẽ... tăng ngay. Không phải vì xưa nay nó lấy tiền dân để bù lỗ như ở Ziaio Chỉ quận, nó lãi tới mức có thể đầu tư cho những kế hoạch 50 năm mà, nhưng vì nó bán quá rẻ, không tư nhân nào có khả năng cạnh tranh với nó ! Phải điên điên mới tin rằng thay thế độc quyền trong một số lĩnh vực kinh tế của những Nhà nước tại Châu Âu bằng độc quyền của vài hãng tư bản quốc tế (gần 1/2 vốn tư bản của 40 hãng tư bản lớn nhất của Pháp thuộc quyền sở hữu của người ngoại quốc) sẽ mang lại lợi ích cho toàn dân của các nước ấy ! Dù sao anh chính khách còn lệ thuộc cử tri tí ti trong cuộc bầu cử tới nếu muốn tiếp tục làm chính trị. Còn chủ tư bản thì chẳng lệ thuộc ai, trừ Nhà nước, khi nó quyết định hành động của nó. Và nó hành động chỉ vì một mục đích thôi :

cuối năm nay, tỷ lệ lời tăng hay giảm bao nhiêu so với năm ngoái ? Có nên rời nhà máy qua Trung Quốc để tăng lợi nhuận nhờ giá sức lao động thấp chăng ? Thế thôi.

Từ ấy, cái *mode* coi Nhà nước như một ông chủ tư bản trong thị trường, phát triển trong ngôn từ của một số lý thuyết gia. Đến mức người ta đòi quản lý Nhà nước như một xí nghiệp với những phương pháp quản lý xí nghiệp thông dụng ! Ngược lại, người ta đưa vào đời sống của xí nghiệp những khái niệm chẳng dính dáng gì với thực tế của nó : *ché độ cai trị xí nghiệp (gouvernance d'entreprise), văn hoá xí nghiệp (culture d'entreprise) et tutti quanti*. Kết quả : một môi trường ngôn ngữ hăm bà lẩn, ai muốn nói gì hiểu sao cũng được. Xưa nay ngôn ngữ vẫn là phương tiện cơ bản và hữu hiệu nhất để lừa gạt, thống trị nhau và để lừa gạt chính mình mà !

Sự kiện mới, hiện tượng mới trong đời sống kinh tế toàn cầu hôm nay, ngày nào cũng có. Tìm hiểu lẻ tẻ từng cái rất cần thiết và bổ ích nhưng không chắc giúp ta hiểu nổi đại thể, nhất là khi ta phóng đại những kiến thức lẻ ấy thành một nguyên lý mới cho phép hiểu toàn bộ hệ thống kinh tế. Những *modes* kiểu này đã từng có quá nhiều và chẳng đi tới đâu cả. Chắc nhiều người còn nhớ thời trang "*small is beautiful*" chứ ? Chẳng bao lâu sau cả thế giới chứng kiến những tập trung tư bản khổng lồ chưa từng thấy trong lịch sử ! Đúng như Marx đã từng phân tích và "tiên đoán" như một quy luật của kinh tế tư bản cách đây hơn cả... 100 năm ! Thế mà còn có người phán chàng đã lỗi thời !

Nhét loạn xạ tất cả những sự kiện ấy đằng sau một ngôn từ và phán ngôn từ ấy là một khái niệm cơ bản, mới, hoàn chỉnh hơn tất cả các khái niệm có trước đó cũng không chắc giúp ta hiểu biết hơn thực tế hiện nay.

3/ Để hiểu những ý tưởng của Marx trong những lĩnh vực tri thức khác nhau

Không chóng thì chầy sẽ phải tìm hiểu triết lý của chàng vì :

a/ nó là nền tảng cuối cùng của mọi suy luận của chàng⁴ trong mọi lĩnh vực của tư duy.

b/ nó chẳng giống ai cả. Cơ bản, đó là một phương pháp suy luận quái đản : có lôgic hình thức nhưng không là lôgic hình thức của Kant⁵ ; có lôgic biện chứng nhưng không là lôgic biện chứng của Hegel ; duy vật, nhưng không là duy vật của Feuerbach ; duy tâm nhưng không là duy tâm của Pascal, Descartes hay một đồng triết gia khác từ ấy tới nay. Phải chăng vì thế mà có hai người đọc Marx thì có ngay hai cách hiểu khác nhau ?

Thế thì, hoặc nó là một loại tôn giáo hàm hồ, ai muốn tin gì thì tin và sử dụng tùy tiện ; hoặc nó có một giá trị nhận thức mà ta chưa hiểu rõ hết vì nó chưa được biến thành lời một cách dễ hiểu trong ngôn ngữ hôm nay của chúng ta.

Trường hợp thứ nhất, miễn bàn.

⁴ Triết lý của Marx hình thành khi chàng ở tuổi 25, chưa làm cụ của ai cả.

⁵ ngày nay vẫn còn có giá trị trong nhiều lĩnh vực của tư duy, chưa già nua, lỗi thời tí nào cả tuy ông cụ này sinh trước Marx gần một thế kỉ !

Trong trường hợp thứ hai, ngoài chính ta, không ai có thể giúp ta hiểu nó được. Nếu ta có khả năng hiểu nó hơn người đời xưa thì vì :

a/ ta đã no đòn của các cách hiểu trước

b/ kinh nghiệm và kiến thức mà người đời đã tích lũy trong suốt thế kỷ 20 và nghiệm sinh của chính ta có điều giúp ta thấy rõ hơn một số vấn đề.

Tôi chỉ có khả năng góp mấy ý ấy thôi.

Chúc các bạn tự tin vững bước trên con đường tìm hiểu và hành động của các bạn.

2009-08-22

Niềm tin duy nhất

Còn sống hay đã chết, niềm tin duy nhất ta muốn có ở đời là : *em*. Nó đáng tồn tại ở đời hay không ? Chỉ tùy thuộc *em* thôi. Rắc rối khó xử đây. Cân nhắc kỹ nhé, hỡi Eva, hỡi nàng tiên Ziao Chi. Hề hề...

2009-08-25

Nhớ bố

Ở nửa đầu thế kỷ 20, bố tôi là dược sư Tây và là nhà thơ Ta.

Bố tôi đã dạy cho tôi hai điều : phải biết quý trọng kiến thức khoa học, phải dám làm người tự do.

Có thể giá trị đời tôi, nếu có, cũng nhờ điều dạy bảo ấy.

2009-08-28

Lập ngôn

*Thế gian chờ được lập ngôn,
Và mi đến với đời chẳng qua để nói.⁶*

Chính vì thế, ngoài ngôn ngữ thơ của F. Cheng, còn biết bao ngôn ngữ thơ khác : nếu không như thế, thơ F. Cheng không thành ngôn được.

Mỗi thế hệ, mỗi cuộc đời phải lập ngôn của chính mình, khiến vườn thơ không chỉ trơ trơ vài bông hồng đơn độc mà trùng trùng điệp điệp hoa cỏ lạ. Cho tới ngày thế giới lặng tan trong cõi vô ngôn.

2009-09-02

Chiếm hữu và yêu

Con người, trong tư cách người, là một thực thể quái đản : chỉ có thể yêu hay ghét mà thôi. Không bao giờ chiếm hữu được. Nó tự do ở đó. Hè hè.

2009-09-08

⁶ thơ tiếng Pháp của F. Cheng, Chân Phương dịch, <http://amvc.fr/Damvc/ChanPhuong/GioiThieu/DocThoFrancoisCheng.htm>

Hận Darwin

Đầu năm nay, ta zai zột nhận lời viết một bài về *Darwin*, tuy ta biết là đề tài cực khó.

Vì đủ thứ lý do, trong hoàn cảnh thiên địa tù mù oép và Lila, giờ chót ta mới chấp bút và khám phá ra sự thật thê thảm này: xác già nua của ta đã mất gần hết nhục cảm, hê hê, mất khả năng "tự nhiên" liên hệ nhiều khía cạnh của vấn đề để suy luận về nó một cách tổng hợp sâu sắc nhất mà ta có thể: ta đã "quên" quá nhiều điều ta đã từng quan tâm trong biết bao năm, định trình gien ở ta nó thế, càng sửa bài càng thấy. Mất luôn cả khoái cảm hành-văn. Chán thật. Đành mệт nhọc ký ca ký cốp. Dù ít ỏi, *còn nước còn tát*. Lực bất tòng tâm, nhưng làm được tới đâu, cứ làm.

Đành vậy.

2009-09-10

Hành động đi trước tư duy

Tin : LEMONDE.FR avec AFP | 10.09.09 | 07h43 • Mis à jour le 10.09.09 | 08h42

Le groupe japonais de boissons Suntory confirme, jeudi 10 septembre, être en négociations pour acheter le français Orangina aux fonds d'investissement américains Blackstone Group et Lion Capital.

Thứ năm 10 tháng 9, tập đoàn Nhật sản xuất nước uống Suntory xác nhận đang thương lượng để mua tập đoàn Pháp Orangina của những quỹ đầu tư Mỹ Blackstone Group và

Lion Capital.

Anh Mỹ đã mua lại Orangina của tập đoàn Anh Cadbury từ năm 2006.

Thế mà bấy lâu nay, uống một chai Orangina, ta cứ tưởng tượng rằng ta tiêu thụ hàng hoá của một hãng tư bản Pháp ! Nay mai nó biến thành hàng hoá của một anh tư bản Tàu cũng chẳng đáng ngạc nhiên. Nhưng báo chí vẫn cứ gọi nó là Pháp và người đời vẫn nghĩ là thế !

Xưa nay, ngôn ngữ của con người thường phát triển chậm hơn hành động của nó. Ngày nay, hành động ấy lại là hành động của những tác nhân vô danh vô diện. Kinh thật.

Như Malraux nói : Hành động đi trước tư duy !

2009-09-10

Khi ta lao động kiếm ăn... chỉ để sống

Từ tháng 2-2008 tới giữa tháng 9-2009 thôi, tại công ty *France Télécom*, đã có 23 người làm thuê tự tử ngay tại công sở. Đại bộ phận là những "công nhân" trong lĩnh vực "*kinh tế chất xám*" ! Một hiện tượng chưa từng thấy bao giờ, rất *mới* cho ai thích tìm hiểu cái *mới*, không chỉ thời trang thôi mà gắn liền với sự tồn sinh *của con người* trong lòng một xã hội, một nền văn minh. Điều *mới* nhất : họ tự tử, ở nơi làm việc, vì những lý do chẳng đáng gờm hết với "khoa học" kinh tế thống trị tư duy đời nay.

Mấy ngày qua, trong nhật báo *Le Monde* đã có 4-5 bài về đề tài này.

Bài hôm nay "thú vị" ở chỗ :

a/ nó dùng tư tưởng "*cũ mèm*" của... Hannah Harendt ! về... hệ thống *toàn trị* (*Le système totalitaire*) ! để phê phán... tài năng quản lý kinh tế của các công ty "*hiện đại*" như *France Télécom*, lại liên quan tới khái niệm *lao động* cực cũ mèm trong kinh tế học.

b/ có những đoạn, nhìn với một tư tưởng "*cũ mèm*" hơn nữa, tư tưởng của Marx, mà tôi cũng thấy là đúng, chí ít trong lĩnh vực này. Cho độc giả không sành tiếng Pháp, xin nói gọn thế này : con người là một thể thống nhất, không thể tách kích thước kinh tế của nó ra một xó biệt lập để lý luận với đủ thứ "*khái niệm*" trôi nổi đời mà có thể hiểu được nó hay kích thước kinh tế của nó thôi.

http://www.lemonde.fr/societe/article/2009/09/16/si-on-ne-repense-pas-le-travail-il-faut-s-attendre-a-pire-que-des-suicides_1241431_3224.html

2009-09-16

Viết chính mình

Ta không có khả năng tách mình khỏi những gì ta đã viết, đã đăng, dù cách đây hơn 20 năm. Chí ít, ta phải phủ định nó đã, nghĩa là : vẫn giữ nó như một phần người của ta đối với người đời. Một phần người đã qua đi, nhưng không nở quên.

Ta thêm gặp người giúp ta phủ định chính mình. Sao hiếm thế ?

2009-09-19

Dầu cù là toàn cầu hoá

http://www.lemonde.fr/opinions/article/2009/09/07/regle-mondiale_1236865_3232.html

Nội dung đại khái thế này : nguyên thủ 20 quốc gia lớn nhất, G20, họp nhau để tìm cách giới hạn tự do của các ngân hàng.

Rất tiêu biểu cho tư duy kinh tế thời thượng ngày nay.

Sau một cuộc khủng hoảng "đắm máu" – bao nhiêu chục hay trăm triệu người trả giá nào, kể cả sinh mạng ?, biến biết bao nhiêu trăm triệu người thành con nợ của "các thị trường tài chính" mà chỉ biết kêu gọi thoa *dầu cù* là ngoài da, không hề có khả năng "tưởng tượng" thôi đó là bệnh gan phổi !

Hai cuộc khủng hoảng vì giá dầu lửa tăng "có thể" coi như vì lý do ngoại tại. Rất dễ tin nhưng rất hão! Một hệ thống kinh tế "lệ thuộc" nó đến thế thì bảo nó là ngoại tại sao được ?

Sau đó, mấy cuộc khủng hoảng sau đều vì lý do nội tại hết.

Sự bành trướng của Trung Quốc trong lĩnh vực này cũng vậy. Hiện nay, kinh tế Trung Quốc, một phần là kinh tế tư bản tư nhân rùng rú, một phần là kinh tế tư bản nhà nước, và, đây là điều mới, một nhà nước quan lại kiểu Trung Quốc truyền thống nhưng hiểu rõ lôgích vận động

của Tư Bản nhờ... Marx ! Do đó, nó vừa khôn khéo hữu hiệu, vừa tàn bạo, vừa thiếu văn hoá nhân bản của nền văn minh tư sản. Rất thích hợp với chủ nghĩa tư bản đời nay.

2009-09-20

Nụ cười Quốc hữu – Tư hữu

Khi các ý thức hệ gia tư bản đòi hỏi tư hữu hoá tất cả các công ty quốc doanh ở Châu Âu, họ viện lý luận cao siêu này : công ty tư nhân phải cạnh tranh với nhau trong thị trường nên giá cả phải hạ xuống, năng suất lao động phải tăng và quản lý phải chặt chẽ, hiệu quả. Điều ấy khiến nó vừa bán rẻ vừa có lời, buộc nó phải phát huy sáng tạo trong mọi lĩnh vực để tăng hiệu quả của lao động và, như thế, không chỉ có lợi cho riêng nó mà cho cả xã hội. Công ty quốc doanh chỉ có thể bán rẻ hơn nó khi lấy thuế của dân để bù lỗ cho các công ty quốc doanh, cứ coi kinh tế xhcn thì thấy ! Nghe rất bùi tai. Nhưng, tiếc thay, xem xét thực tế thì ngược lại, ít nhất là đối với một số công ty quốc doanh gộc của Pháp suốt 30 năm liền. Một thí dụ cụ thể : *Electricité de France* (công ty điện lực của Pháp). Nó bán điện rẻ hàng chục năm, đảm bảo cho toàn dân Pháp có điện, có lúc cho không cho nhân viên của nó để bù đắp đồng lương khiêm tốn – nhưng không chết đói nhe, chưa kể đủ thứ phúc lợi xã hội dành riêng cho nhân viên của nó. Thế mà nó chưa hề lỗ vốn, lại còn thừa sức lôi cổ công nghệ này lên hàng đầu thế giới. Vì sao thế ? Nó lấy tiền của dân làm vốn đầu tư, nó bán điện với giá đủ đảm bảo : giá thành (trong đó có lương bổng của

nhân viên), khấu hao, và đầu tư phát triển trong giai đoạn 10-50 năm tới. Thế thôi ! Nó đêch cần có lời... Vì có lời thì cũng chẳng ai thủ túi được ! Nó làm ăn như thế, tư nhân nào cạnh tranh nổi ? Và làm gì có anh tư bản sẵn sàng nhận rủi ro đổ tiền ra để... không thủ lợi. Phải chăng vì thế mà **trước khi** tư hữu hoá EDF, Nhà nước phải :

a/ ráo riết giảm số nhân viên, hạn chế tăng lương bổng

b/ ráo riết tăng giá điện ?

Để gánh thay cho "các thị trường" cái tội vừa đuổi nhân viên vừa làm điện tăng giá khi công ty quốc doanh biến thành tư doanh ?

Tại Anh đã có chuyện tiêu lâm sau. Nhà nước ồn ào tư hữu hoá hệ thống đường sắt. Không biết sau đó giá cả xuống hay... lên và, nếu xuống, xuống được bao nhiêu mà chẳng ai ca ngợi cả. Có điều chắc chắn : một vài năm sau, số tai nạn giao thông chết người tăng đột ngột khiến dư luận xôn xao. Điều tra, thì té ra anh chủ tư bản không thèm bỏ tiền bảo trì hệ thống đường sắt. Để làm gì ? Cứ thu vốn tóm lời cho nhanh rồi zông có đỡ mệt và hiệu quả hơn không ?

Kết quả : Nhà nước Anh quốc hữu hoá lại hệ thống đường sắt, tức là mua lại với "giá thị trường" để sửa chữa với tiền của dân ! Lấy tiền dân sửa chữa xong, nó dám tư hữu hoá lại lăm. Đương nhiên là vì lợi ích của bản dân, tự do của con người và phát triển kinh tế tối ưu đúng theo quy luật khách quan khoa học của kinh tế thị trường toàn cầu hoá !

Thôi mà, lỗi nhải nữa làm gì ? So với cơn khủng hoảng tài chính vừa qua, toàn là chuyện vặt thôi mà, có gì phải bàn với tán.

Hè hè...

2009-09-20

Tình yêu và tình bạn

Tình bạn chẳng khác tình yêu bao nhiêu : nó không có nhu cầu chiếm hữu. Bạn càng có nhiều bạn, ta càng mừng. Thế thôi.

Nhưng chúng ta đang sống ở thời đại mà giá trị phổ biến của con người được đo bằng khả năng chiếm hữu. Ta chẳng có thể giới nào khác để sống cả. Đành vậy.

Vì thế, có lúc tình bạn quý hơn tình yêu: nó không giới hạn ai cả.

2009-09-20

Nhìn người chạnh nghĩ tới ta

Hôm nay, trông người đời, như Nhật Bản, Nam Hàn, Đài Loan, các nước châu Mỹ La Tinh, chưa nói tới Tây Âu, để tủi thân nghĩ đến mình, quá đúng.

Cần gì phải thờ danh ngôn của người đời khắp năm châu bốn biển mới hiểu được điều ấy ? Chỉ cần đọc danh ngôn của cha ông ta thôi, từ không lâu lắm, đã có biết bao điều đáng tự hào cho nhân loại và đáng tủi thân cho nước ta ngày nay !

Người Ziao Chi phải dám tự hào về gốc gác của mình, trong thế giới kinh tế thị trường toàn cầu hoá hiện nay, may ra mới khá được.

2009-09-24

Chết – 1

Hôm nay ta tự-nhiên chết là chuyện bình thường, chẳng có gì phải thắc mắc. Làm sao khác được ?

Nhưng **nếu** ta còn một điều gì đáng nói mà chưa nói được nên lời, ta chưa đành chết. Ngoài ra, hề hề...

2009-10-04

Khi trung cầu dân ý chữ khoa học kinh tế

Cách đây không lâu, đây nhà tư tưởng VN, sau vô vàn nhà tư tưởng quốc tế, hùng hồn khẳng định : phát triển kinh tế chỉ có thể có được với *thể chế dân chủ pháp quyền*. Nói toạc móng heo thì thể này : phải thành lập thể chế dân chủ pháp quyền *tư sản* mới có cơ may phát triển kinh tế trong nền kinh tế thị trường *tư bản* toàn cầu hoá này. Vì kinh tế thị trường tư bản là nền kinh tế áp đảo nhân loại ngày nay ? Ai lại nói thế, tuy đó là sự thực ! Một tiên đoán của Marx đó, trong trường hợp này không sai – nhưng dù quý trọng Marx, tôi cũng không đành sống vậy, cũng vì một ý tưởng khác của Marx về con người.

Kinh tế là kinh tế, là khoa học, còn chính trị là chính trị, là những trò chơi ta nên xa lánh ! *Kinh tế chính trị học* là chuyện phiếm, không đáng bàn đối với một nhà khoa học. Một số những vị đó cũng đã từng nêu giả thuyết rằng muốn phát triển kinh tế phải có một chính sách thống nhất lâu dài đúng đắn và đưa trường hợp Đài Loan và Nam Triều Tiên như ví dụ, quên bém rằng những nước đó đã phát triển kinh tế dưới thể chế độc tài, thậm chí quân phiệt. Còn Trung Quốc hôm nay, ai dám phủ nhận vị trí kinh tế hạng 3 trên thế giới của nó và đồng thời coi nó là một thể chế dân chủ pháp quyền tư sản ? Thôi mà, đó là tiểu tiết, bàn làm chi. Dù sao thì Đài Loan và Nam Hàn đã đạt mức kinh tế cao của thời đại và đã ít nhiều biến thành những nước dân chủ tư sản. Đó là điều đáng mừng cho họ. VN ta làm được như thế, tôi *đành* vỗ tay hoan hô liền. Tuy, nói trước, tôi rất đau, nổi đau nhân tình dấm dớ ấy mà...

Theo những nhà tư tưởng ấy thì cách tốt nhất để tăng trưởng kinh tế là Nhà nước nên rút lui khỏi lĩnh vực kinh tế để *thị trường* tự điều tiết. Trừ khi *thị trường* điên loạn tới mức Nhà nước phải lấy tương lai của bản dân để cứu vãn *thị trường*. *Thị trường* là ai, bố ai biết được, chứ bản dân đóng thuế để cứu vãn *thị trường* là những ai, hôm nay và ngày mai, ai cũng biết.

Cũng theo những nhà tư tưởng ấy, nên tư hữu hoá tất cả những xí nghiệp quốc doanh. Đó là điều Pháp và Châu Âu ráo riết thực hiện từ hơn 20 năm nay, nhiều khi bằng lời dối trá với bản dân : khẳng định *Gaz de France* (Công ty quốc doanh *Khí đốt Pháp*) sẽ mãi mãi thuộc quyền sở hữu của Nhà nước Pháp 100% và, vài năm

sau, bán cho tư nhân).

Bàn dân PhuLăngXa đáng yêu thật. Chúng nó đáng là hậu duệ của Descartes. Chúng nó điên điên dân chủ đến thế này : chúng nó tổ chức một cuộc trưng cầu dân ý để xem có nên biến một công ty quốc doanh phục vụ dân sinh (*service public*) do tiền của chúng nó lập ra, *Bưu điện Pháp*, mỗi năm đem lại không ít tiền lời cho chính phủ Pháp, thành một "hội vô danh" (*société anonyme, công ty kinh doanh của những người chủ vô danh*) hay không ? Nếu chúng nó *ok*, thì quyền sở hữu *Bưu điện Pháp* không vĩnh viễn là của bàn dân PhuLăngXa đã tạo ra nó nữa mà có thể trở thành quyền sở hữu của một vài tư nhân. Kết quả sẽ thế nào, nó đã từng nghiệm sinh với một quá trình tương tự của công ty quốc doanh *Gaz de France (Khí đốt Pháp)*.

Kết quả ? Hơn 2 triệu bàn dân PhuLăngXa đã tham gia cuộc trưng cầu ý kiến và hơn 90% đã tỏ ý chống lại quy chế mới của *Bưu điện Pháp* do chính phủ chủ trương. Chuyện này chỉ có thể hiện thực khi hạ tầng cơ sở vật chất kỹ thuật của xã hội cho phép *một phần* của thượng tầng kiến trúc của nó hiện thực : cách đây, chỉ 10 năm thôi, đừng hòng tổ chức một cuộc trưng cầu dân ý như thế⁷ ! Bàn dân PhuLăngXa thật ngu xuẩn, không biết điều, dám có ý kiến của mình về tương lai của một cơ cấu hoạt động xã hội do chính mình tạo ra với tiền của chính mình để phục vụ mọi người PhuLăngXa. Nó chẳng hiểu biết gì hết về *quy luật kinh tế thị trường khoa học* cả !

⁷ Vụ *Bauxite* ở VN cũng vậy !

Chưa bao giờ nguyên lý *dân chủ* chửi bới *khoa học kinh tế* thống trị tư duy hiện hành đến thế này ngay trong một nước chủ trương dân chủ ở mức toàn cầu, nêu chính mình như một tấm gương, và biểu dương khoa học trong mọi lĩnh vực của tư duy !

Tất nhiên, cuộc *Trung cầu dân ý* này, trong chế độ dân chủ pháp quyền tư sản của PhuLăngXa *hiện nay*, không có giá trị pháp luật nào hết. Trong chế độ đó, *thực tế*, chỉ có **một** người thôi có quyền tổ chức *Trung cầu dân ý*, đó là... tổng thống đương thời, là... Sarkozy thánh nhân. Trước đó có... Mitterrand và... De Gaulle. Trong những vĩ nhân ấy, **chỉ có** De Gaulle đã chấp nhận buông chính quyền, tuy không có gì bắt buộc, khi dân ý không đồng tình. Ông hơn chính giới PhuLăngXa ở đó. Người ta quý trọng ông ở đó : dám sống với niềm tin của mình ngay khi niềm tin ấy bị người đời bác bỏ.

Chưa bao giờ, ở PhuLăngXa, *hoài bão dân chủ lại chửi kiến thức khoa học kinh tế thời thượng* đến thế này. Ta nên nghĩ gì về chuyện ấy khi ta dựa vào "khoa học" kinh tế của đủ thứ trường phái thời thượng từ sau Keynes để khẳng định rằng thành lập một nền dân chủ tư sản kiểu Tây Âu là cần thiết nếu muốn phát triển kinh tế ở đời nay ?

Để bạn đời, nếu có, đừng làm lẫn về tôi, tôi xin nói thẳng : tuy không mấy hứng thú, hiện nay, VN có được một thể chế dân chủ pháp quyền tư sản đích thực, với những giá trị văn hoá của nó, là điều đáng mừng. Bản thân tôi đã được hưởng điều đó, rất biết ơn nhưng không mẫn nguyện. Tôi cầu mong mọi người Việt cũng

được hưởng điều ấy, trước mắt, và, lâu dài,
cũng không mẫn nguyện như tôi.

2009-10-06

Yên thân

Có những lúc ta mệt phờ, mệt lử, muốn được
yên thân. Lúc ấy, có được một người bạn bên
mình mà cho phép mình được yên thân, quý
biết mấy ! đẹp biết mấy !

Dường như điều ấy hão.

Hè hè...

2009-10-06

Buồn

Đêm nay ích kỷ : buồn.

Ngày mai ta sẽ sống như thường lệ, không
thiếu ăn, không thiếu mặc, không thiếu nhà.
Không thiếu gì cả.

Chỉ thiếu chính mình thôi.

Ta thừa biết : giải quyết nỗi niềm này tùy ở tha
nhân.

Đành ămvc tới cùng.

Hè hè...

2009-10-07

Lòng người

Lòng người thường quá nặng tình quá khứ, quá
hời hợt tương lai.

Nên quá khứ thất vọng tương lai.

2009-10-09

Nghiên cứu

Nghiên cứu, đương nhiên là *tìm hiểu* một điều
gì chưa ai hiểu được. Nhưng, quan trọng hơn,
là *sáng tạo* một cách tiếp cận, những giả thuyết
và một cách suy luận mới mở đường hiểu biết
một lĩnh vực chưa ai hiểu được.

Darwin khác đời ở đó. Freud cũng vậy.

2009-10-09

Sáng tạo

Nhà văn, ai chẳng mơ ước tạo ra một cách
hành văn mới ?

Thế mà, ngay trong lúc ta có thời cơ sáng tạo
một *quan hệ chữ nghĩa* mới với đời, ta lại mê
man đeo đuổi những danh vọng cũ mềm để uể
oải trở về nỗi cô đơn cố hữu của nhà văn.

Hè hè...

2009-10-09

Thơ, ý, tình

Thơ "có ý" có đầy, thường thiếu nhục cảm, chỉ lý luận suông, không có tình. Chán.

Thơ tràn trề "nhục cảm" không thiếu, thường rỗng tuếch, chỉ ví von nhạc điệu và chữ nghĩa thôi, rất thường tình, ta có thể thích, ai mà chưa hề ? Nhưng không nhớ lâu.

Dường như vẫn ngày nay cũng vậy !

Petri György hơn đời ở đó. Vì thế tôi thích thơ Chân Phương.

Nhưng tôi không là nhà thơ, tôi ít khi dám dịch thơ, bốc phét về thơ, chỉ biết rung cảm thôi. Đành vậy.

2009-10-10

Khôn ngoan

Người khôn ngoan chỉ nên sống và viết bóng bẩy hời hợt thôi.

2009-10-12

Thất bại

Nếu thất bại, ta đành vậy.

Nhưng, tới cùng, ta không bỏ cuộc, với bất cứ lý do nào. Lý lý lẽ lẽ một tí, chứng minh gì mà chẳng được ?

Nỗi cô đơn trong thơ vẫn là thế. Hè hè.

2009-10-12

Hình thức và nội dung

Hình thức và nội dung tự chúng không có *thực* một cách *biệt-lập*, không **là** gì cả. Bàn về quan hệ giữa *hình thức* với *nội dung* như một quan hệ *ngoại tại* kiểu *lôgích hình thức* là bàn chuyện hão.

Bất cứ điều gì có ý nghĩa hay giá trị với con người đều hiện-thực qua một hình thức nào đó. Con người vốn là sinh vật mà ! Nó tiếp cận thế giới xuyên qua ngũ giác quan mà ! Nó là một thực thể nhục cảm mà !

Bất cứ một hiện thể *hình thức* nào đó –món này có trong sinh-giới– cũng biểu hiện một nội dung nào đó –món này không có trong sinh-giới !– Con người là tinh thần mà ! là chủ thể của tư duy mà !

Khi hai món đó thống nhất với nhau, *một cách hình thức* và, trong đời thực, nhờ bạo lực, ta có thể có một chương trình "rửa óc" loài người. Kết quả cuối cùng thế nào, ta đã may mắn kiểm chứng.

Khi hai món đó lờ nhau, thậm chí chửi nhau, thì ta có thơ văn và lý luận văn học đương đại, hậu hiện đại, toàn cầu hoá, đặc sản Ziao Chi.

Khi hai món đó thống nhất với nhau một cách biện chứng thì ta có tác phẩm nghệ thuật hay suy luận văn học đáng quan tâm. Đáng để đời ? Cho cả nhân loại ? Đáng cho người đời, không chỉ VN, quan tâm ? Người đời đã khẳng định điều ấy. Cứ coi những tác phẩm văn chương hay lý luận văn học VN được người đời rộng rãi biết tới và quan tâm thì biết. Đau thật : quá ít cho một dân tộc hơn 86 triệu người !

Nước tôi nhỏ và nghèo nên... Đúng đấy. Đó là một luận điểm "duy vật" của Marx về văn học đó ! Nói chung, rất đúng ! Nhưng so với Việt Nam, nước Hungary nhỏ thế mà đã từng có hơn 10 Nobel đủ loại, kể cả văn chương, tuy đa số là di dân !

Ôi, một dân tộc hơn 86 triệu người, đã trả giá quá nặng nề cho thân phận làm người ở thế kỷ 20, mà chưa viết được chính mình bao nhiêu cả ! Ta nên thẳng thừng công nhận điều ấy ? Và tự hỏi : hạ bút để làm gì ? Để tào lao về quan hệ giữa hình thức với nội dung ?

2009-10-15

Độc cổ nhân

Hôm nay, tôi ghé một sạp báo mua tác phẩm lừng danh của Darwin. Tôi ngượng chín người. Trong 20 quyển sách đầu mà *Le Monde* và *Flammarion* tuyên bố sẽ đăng mỗi thứ 5 tới một quyển, có gần ½ tôi chỉ biết tên, chưa hề đọc. Sống hơn 40 năm ở Paris mà âm u như thế thì chán thật. Ngay tác phẩm trứ danh của Darwin, tôi nhớ mang máng là tôi đã đọc ở tuổi thanh niên khi tôi mới qua Pháp, khi tiếng Pháp ở tôi còn ba xí ba tú, tôi chẳng còn nhớ gì thật rõ ràng, vì thế mà tôi mua để đọc "lại". Những gì tôi biết về Darwin đều qua những nhận định của các nhà khoa học sinh học mà tôi đọc sau này, và... Marx-Engels !

Tôi bật cười khi thấy quyển số 19 lại là *Tuyên ngôn cộng sản (Le manifeste communiste, sau được tái bản dưới tên Le manifeste du Parti Communiste, của Marx và Engels)*. Thực chất,

đây là một bài hịch, không là một quyển sách lý luận, tuy Marx-Engels không bao giờ viết suông bất cứ gì hết. Chính hai tác giả, trong mấy đề tựa, đã giải thích phần cơ bản (lý luận) và phần ứng dụng tạm thời, tùy bối cảnh (hịch). Người đời trong thế kỷ 20 đã dùng nó như thế nào, hôm nay, khỏi cần bàn nữa. Để xem *Le Monde* và *Flammarion* sẽ đăng những gì trong quyển sách ấy. Nếu chỉ có bài ấy thôi, quá ngắn, đăng thành sách để kinh doanh sao được ? Có điều chắc chắn : tư tưởng của hai con người này, xuyên qua cách hiểu của người khác, đã góp phần thay đổi thế giới trong thế kỷ 20. Phần tích cực nhất là ở... các nước tư bản ! Hầu hết các môn "khoa học" nhân văn đã chịu ảnh hưởng của nó ! Chưa kể tới các thành quả chính trị và xã hội. Phần tiêu cực nhất là ở... các nước gọi là xã hội chủ nghĩa, toàn là những nước lạng quạng đi vào thời đại khoa học và công nghiệp từ một thực tế kinh tế xã hội chính trị **và văn hoá** của thời Trung cổ Âu hay Á. Đây là một câu hỏi đau điếng đối với người xuất thân Ziao Chi như tôi nhưng lại trưởng thành giữa *Tháng năm 68* tại PhuLăngXa khi thanh niên và nhiều trí thức ào ạt đặt lại vấn đề với đủ thứ giá trị, niềm tin, hệ tư tưởng, học thuyết...

Có người nhận định rất đúng : nếu chỉ dựa vào tiêu chuẩn khách quan "*Les livres qui ont changé le monde*" thì nên đăng lại *Mein Kampf* của Hitler và *Le petit livre rouge* của Mao et *tutti quanti*. Bản thân tôi tán thành chuyện đó **nếu**, đồng thời, ta trang bị cho độc giả **khả năng đọc sách**, nghĩa là **khả năng tư duy tự do**, kể cả đối lập với... chính mình. Sau đó, như ta, mọi người tự do. Hi hi...

Tôi hỏi bà bán hàng ở quây báo : bán được không ? Bà bảo : chạy lắm. Dường như hôm nay bàn dân PhuLăngXa đang ý thức rằng mình đang khủng hoảng văn hoá nên mới có nhu cầu đọc lại một đồng những văn kiện kinh viện như vậy. Thật đáng mừng.

Không biết đến ngày nào bàn dân Ziao Chi mới được "thoải mái" như thế ?

Nước ta, dân ta, hôm nay, nó vậy ? Đành vậy ?

Không. Hơn 60% người Việt đời nay dưới 25 tuổi. Hầu hết họ xa lạ với tất cả những chuyện này. Không phải vì vậy mà họ không có nhu cầu **sống cho ra người**. Chúng ta, những đàn anh khôn khố, có gì đáng nói với họ không ?

2009-10-18

Mê

Ngày ta cùng người đời dần thân đấu tranh cho một mục đích nhân bản chung nào đó ở một thời điểm nào đó trong nhân giới chung này, ta *đã mất* khả năng *mê*.

Đấu tranh cần hiệu quả. Trong lĩnh vực tư tưởng, ở nhân giới này, hiệu quả có thể có nhờ khai thác khả năng mê của con người, nó không tùy thuộc khả năng mê ấy, nó tùy thuộc *khả năng khai thác, lợi dụng* nhu cầu yêu của con người. Yêu những sự thật – khoa học và không khoa học– và yêu nhau. Ở con người, nhu cầu ấy mãi mãi có thực, luôn luôn có dịp để khai thác, lợi dụng.

Biết thế rồi, sống với nhau như thế nào đây ?

Làm thơ ? Ta không có khả năng, không có nhu cầu.

Gà đá ? Để làm gì và đi đâu, với ai ?

Cùng người đời tập tành tư duy tự do ? Ta làm được. Vậy, ta thử.

2009-10-18

Yêu và chết, Ở xứ sở giống em

Yêu và chết
Ở xứ sở giống em
Aimer et mourir

Au pays qui te ressemble

(Beaudelaire, *L'invitation au voyage*)

Con người sinh ở đâu, không tùy thuộc nó.

Sau khi đã nên người, yêu và chết ở đâu, thỉnh thoảng, có người có điều kiện và biết lựa chọn nơi mình có thể yêu và muốn chết.

Khi nó lựa chọn *yêu và chết ở xứ sở giống em*, nó lựa chọn yêu và chết ở xứ sở *người*. Quả là nơi đáng để ta yêu và chết. Chỉ nhà thơ, trong khoảnh khắc điên điên đam mê *chính mình* mới hiểu được và biến nó thành... *thơ* !

Chán thật, hề hề...

2009-10-20

Tâm Tình Trí

Chỉ có *tâm* có *tình* thôi, làm *cần* lúc nào không biết. Chỉ có *trí* thôi, làm *bậy* lúc nào không

hay.

Hành-động thông-nhất *tâm – tình – trí* chưa là hành-động thông thường của người đời nay.

Đành vậy. Nhưng có lúc đau lắm.

Hè hè...

2009-10-22

Adam Smith và chủ nghĩa tư bản

Adam Smith đã lập ra nền tảng của môn *kinh tế chính trị học (économie politique)*, theo ngôn ngữ của ông), hay, với người đời nay ghét hai từ *chính trị*, chỉ *mê khoa học* thôi, của *những khoa học kinh tế (sciences économiques)* hoặc kinh tế học.

Một số khái niệm của ông và quan điểm của ông về vai trò của *thị trường* vẫn còn là nguyên lý trong những lý thuyết kinh tế *tân tự do (néolibéral)*, *tân cổ điển (néoclassique)* đã và đang thống trị tư duy kinh tế của nhân loại.

Tuy vậy, dường như không ai thềm dạy tận gốc, chỉ ly và đầy đủ, học thuyết kinh tế của ông. Hồi tôi còn xách cặp tới trường, yêu quê hương kinh tế qua từng trang lý thuyết nhỏ, tôi có được nghe thầy nhắc tới tên Adam Smith trong vài... câu ! Hôm nay, xét cho cùng, không khó hiểu. Đào sâu tư tưởng của ông, tìm hiểu nó, so đo nó với nghiệm sinh và kiến thức mà loài người đã có được trong lĩnh vực này từ thời ông tới nay, một cách tỉnh táo và phê phán, có lắm vấn đề không vui tí nào. Nói chung, các thầy câu và dùng lại hai ý, như nguyên lý không cần phải bàn :

a/ giá trị – lao động (*valeur-travail*)

b/ Ngoài vài trường hợp đặc biệt, như vấn đề an ninh quốc gia chẳng hạn, Nhà nước không nên can thiệp vào sự vận động *tự nhiên* của thị trường, cứ để cho nó *tự điều tiết*, đó là đường lối kinh tế chính trị đúng đắn và hiệu quả nhất. Trong sự vận động tự nhiên ấy, mỗi cá nhân chỉ đeo đuổi mục đích ích kỷ của mình thôi, không ai quan tâm tới lợi ích chung của xã hội. Thế mà sự cạnh tranh giữa họ sẽ khiến toàn bộ xã hội đạt khả năng sản xuất và làm giàu tối ưu, cứ như thể thị trường có một *bàn tay vô hình* hướng dẫn mọi người đều đi tới mục đích ấy.

Báo Le Monde và nxb Flammarion tái bản quyển *La richesse des nations*⁸, *Sự giàu có của các quốc gia*, bán với giá 4,90 € ở quây báo ! Ôi, một tác phẩm quý đến thế này mà trị giá có bấy nhiêu thôi ! Trí tuệ là tài sản chung của nhân loại, không là một ý tưởng hảo khi luật Pháp cấm tư hữu hoá nó... Nhân dịp này, ta thử ghi nhớ vài đóng góp quý báu của Adam Smith trong lĩnh vực tư duy kinh tế. Ghi nhớ thôi, không phê phán vì đã có người phê phán chi li mạch lạc từ lâu rồi⁹ và, trong lĩnh vực vừa thiết thân vừa rắc rối bậc nhất này của kiếp người, không thể có "mì ăn liền" được, phải vất óc toát mồ hôi hột thì may ra mới học được đôi điều đáng học.

⁸ *La richesse des nations*, Le Monde – Flammarion, Paris 2009. Trong bài này, khi trích văn bản này, tôi ghi gọn : *La richesse des nations*.

⁹ Karl Marx. *Contribution à la critique de l'économie politique* và *Le Capital*.

1/ Sự giàu có của các quốc gia là gì ?

Adam Smith là người đầu tiên khẳng định một cách dứt khoát, toàn diện, rõ ràng và mạch lạc quan điểm này : sự giàu có của các quốc gia không do "rừng vàng biển bạc" mà có ; nó không là gì hết ngoài toàn bộ những sản phẩm do lao động của con người tạo ra. Nếu ta xem nó trong khoảng khắc 1 năm thì nó gồm :

a/ tư bản¹⁰ sẵn có, nghĩa là những sản phẩm mà lao động của xã hội đã sản xuất ra trước đó mà chưa tiêu thụ.

b/ những sản phẩm mà lao động của quốc gia (hay xã hội) ấy đã sản xuất được trong năm.

Ở thời ông, quan điểm này quả là cách mạng. Nó vừa kế thừa vừa phủ định mô hình kính tế của Quesnay¹¹ vì Quesnay cho rằng chỉ có lao động nông nghiệp mới tạo ra của cải cho quốc gia.

2/ Khối lượng sản phẩm được tạo ra tùy thuộc :

a/ số người lao động được vận dụng để sản xuất trong năm

Số người này lại tùy thuộc lượng tư bản sẵn có trong xã hội : nó cho phép mua ít hay nhiều

¹⁰ *capitaux*. Ở Adam Smith, *capital* cơ bản có nghĩa là *vốn* tuy cũng có nghĩa là *tư bản* như khái niệm *tư bản* của Marx.

¹¹ François Quesnay, 1694-1774, người lập ra học phái kinh tế đầu tiên tại Châu Âu, (*physiocrates, trọng nông*), tạo ra thể nhìn vĩ mô ở mức một quốc gia với *Tableau économique* (Bảng hay "mô hình" kinh tế).

phương tiện sản xuất và trả lương cho ít hay nhiều *thợ (ouvriers)* để lao động sản xuất.

b/ năng suất của lao động

Năng suất của lao động tùy thuộc mức độ phát triển của sự phân công lao động (*division du travail*).

Chính nó và sự phân công lao động khiến *thị trường* phát triển. Thị trường phát triển lại thúc đẩy sự phân công lao động và năng suất lao động phát triển.

3/ Thước đo của giá trị trao đổi của sản phẩm

Thời gian lao động cần thiết để sản xuất sản phẩm là thước đo *giá trị trao đổi* của sản phẩm¹². Phải hiểu đó là *thời gian trung bình* để sản xuất một loại sản phẩm trong một xã hội nào đó ở một thời điểm nào đó. *Giá cả* của sản phẩm chỉ là hình thái tiền tệ của giá trị trao đổi ấy. Khi giá cả khớp với giá trị trao đổi, Adam Smith gọi nó là *giá tự nhiên*¹³ của sản phẩm

¹² "*Le travail est donc la mesure réelle de la valeur échangeable de toute marchandise.*" Lao động là thước đo đích thực của giá trị trao đổi của mọi hàng hoá. *La richesse des Nations*, tr. 36.

¹³ Mỗi lần đưa ra một khái niệm khó giải thích, và đây là khái niệm khó giải thích nhất trong môn kinh tế học, ngay cả hôm nay, Smith giải quyết vấn đề nhẹ nhàng bằng một tính từ : *tự nhiên* ! Đó là tín ngưỡng của thế kỷ Khai Sáng : mọi sự đều tự nhiên, tự nhiên là khoa học và khoa học là tiến bộ. Tự nhiên có nghĩa là không có gì để bàn cãi ! Ngày nay người đời cũng làm thế trong một đồng lĩnh vực khác nhau của tư duy... Nếu không là *Tự nhiên* thì cũng là kinh tế *Thị trường* lại *Toàn cầu hoá* nữa ! Có

(*prix naturel*). Còn những giá mà ta thấy trưng ở cửa hàng, thường khác nhau, Adam Smith gọi chúng là *giá thị trường, prix de marché*. Giá thị trường dao động chung quanh giá tự nhiên tùy tình trạng cung cầu ở từng nơi. *Et tutti quanti*. Xuyên qua *cạnh tranh*, sự dao động ấy khiến cho giá thị trường tự nó hướng tới giá tự nhiên của sản phẩm. Sự điều tiết tự nhiên của thị trường ở đó.

4/ Nội dung cơ bản của quan hệ kinh tế tư bản

Trong chương *Des salaires du travail*¹⁴ (*Bàn về những [hình thái] lương của lao động*), Adam Smith trình bày hết sức rõ ràng quan điểm của ông về nền kinh tế thời ông. Đọc kỹ nó, ta hiểu liền vì sao Marx trọng tư tưởng của ông và coi ông với Ricardo là hai người đặt nền móng cho môn kinh tế chính trị học với tính cách một môn khoa học. Tôi xin cố dịch một mẫu, một cách chính xác nhất mà tôi có khả năng¹⁵ :

Phần thưởng tự nhiên của lao động, hay lương của lao động, chính là sản phẩm do lao động tạo ra. Trong trạng thái nguyên thủy ấy, có từ trước khi có sự chiếm hữu đất đai và sự tích lũy tư bản, toàn bộ sản phẩm của lao động thuộc về người thợ (*ouvrier*, nghĩa thực là : người lao động). Người ấy không phải chia chác với chủ sở hữu (propriétaire) hay chủ (maître)¹⁶.

gì mà phải phân vân ? Phải tin, tin và tin... Hề hề...

¹⁴ *La richesse des Nations*. Tr. 53.

¹⁵ Trong đoạn văn dịch này, những từ được gạch ở dưới, do tôi, PHĐ.

¹⁶ *Propriétaire* = chủ của một cái gì : đất, nhà, v.v.

Nếu trạng thái ấy đã tiếp tục tồn tại tới ngày nay thì lương của lao động đã tăng cùng với sự tăng trưởng của năng suất lao động do sự *phân công lao động* tạo ra. Mọi sản phẩm đã từ từ trở thành càng ngày càng rẻ.¹⁷ [...]

Nhưng trạng thái nguyên thủy trong đó người thợ hưởng toàn bộ sản phẩm do lao động của nó tạo ra, đã không tồn tại vượt qua thời đại sự chiếm hữu đất đai và sự tích lũy tư bản đi vào xã hội. Thế thì trạng thái ấy không còn nữa từ lâu, khi năng suất lao động đã đạt một mức hoàn hảo cao, và ta không nên mất thời giờ tìm hiểu xem hậu quả trên phần thưởng hay lương lao động sẽ thế nào trong trạng thái ấy.

Ngay khi đất đai trở thành tư hữu¹⁸, chủ đất

Maître = ông chủ : như chủ nô hay chủ vốn chẳng hạn, nghĩa rất rộng và mơ hồ.

¹⁷ Đây là một câu hỏi cơ bản cho môn "khoa học" kinh tế của đời nay đó. Năng suất lao động tăng vùn vụt mấy chục năm liền, nhưng giá cả của nhu yếu phẩm ở các nước phát triển như Pháp càng ngày càng không với tới được đối với bàn dân lao động sàng sàng ! Đây người lao động không còn khả năng ăn trưa một cách bình thường *như trước kia* với đồng lương của mình ngay trong các nhà ăn xí nghiệp (*cantines*), phải mang đồ ăn vào sở hay mua đồ ăn rẻ tiền của *fastfood*.

¹⁸ Đến đây ta mới hiểu Adam Smith muốn nói gì trong khúc văn trên khi ông dùng khái niệm chiếm hữu (*appropriation*) ! Với ông, trong vấn đề kinh tế này, nó nghĩa là tư hữu (*propriété privée*, trong nghĩa thông thường ngày nay). Thời ấy, không nhất thiết phải hiểu như vậy ! Chỉ cần thêm một tính từ : *tư hữu tư sản hay tư bản (propriété privée bourgeoise ou capitaliste)*, thì có một khái niệm tạm gọi là chính xác vì trong lịch sử của Châu Âu đã từng có nhiều hình thái tư hữu khác!

liền đòi hỏi cho mình hầu hết những sản phẩm mà người lao động có thể nuôi trồng và gặt hái được ở đó. "Địa tô" (tiền thuê đất) của nó là phần phải trừ đi đầu tiên mà lao động ứng dụng vào đất phải chịu đựng.¹⁹

Rất ít khi con người cày đất có sẵn những gì cần thiết để sống cho tới ngày gặt hái. Thông thường, một ông chủ trại (*fermier*), người dùng nó, trên vốn tư bản của mình, cho nó vay những đồ tiêu dùng [để tồn tại và lao động cho tới ngày gặt hái], và ông chủ ấy chẳng có lý do gì để làm việc ấy nếu việc ấy không cho phép ông thu một phần sản phẩm do lao động của nó tạo ra, hay nếu vốn tư bản mà ông ấy đã ứng ra không được hoàn lại với một món lãi. Món lãi ấy là phần cắt xén thứ hai trên sản phẩm của lao động vận dụng vào đất đai.²⁰

Sản phẩm của hầu hết mọi lao động khác đều bị ăn xén như thế để trả tiền lãi.

Sản phẩm của hầu hết lao động nào khác đều bị cắt xén như thế để toán món lãi cho tư bản.

¹⁹ Nói toạc móng heo thì thế này : anh đã cày cấy trên đất **của tôi** thì anh phải nộp tô tức cho tôi. Tôi đểch làm gì cả, đểch sản xuất sản phẩm nào cả mà vẫn có lợi tức đề huề, hợp pháp. Chính Adam Smith đã phũ phàng vạch điều ấy trong tác phẩm này.

²⁰ Nói toạc móng heo : anh chỉ có sức lao động thôi ; với năng lực ấy, anh chẳng làm được gì cả, chết đói ngay ; tôi ứng cho anh tiền mua phương tiện sản xuất và nhu yếu phẩm để anh có thể lao động sản xuất, ăn uống và thậm chí hú hí vớ vợ để đẻ ra những người thợ tương lai, cho tới ngày anh tạo ra sản phẩm. Với điều kiện này : trong sản phẩm anh làm ra, anh hoàn lại cho tôi một số lượng mà giá trị = vốn tôi đã cho anh mượn + *tí* *tí* lãi.

Trong mọi ngành nghề, trong mọi xí nghiệp (*fabriques*), đa số thợ cần có một ông chủ sẵn sàng ứng cho họ phương tiện vật chất để lao động, cũng như lương và nhu yếu phẩm của họ để sống, cho tới khi sản phẩm của họ hoàn thiện. Người chủ ấy lấy một phần sản phẩm của lao động của họ hay giá trị mà lao động ấy đã thêm vào vật thể mà nó tác động vào [để biến vật thể ấy thành hàng hoá có thể trao đổi được] và chính cái phần ấy làm ra lời của họ.

Tóm lại, thế này :

A/ Thế nhìn của chủ đất và của chủ tư bản :

Tôi là chủ đất, là chủ tư bản. Anh muốn lao động sản xuất để sống "ngày càng khá hơn" thì anh phải nộp tô nộp lời cho tôi ngày càng nhiều hơn.

Khi bản thân anh "chủ tư bản" không có vốn, chỉ có tài kinh doanh thôi (tư bản chức năng), anh ấy có thể vay vốn tư bản của người khác (tư bản sở hữu) để kinh doanh và phải chia chác một phần tiền lời (nếu có !) với anh tư bản sở hữu. Phần đó gọi là *intérêt* (lãi có được do cho vay vốn). *Lãi* ấy chẳng bao giờ do *sự hy sinh không hưởng thụ liền tài sản của mình* của chủ vốn hay *sự dửng dưng cảm chấp nhận rủi ro*, mà đột nhiên hiện thực ở đời, làm gì có chuyện hão đến thế ! nó chỉ có thể do lao động của người khác mà có thực.

Đó là chuyện ngày xưa. Ngày nay còn có chuyện siêu hơn nữa. Những nghìn tỷ \$ mà các Nhà nước tư bản đổ ra để cứu vãn "hệ thống tài chính" *của* "quốc gia" và "quốc tế", đương nhiên phải đi vào túi của *ai* chứ ! Đó là những món nợ mà bản dân các nước ấy phải trả bằng

lao động tương lai của mình và con em mình. Kinh tế hậu hiện đại đó ! Không chỉ là học thuyết suông đâu...

B/ Thế nhìn của anh lao động :

Dù sao thì không có đất hay vốn tư bản của người khác thì mình cũng bất lực và đói nhăn răng.

C/ Kết luận của Adam Smith : những điều ấy *tự nhiên*, cứ để *thị trường* giải quyết một cách *tự nhiên*. Sẽ lợi cho mọi người.

Trước Adam Smith, chưa ai đã mô tả một cách cụ thể, hữu lý, tính chất bóc lột sức lao động của hình thái kinh-tế xã-hội tư bản như thế này.

Adam Smith, trong quyển sách này, không bao giờ dùng khái niệm *bóc lột*. Có lẽ, đối với ông, khái niệm ấy không có tính chất *khoa học*, vì đối với ông, đó là một sự kiện ***tự nhiên***, *không dính dáng gì hết với thế giới giá trị, tâm linh của con người* ? Ông thấy rất rõ rằng quan hệ giữa chủ đất và chủ tư bản với người lao động sản xuất ra sản phẩm, của cải hay sự giàu có của các quốc gia, là một quan hệ *cưỡng bức* để đoạt về mình một phần sản phẩm do lao động của người khác tạo ra. Ông cũng thấy rất rõ rằng một chức năng của Nhà nước là bảo vệ quan hệ bóc lột ấy. Ông không coi đó là *bóc lột*, coi đó là *tự nhiên*. Tự nhiên là tự nhiên, tự nó tồn tại và vận hành, *chẳng thể nào khác được, là sự thật, là đối tượng của tư duy khoa học*, theo ông và không ít người khác từ xưa tới nay. Đời nó vậy mà ! Chẳng có gì đáng ngạc nhiên khi, đời nay, các kinh tế gia thời thượng chỉ biết cầu vại ý tưởng của ông để lạm dụng cho mình vì chính mình thua kém ông cả một

cái đầu, dù được đội mũ "Nobel" kinh tế, nhưng không có mấy ai nhắc lại, dạy lại toàn bộ học thuyết kinh tế của ông.

5/ chống mọi hình thái độc quyền kinh doanh (*monopole*)

Đã tin vào *bàn tay vô hình* của *Thị trường*, tính ưu việt của *tự do cạnh tranh*, Adam Smith chống mọi hình thái độc quyền kinh doanh (*monopole*). Ông chung thủy và nhất quán trong tư duy của mình đến mức : ông chủ trương bãi bỏ độc quyền kinh doanh của các đế quốc, kể cả đế quốc Anh, trong quan hệ kinh tế của chúng với thuộc địa của chúng. Cứ như OMC ngày nay !

Ông không ý thức được rằng kết quả *tự nhiên* của cạnh tranh tự do sẽ dẫn tới sự phủ định chính nó : độc quyền. Suy luận hình thức giới hạn ở đó. Ngày nay, trong thị trường toàn cầu hoá này, trong những lĩnh vực cơ bản nhất của kinh tế, mơ màng tới tự do cạnh tranh kiểu Adam Smith là chuyện hão ! Chỉ cần đếm xem, trong lĩnh vực năng lượng dầu hoả và khí đốt, trên đời nay và trong từng quốc gia, còn mấy người cạnh tranh với nhau thì biết.

6/ chống sự can thiệp của Nhà nước vào sự vận động *tự nhiên* của thị trường

Đây có lẽ là di sản, tuy đã cũ kĩ kinh hoàng, cũ kĩ hơn cả học thuyết kinh tế của Marx mà, có tác động nhiều nhất của Adam Smith với tư duy kinh tế và đời sống chính trị ngày nay. Và thân phận làm người của chúng ta trong nền kinh tế thị trường tư bản toàn cầu hoá này.

Ông cho rằng :

a/ Sự vận động *tự nhiên* của kinh tế thị trường sẽ tự nó hướng dẫn hành động của con người đi tới mức tối ưu của nó cho xã hội. Đây là niềm tin "khoa học" của thế kỷ Khai Sáng !

b/ Vì sao ? Ta không thể hiểu được²¹. Ta chỉ có thể *tin tưởng* vào *bàn tay vô hình* của nó thôi. Bàn tay ấy sẽ dẫn ta đi tới đâu, ***ta chỉ biết được sau khi đã trả giá, sau khi đã làm người không tự do, hay đã làm người tự do phi lý trí, phi nhân tình***²² !

Thế thì ta có quyền đặt câu hỏi này : mặc dù ông nhân tình, điều ta quý trọng, lý trí của ông *trong vấn đề này*, đáng tin không ? Riêng tôi : không !

Mấy tháng qua ta đã và, trong những tháng năm tới, ta sẽ trả giá không ít cho niềm tin này.

Trong tác phẩm của ông, còn vô vàn vấn đề để suy ngẫm, không như một lĩnh vực "khoa học", mà như một thức thách làm người có lý trí. Và, với tôi, có... tình người ! Đại thể ! Hề hề...

Đối với một người đàn lang thang chữ nghĩa như tôi, đọc lại quyển sách này tôi lại được hưởng hai điều thú vị.

A/ Adam Smith cho thấy rõ tư duy của con người lệ thuộc chữ nghĩa mà người đời đã nhồi

²¹ ý của tôi, vì tác phẩm của Adam Smith nhằm chứng minh điều ấy là *tự nhiên* và *hiểu được một khi ta chấp nhận tính tự nhiên của nó*.

²² Tư duy kinh tế của Marx chống lại luận điểm này : kinh tế là quan hệ giữa người với người, do con người tạo ra, ta có thể làm chủ định mệnh của ta trong lĩnh vực này vì ta có thể hiểu được nó : nó là sản phẩm của chính ta mà.

vào óc nó đến mức nào !

Dù có thể tôi đã nói quá dài, tôi đã thấy rằng phải xem xét, trong mọi chi tiết của nó, niềm tin của dân chúng cho rằng sự giàu có ở lượng tiền hay vàng bạc mà ta có. Trong ngôn ngữ thông thường, như tôi đã từng nhận xét, có tiền thường có nghĩa là giàu có, và sự nhập nhằng trong cách phát biểu ấy đã khiến ý tưởng bình dân này trở thành thân thuộc với chúng ta đến mức ngay cả những người tin chắc rằng quan điểm ấy sai, bất cứ lúc nào cũng có thể quên nguyên lý của chính họ và bị luồng suy luận của họ lôi kéo tới mức họ chấp nhận thành kiến ấy như một ý tưởng họ đã thu nhập và công nhận là sự thật chắc chắn, không thể phủ nhận. Một vài tác giả Anh hay nhất đã từng viết về thương mại, đã xuất phát từ nguyên lý đó, nghĩa là sự giàu có của các quốc gia không chỉ ở lượng vàng và bạc nó có, mà là ở đất đai, nhà cửa và đủ thứ sản phẩm tiêu dùng của nó. Tuy vậy, sau đó, dường như họ đã quên bém đất đai, nhà cửa và sản phẩm tiêu dùng được, và nội dung những lập luận của họ khiến ta nghĩ rằng sự giàu có là ở lượng vàng và bạc mà quốc gia ấy có và họ coi chuyện nhân khối lượng những kim loại quý ấy là mục tiêu cơ bản của công nghiệp và thương nghiệp quốc gia.²³

²³ J'ai cru nécessaire, au risque même d'être trop long, d'examiner dans tous ses détails cette idée populaire, que la richesse consiste dans l'argent ou dans l'abondance des métaux précieux. Dans le langage vulgaire, comme je l'ai observé, argent veut souvent dire richesse, et cette ambiguïté d'expression nous a rendu cette idée populaire

Trong lĩnh vực kinh tế học, có lẽ Adam Smith là người đầu tiên nêu ý tưởng sâu sắc này. Sau đó, có Karl Marx, sâu sắc hơn nhiều vì chàng còn là một... triết gia ! Chẳng khoa học tí nào cả...

Nếu ta vận dụng ý tưởng của ông để xem xét "ngôn ngữ khoa học" của chính ông, như khái niệm *tự nhiên* chẳng hạn, ta sẽ hiểu được đôi điều đáng hiểu về ngôn ngữ khoa học trong học thuyết của ông và trong ngành kinh tế học ngày nay.

B/ Sau khi phê phán khắt khe sai lầm của François Quesnay, ông đánh giá cống hiến của Quesnay cho môn kinh tế chính trị học như thế này.

Mặc dù những khuyết điểm của nó, có lẽ mô

tellement familière, que ceux même qui sont convaincus de sa fausseté sont à tout moment sur le point d'oublier leur principe et, entraînés dans leurs raisonnements, à prendre ce préjugé pour une idée reçue et reconnue comme une vérité certaine et incontestable. Quelques-uns des meilleurs auteurs anglais qui ont écrit sur le commerce partent d'abord de ce principe, que la richesse d'un pays ne consiste pas uniquement dans son or et son argent, mais qu'elle consiste dans ses terres, ses maisons et ses biens consommables de toutes sortes. Néanmoins, dans la suite de leurs discussions, il semble que les terres, les maisons et les biens consommables leur sortent de la mémoire, et la nature de leurs arguments paraît souvent supposer qu'ils font consister la richesse dans l'or et dans l'argent, et qu'ils regardent la multiplication de ces métaux comme l'objet capital de l'industrie et du commerce national. *La richesse des Nations*, p. 141-142

hình này, trong tất cả những gì người đời đã
đăng về kinh tế chính trị học, là mô hình gần sự
thật nhất, và, dưới góc độ đó, nó đáng cho
những ai muốn tìm hiểu một cách nghiêm túc
một môn khoa học quan trọng như thế này,
quan tâm. Khi ông cho rằng lao động khai thác
đất đai là lao động có tính chất sản xuất duy
nhất, những ý tưởng của ông về hiện thực có thể
quá chật hẹp và giới hạn. Tuy vậy, khi ông cho
rằng sự giàu có của những quốc gia không ở
lượng của cái không tiêu thụ được như vàng và
bạc mà ở những sản phẩm tiêu thụ được mà lao
động của xã hội có thể tái sản xuất mỗi năm, và
vạch cho thấy rằng tự do tuyệt đối là phương
tiện duy nhất cho phép nó đạt thành quả lớn
nhất, lý thuyết của ông, về mọi mặt, đứng đắn
ngang tầm vĩ đại và tinh thần rộng lượng của
nó.²⁴

²⁴ Avec toutes ses imperfections, néanmoins, ce sys-
tème est peut-être, de tout ce qu'on a encore publié
sur l'économie politique, ce qui se rapproche le
plus de la vérité, et sous ce rapport il mérite bien
l'attention de tout homme qui désire faire un
examen sérieux des principes d'une science aussi
importante. Si, en représentant le travail employé à
la terre comme le seul travail productif, les idées
qu'il veut donner des choses sont peut-être trop
étroites et trop bornées, cependant, en
représentant la richesse des nations comme ne
consistant pas dans ces richesses non
consommables d'or et d'argent, mais dans les
biens consommables reproduits annuellement par
le travail de la société, et en montrant la plus
parfaite liberté comme l'unique moyen de rendre
cette reproduction annuelle la plus grande possible,
sa doctrine paraît être, à tous égards, aussi juste
qu'elle est grande et généreuse. *La richesse des
nations*, p. 196-197

Sau này, Marx đã đánh giá Quesnay như sau : Quesnay là người đầu tiên tạo ra thể nhìn vĩ mô, tổng hợp, ở mức Nhà nước, của hoạt động kinh tế.

Về mặt lý thuyết kinh tế, kế thừa và vượt Quesnay, ngoài Marx, chỉ có John Maynard Keynes thôi.

Đọc khúc văn trên, tôi chạnh lòng nhớ cuộc tranh luận giữa Sartre và Camus khi hai người, tôi đều yêu²⁵, đoạn tuyệt với nhau. Ôi, nhân tài thế giới đánh giá nhau như thế ! Càng quý trọng nhau, càng khắt khe, càng quyết liệt đòi hỏi tới cùng, chẳng rào trước đón sau, xã giao tí nào. Và ngược lại !

Ngông cuồng, tôi kiến nghị với các đại học kinh tế lập một chứng chỉ : tư duy kinh tế của Adam Smith.

Tất nhiên lại chuyện hão ! Chỉ là kẻ ngoại đạo mà dám lếu láo đến thế thì... hết xảy !

2009-10-24

Kiến nghị của một thằng điên với một dân tộc khùng

1/ Dẹp Bộ giáo dục đào tạo Ziao Chỉ hiện hữu vì nó *đại hại*.

2/ Giải tán toàn bộ đại học, trường học hiện hữu vì nó *tai hại*.

²⁵ yêu dễ quá mà, có mất tiền mua đâu !

3/ Thành lập một ủy ban có toàn quyền xây dựng hệ thống giáo dục, gồm những giáo sư có trình độ quốc tế theo chuẩn quốc tế, chứ không theo chuẩn Ziao Chỉ Quận. Nên mời những nhà khoa học lớn trên thế giới có kinh nghiệm trong chuyện này giúp. Chứ ít cũng còn vài người sẵn lòng.

4/ Bắt mọi người còn có hoài bão giảng dạy thì để có quyền giảng dạy ở bất cứ cấp nào.

5/ Cấp lương bổng đủ để sống và hành nghề lương thiện cho mọi cấp giáo viên. Đảm bảo cho họ bảo hiểm đối với bệnh tật và một lương hưu trí cho phép sống đàng hoàng tử tế.

6/ Đầu tư vốn cho phép mọi người Việt được học hết chữ ít trung học phổ thông và, nếu có thể, hơn tú tài.

7/ Tái lập Bộ giáo dục với chức năng đầy tớ đích thực của học trò và giáo viên : chỉ lo cung cấp phương tiện vật chất cho thầy dạy và trò học một cách đàng hoàng, tử tế, thể thôi.

8/ Cấm Đảng, Quốc Hội hay bất cứ cơ quan nào khác bổ nhiệm bộ trưởng Bộ giáo dục. Người ấy phải do các giáo viên và cha mẹ học sinh và sinh viên bầu.

9/ Khi nào bàn dân Ziao Chỉ cầm một bằng cấp Ziao Chỉ đi ra thế giới bên ngoài mà không thấy ngượng, có thể coi lại điểm 7.

10/ Dẹp hết những gì ngăn cản 9 điều trên.

Et tutti quanti...

Quyết liệt làm, chỉ dăm ba năm là xong và, chỉ sau dăm ba thế hệ, trí thức Việt Nam không còn phải nhục khi giao thiệp với trí thức thế

giới.

Nhân đọc bài *Xin cho tôi nói thẳng*
của Hoàng Tụy

2009-10-27

Làm thanh niên Việt Nam hôm nay

Thanh niên Việt Nam muốn ngừng đầu thẳng lưng bước vào thời đại của mình, trực diện đương đầu với nó, sẽ phải làm điều ấy với hai bàn tay trắng.

Văn hoá cổ truyền của ta đương nhiên không tồi. Nếu tồi, làm sao nó tồn tại được sau 10 thế kỷ đồng hoá của Trung Quốc và một thế kỷ thực dân ? Nhưng, bước vào thế kỷ 20, kiến thức của ta kém. Điều này không quan trọng lắm, chỉ vài thế hệ là bắt kịp được người đời như Nhật, Đài Loan, Nam Hàn cho thấy. Còn trí tuệ và giá trị thì khác. Chỉ 2-3 thế hệ là có thể xoá sạch nhưng xây dựng và phát triển chúng thì khó vô cùng. Trí tuệ của dân ta vốn thấp kém, bốn hệ tư tưởng lớn ở ta – Phật, Không, Lão và Kytô giáo – đều là vay mượn của thiên hạ. Những giá trị cổ truyền của ta, nếu còn, thì có quá nhiều thứ lỗi thời, cổ hủ, không phù hợp với đời nay. Thế mà chúng đã bị cái chế độ gọi là xhen, nhưng thực tế là quan lại và ngu dân, bào mòn. Thay vào đó, nó chỉ biết áp đặt chủ nghĩa "Mac-Lenin" dưới dạng ngôn ngữ... Hán-Việt của Mao và tư tưởng Hồ Chí Minh. Với cái vốn kiến thức, lý trí và giá trị xác xơ như thế, làm sao sống, tư duy và hành động ngang tầm người đời, cho ra người, trong thời đại phức tạp này ?

Đó là gia tài của các bạn để làm người, cho các bạn và cho các thế hệ tới. Dù muốn hay không các bạn vẫn phải gánh.

Tôi chúc các bạn vững tâm, bền chí, tự tin trên bước đường đời khó khăn, khốn khổ này *của chính các bạn*.

Phải tự tin, vì trong thế kỷ 20 đã có nhiều người Ziao Chi không có gì phải xấu hổ với người đời. Ở mức quốc tế !

Toán, vật lý, hoá, sinh học và, nói chung, khoa học "chính xác" : có đầy. Hình như đây là sở trường của bàn dân Ziao Chi.

Triết : chỉ ít cũng có một Trần Đức Thảo.

Nhạc : cũng có vài tên tuổi không tầm thường.

Hội hoạ và hình tượng : đâu có hiếm !

Kỹ thuật : tràn lan, tại đây nước Châu Âu, Mỹ, Nhật, v.v.

Nếu hoàn cảnh kìm hãm khả năng và hoài bão của các bạn, cách giải quyết duy nhất là các bạn thay đổi hoàn cảnh.

Một luận điểm của Karl Marx đó.

2009-10-27

Tình yêu, tình bạn

Tình yêu, đoạn tuyệt nhau dễ ợt.

Muốn dứt tình bạn, phải cưa bớt mình.

Hè hè...

2009-10-28

Darwin, từ tư duy hình thức tới tư duy biện chứng

Nhật báo *Le Monde* và nhà xuất bản *Flammarion* đang và bán, trong một ngày thôi, quyển *L'origine des espèces* của Darwin với giá 1 €, mở màn đăng "*những quyển sách đã thay đổi thế giới*", mỗi thứ 5 một quyển. Ôi, thế thì, mỗi tuần ta chỉ bỏ 5€ thôi và chịu khó đọc một quyển trong bộ sách này thì sau một năm, ta có thể bớt ngu nhiều. Tôi đã mua quyển sách ấy với giá ấy. Nay đã đọc "lại". Phải nói : rất chán ! Cơ bản, đây là một cuộc tranh luận giữa Darwin với những thành kiến của thời ông, những thành kiến mà, hôm nay, người làm khoa học chẳng mấy ai tin nữa. Nhưng đây cũng là giá trị lớn nhất của quyển sách : một cuộc tranh luận *khổng lồ* giữa nhiều thế kỷ tín ngưỡng của một nền văn minh với một cá nhân muốn hiểu.

Cuộc tranh luận ấy có thể tóm tắt, một cách thô bạo, như thế này.

Nói chung, tới thời Darwin, hầu hết trí giả đều chấp nhận sự mô tả thế giới tự nhiên của Linné : "vật giới", thảo giới, thú giới (*règne minéral, végétal, animal*) và, trong thú giới, sự sắp xếp của ông (Wikipedia) :

(*vivant*, sinh giới) → *règne* (giới) → *embranchement* (ngành) → *classe* (lớp) → *ordre* (bộ) → *famille* (họ) → *genre* (chi) → *espèce* (loài)

Thí dụ, cho loài người đời nay (*Homo sapiens*) :

(*vivant*, sinh giới) → *règne animal* (thú giới)

→ *embranchement des vertébrés* (ngành có xương sống) → *classe des mammifères* (lớp có vú) → *ordre des primates* (bộ khỉ) → *famille des hominidés* (họ người) → *genre Homo* (chi người) → *espèce Homo sapiens* (loài người hiện đại).

Thêm bước nữa, có giống nòi : *variétés*.

Đây là một bước đường kinh điển trong quá trình tiến tới tri thức : quan sát thế giới, đặt tên cho sự vật, sự kiện, mô tả chúng, sắp xếp chúng theo một thứ tự dễ nhớ, dễ chấp nhận vì nó dựa vào một số đặc tính chung có thể quan sát được của những sự vật. Nét đặc thù của cách tiếp cận và suy luận này là : phi thời gian tính, phi lịch sử tính. Người ta trải kiến thức trong không gian, thế thôi. Với cách suy luận này, không thể *tưởng tượng* ra được học thuyết của Darwin. Mỗi loài đã được tạo ra như nó **là**, không ai tưởng tượng được rằng con ruồi, con giun, con ếch và con người có một "cụ tổ" chung !

So với thời ông, trong lĩnh vực sinh học, học thuyết của Darwin có hai nét đặc biệt :

1/ Ông muốn tiếp cận "sự sống" trong *thời gian tính* của nó, tìm hiểu *quá trình vận động* khai sinh ra và dẫn tới sự tiêu vong của các hình thái của nó. Đây là nét đặc thù của cách tiếp cận và tư duy biện chứng : nó không tìm hiểu *bản thể* của sự vật hay sự kiện vì đối với nó không có gì tự tại, trường tồn, sự vật và sự kiện chỉ là những hình thái tồn tại tạm thời ổn định đối với nhãn quan giới hạn của ta ; nó tìm hiểu quá trình vận động khai sinh ra và dẫn tới sự tiêu vong của sự vật, sự kiện.

2/ Trong nhiều môn khoa học, đơn vị đo lường thời gian có thể là ngày, tháng, năm, 10 thế kỷ. Trong môn sinh học, với cách tiếp cận và suy luận của Darwin, đơn vị đo lường thời gian là 100 triệu năm²⁶ ! Quá trình vận động của sự sống trong thời gian ấy chẳng để lại bao nhiêu dấu vết, chắc chắn không đủ để chứng minh học thuyết của Darwin đúng.

Thực tế, Darwin đã quan sát sự vận động của những hình thái sống ngay trong thời đại của mình, xuyên qua những kinh nghiệm, kiến thức mà loài người đã tích lũy được. Từ đó ông suy diễn ra *lôgic vận động của sự sống* nói chung, từ thuở xa xưa hàng trăm triệu năm, dẫn tới những hình thái sống có thực ngày nay. Và ông đưa ra một quan điểm biện chứng để giải thích sự hình thành của các loài vật. Quan điểm ấy dựa trên hai khái niệm "sự tiến hoá" (vận động trong thời gian) xuyên qua "sự chọn lọc tự nhiên" (hành-sự trong môi trường, trong không gian ở một thời điểm nhất định). Hai khái niệm này thống nhất với nhau nhờ khái niệm "sự di truyền có thêm sự thay đổi"²⁷).

Vì thế, học thuyết của Darwin không là một môn khoa học. Nó "chỉ là" một lý thuyết khoa học (*théorie scientifique*) theo định nghĩa của Gerald Edelman : một giả thuyết đi đôi với những biện luận *phải được sự kiểm nghiệm*

²⁶ Ngày nay, các nhà khoa học cho rằng tất cả các thú vật có trên mặt đất đều xuất thai từ một sinh thể đã sống cách đây 600 triệu năm.

²⁷ Một cá thể truyền lại cho con cháu những đặc tính dị biệt của mình đối với đồng loại, thuận lợi cho cuộc tồn sinh.

khẳng định hay phản bác. Điều ấy dễ hiểu : lý thuyết của Darwin chỉ có thể đứng vững nếu ta hiểu được *một cách khoa học* "sự di truyền" là gì. Chưa kể tới chuyện *di truyền có thêm sự thay đổi* trong lý thuyết ấy. Thời ông, *sự di truyền* là một niềm tin vu vơ, một khái niệm mơ hồ, một "nguyên lý" không có cơ sở khoa học. Chính ông biết rõ điều ấy nên ông mong đợi ngành cổ sinh vật học tương lai sẽ mang lại những thông tin cho phép khẳng định lý thuyết của ông. Hôm nay, mong đợi ấy đã được đáp ứng nhưng nhờ một kiến thức... khác !

Người đầu tiên tạo ra một nền tảng khoa học khẳng định lý thuyết của Darwin là Mendel với công trình nghiên cứu sự di truyền của ông, công bố năm 1865, chỉ 6 năm sau sự chào đời của quyển *Nguồn gốc của các loài* ! (1859). Nhưng thời đó không ai quan tâm tới tác phẩm của Mendel.

Đến thế kỷ 20, người ta mới có khả năng tìm hiểu sự sống ở mức phân tử, định nghĩa, kiểm chứng bằng cách thao tác vào chương trình gien của các loài sinh vật, xác định "sự di truyền" là gì và vận động ra sao. *Dựa vào những kiến thức ấy*, ngành cổ sinh vật học khám phá được trong ADN của nhiều di thể những bộ gien cho phép khẳng định quan điểm của Darwin. Lúc ấy lý thuyết của Darwin mới được dứt khoát khẳng định : đây là một cách tiếp cận và tư duy khoa học có thể làm sọi chỉ đồ hướng dẫn suy luận của con người trong nhiều ngành khoa học của môn sinh học.

Darwin lớn ở đó.

Văn hoá Anh sau thời Phục Hưng quả là đồ sộ.

Newton, một đỉnh cao của khoa học vật lý. Darwin lập nền tảng cho sinh học. Adam Smith lập nền tảng cho kinh tế chính trị học. Shakespeare và biết bao nhân tài khác trong những lĩnh vực của nghệ thuật và tư duy !

sửa lần cuối : 2009-10-30

Nhục cảm và văn chương

La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres!

Xác thịt vốn buồn, hỡi ơi ! và ta đã từng đọc hết sách vở !

Mallarmé²⁸

Đây là một lối hành văn đặc thù của Mallarmé. Đối với tôi, hơi dễ dãi, tôi đã từng bình luận trong *Tư Duy Tự Do*²⁹.

Không. *La chair* (xác thịt) chỉ "biết" đau hay sướng thôi, không *biết* buồn hay vui ! Đau thì la inh ỏi, sướng thì rên khừ khừ, kêu ới ới, đòi nữa nữa hay ngấm ngấm rung cảm, *thế thôi*. Tuỳ từng người. Vì thế, tự nó, nó chưa bao giờ tạo ra tác phẩm văn chương khiến được độc giả buồn hay vui. Cứ ghé thăm *sex shops* thì thấy. Từ *hard* tới *soft porno*, chẳng có cái gì gọi cảm giác nghệ thuật. Có thể khiến ta, đực rựa, thèm *nhảy một cú* cho bớt căng, chẳng bao giờ để lại ở ta một nỗi buồn vui nào cả.

²⁸ ***Brise marine***

Stéphane Mallarmé, *Vers et prose* (1893)

²⁹ Nxb Đà Nẵng, 2006.

Đây là một ảo tưởng của không ít nhà văn và nhà lý luận văn học Ziao Chi : cứ mắm muối tí ti sex, tưới tí ti gia vị Freud, Lacan, Foucault, Deleuze, Lyotard..., dàn cảnh *cinéma choc* kiểu Mỹ, Nhật Bản, Nam Hàn, *et tutti quanti*, hay trần trề ướt át hoa lá cành lục bát, ca dao, cải lương, vọng cổ, thơ và văn xuôi "mới", truyền thống hay hậu hiện đại, đủ kiểu, miễn sao êm tai, "ấn tượng" –với người Ziao Chi– là ngôn ngữ của mình sẽ biến thành văn. Có thể vậy... trong làng văn Ziao Chi. Tiếc thay, thiên hạ chẳng mấy ai quan tâm vì, với họ, chẳng có gì "mới" cả. Văn phong trước hết phải *thật*. Thật với chính mình và, qua đó, thật với người đời. Sau đó mới đến chuyện có gì mới hay không. Mới chỉ ở hình thức của một thời trang hay mới ở nội dung đến mức hình thức phải nổ tung ?

Văn phong phải có nhục cảm đích thực của nhà văn, dù không thềm lạm dụng tính từ, nhạc điệu, thì chữ nghĩa mới bớt... *nhạt* ! Để *quyến rũ* độc giả "nhậu" chữ nghĩa của mình, khiến nó biến thành *máu thật có tư duy của con người*. Khi chữ nghĩa đó "đáng" tồn tại trong thân xác của một người khác tác giả, nó sẽ tồn tại ở mức nó đáng tồn tại ở đời.

Vì thế, khi hạ bút, nhà văn nên biết kén độc giả của mình. Trên cơ sở ấy, bất kể tài năng mình tới đâu, nhà văn phải ao ước viết cho cả nhân loại, không chỉ hôm nay. Đó là tâm tình cốt lõi của thơ văn.

Hề hề...

2009-10-30

Thái độ với kiến thức

Kiến thức, tất nhiên quan trọng. Đó là một kim chỉ nam cho hành-động của ta.

Thái độ của ta đối với kiến thức của người đời, quan trọng hơn. Nó khiến ta bớt ngu, bớt dại – hoặc ngược lại.

Thái độ của ta đối với kiến thức của chính mình mới thực sự cơ bản : ta tự do hay không ở đó.

2009-10-30

Khi bạn chết

Đường xa mới biết thâm tình là sao.

2009-11-05

Kỷ niệm và vàng

Tôi đọc báo, thấy giá vàng vừa phá kỷ lục tuyệt đối.

Tôi bật cười. Tôi có 10 Louis vàng gói ghém và đóng dấu rất kỹ do người đời tặng tôi. Tôi nói người đời vì không là do gia đình hay bạn bè biếu mà do hăng tôi tặng (cho không) cách đây khoảng 20 năm. Tôi bảo em : bây giờ mình bán đi thì lời lắm. Em nổi giận : mình có cần tiền đâu mà phải bán kỷ niệm.

Ra thế, kỷ niệm, dù không hoàn toàn hay, không thể đấu giá bằng vàng được. Hề hề...

2009-11-06

Im lặng

Ồ đời, không có gì đáng sợ hơn sự im lặng của người khác, nhất là sự im lặng của những người ta yêu.

Vậy, muốn làm người tự do, ta phải chấp nhận trước sự im lặng của người đời.

Đau lắm, bạn đời ơi. Hề hề...

2009-11-07

Anh em ta là ai ?

Anh em ta là cả loài người khi chính ta dám làm người cho ra người với mọi người trong thời đại này.

2009-11-13

Hình thức và nội dung – 2

Khi nhà văn mô tả con người bị ép sống như thú vật, văn phong càng trong sáng bao nhiêu càng khiến độc giả thương cảm thân phận làm người bấy nhiêu.

Khi nhà văn đội lốt người cho thú vật để thăng hoa nếp sống cảm thú với nhau trong nhân giới, văn phong càng mỹ miều bao nhiêu càng tro trên bấy nhiêu.

2009-11-29

Viết chính mình – 2

Viết chính mình là : viết đúng theo cảm nhận của mình, không viết theo văn thời thượng để được khen.

Sau đó mới đến chuyện kỹ thuật dựng truyện, xây dựng nhân vật, mài câu giũa chữ *et tutti quanti*. Lúc đó, thường nên bớt chữ thừa, nhưng có lúc cũng nên cố ý viết như người đời quen nói để *chi phối trực giác của độc giả*. Cũng... vừa vừa thôi! Lạm dụng món này thì trở thành trò giật dây độc giả. Khi nhà văn chơi trò ấy một cách vô thức, nó biểu hiện sự lệ thuộc của con người đối với xã hội đã nhào nặn ra nó. Khi nhà văn làm chuyện ấy một cách ý thức thì càng kinh hoàng hơn : không nên cầm bút.

Khốn nỗi chính mình cũng cảm nhận thế giới xuyên qua ngôn ngữ mà xã hội nhồi vào đầu của mọi thành viên của nó để uốn nắn nó thành người. Do đó, hành-văn là một hình thái phủ định chính mình. Chỉ phủ định hơi hợt hình thức thôi, thành văn sáo. Dám chân thành phủ định tận mình, cái mình lệ thuộc, để sáng tác cái mình tự do, may ra thành văn.

Hè hè...

2009-12-05

Xã giao

Xã giao là nghi *lễ* khiến cho quan hệ xã hội thường ngày ôn hoà, thậm chí thích thú.

Tự nó, nó không cấm con người tranh luận

thằng thùng với nhau cho tới khi cạn vấn đề đáng tranh luận : đúng hoặc sai, hay chưa thể quyết định đúng-sai được, có lý hay không có lý, v.v. Chưa kể đáng quan tâm hay không.

Tự nó, nó cũng có thể đóng khung con người, cấm nó tranh luận.

Hiện nay, chỉ những nhà khoa học đích thực mới biết tranh luận tới cùng với nhau mà không kém phần ôn hoà, lịch thiệp, khôì hài, thậm chí cảm thông.

Chán thật. Hề hề...

2009-12-10

Khi ta chưa hiểu

Mọi chuyện liên quan tới ta, khi ta chưa hiểu, đều **là** ta.

Hiểu rồi, chúng **đã là** hay **lại là** ta.

2009-12-14

Văn chương và giai điệu của ngôn ngữ

Trong ngôn ngữ học, có môn người Pháp gọi là phonologie, âm vị học, nghiên cứu những "quy luật" phát âm trong các ngôn ngữ. Bài báo mới nhất về đề tài này mà tôi được đọc có luận điểm này: trẻ sơ sinh khóc theo giai điệu của tiếng nói của mẹ mà nó "học" được ngay từ khi còn đang là bào thai. Bài đó nghiên cứu, so sánh tiếng kêu (vật lý) của trẻ con Đức và Pháp. Hai ngôn ngữ ấy có cách phát âm ngôn từ trái ngược nhau. Xưa, tôi có học vài năm

tiếng Đức, rất mê, nay chữ nghĩa đã trả thầy, nhưng theo những chi tiết mà tôi còn nhớ, tôi thấy bài ấy có lý. Đây là sự lệ thuộc nhân ái của ta đối với ngôn ngữ khiến ta nên người ở mức nhục cảm nhất. Không có nó, ta không nên người được. Chỉ có nó thôi, ta không tự do được. Khi hành-văn, ta nên ý thức điều ấy. Câu thơ : "Aboli bibelot d'inanité sonore" của Mallarmé hay, khó hiểu và không thể dịch được, ở đó.

2009-12-14

Chủ nghĩa Marx Ziao Chỉ hoá

nhân đọc ***Hội thể***, tiểu thuyết lịch sử của Nguyễn Quang Thân và ***Danh tiếng và bóng tối***, tiểu thuyết của Lê Hoài Nam.

Cậu vẫn nhớ ngày xưa mắc tội phạm thượng là bị chém đầu đấy chứ? Thời nay chắc người ta không tiện chém đầu cậu nhưng cậu cũng sẽ hết cửa phẩn đấu, hết đường làm ăn, sinh sống.

Lê Hoài Nam

Trong lịch sử loài người, *Cách mạng tư sản* ở Châu Âu là cách mạng duy nhất mà ***văn hoá mới đi trước, quyền lực theo sau***. Lúc nó nổ ra ở Pháp, giai cấp tư sản không chỉ lấn áp về mặt kinh tế, nó đã có một nền văn hoá áp đảo : *Thế kỷ khai sáng*, thế kỷ của tư duy khoa học, của tự do tư duy, của con người cá nhân.

Rất khác cuộc "đổi đời" ở nước ta thời Lê Lợi – Nguyễn Trãi, cũng ***văn hoá đi trước quyền lực theo sau***, ít nhất là trong những văn

bản của Nguyễn Trãi để lại, nhưng văn hoá ấy chỉ là tinh hoa của một văn hoá cũ, của Trung Quốc.

Do đó *Cách mạng tư sản Pháp* khai sinh ra một nền văn minh mới, còn cuộc "bể dâu" của Lê Lợi – Nguyễn Trãi chỉ tái sinh được một *triều đình kiểu cũ*.

Trong thế kỷ 19, Marx là một trong những người hiềm hoi đeo đuổi giấc mơ của các nhà bách khoa (*encyclopédistes*), thừa kế tinh thần của *Thế kỷ khai sáng*. Cũng tìm hiểu đủ thứ lĩnh vực của kiến thức, cũng tin tưởng vào khoa học, vào lý trí (*rationalité*), tuy chàng cho rằng lý trí hình thức không đủ để hiểu kinh tế, xã hội, chính trị, lịch sử, văn chương, văn học, nghệ thuật *et tutti quanti*. Ngoài những ghi chú nhỏ nhỏ đó đây, chàng ít khi viết về văn chương, văn học, nghệ thuật. Thế mà suốt trăm năm, chàng đã ảnh hưởng và gây cảm hứng cho biết bao trí thức Tây Âu không phải loại xoàng trong những lĩnh vực ấy ! Vì sao ? Vì họ cảm nhận được, "hiểu" được tầm vóc văn hoá của những điều chàng viết : họ cùng lò văn hoá chui ra mà !

Điều trên, ở Ziao Chi Quận, không thể có được. Đại đa số người Ziao Chi chẳng thể nào có được nghiệm sinh và nền tảng kiến thức và giá trị Tây Âu cần thiết cho phép họ cảm nhận và tiếp thu chiều kích văn hoá mới trong tư tưởng của Marx. Lúc Đảng Cộng Sản VN được thành lập, hơn 90% người Việt là nông dân mù chữ thoát thai từ nền phong kiến Ziao Chi của thế kỷ 18-19. Làm sao họ hiểu được, sống được những giá trị và suy luận văn hoá mới của Marx ? Nhưng họ là *lực lượng* duy nhất có

thể đánh bại thực dân Pháp, dựa trên những giá trị nhân bản truyền thống của mình.

Đảng CSVN, *thời ấy*, đã khéo léo kết hợp được một số giá trị văn hoá cổ truyền của người Việt với một số kiến thức của học thuyết của Marx về chủ nghĩa tư bản để vạch ra đường lối đấu tranh đánh bại được thực dân Pháp, giành lại độc lập, rồi đánh bại Mỹ. Và nó nắm chính quyền.

Để làm gì ?

Học thuyết của Marx đâu là một nền văn hoá ! Thậm chí, nó có thể cơ bản đúng trong một vài vấn đề cốt lõi, nhưng nó đâu có thể nào đúng trong mọi vấn đề, dù chỉ đại khái thôi, và nó đâu có bao gồm mọi vấn đề !

Một khi đã nắm chính quyền trên sự nhậpnhằng âm u đó, cách duy nhất để giữ quyền lực và hưởng lộc là :

1/ tôn giáo hoá tư tưởng Marx-Lênin

2/ dựa vào những kẻ ít có khả năng nhất để biết tới những tư tưởng ấy, công nông, càng ít học càng tốt, để duy trì quyền lực.

3/ trên cơ sở ấy, làm quan Ziao Chỉ, buôn bán quyền lực, làm gì cũng được, bất cần luật pháp hão, quốc hội bù nhìn, miễn sao có cái dù cần thiết đương thời, vét hết *chuyến tàu vét* này đến *chuyến tàu vét* khác. Bàn dân có chống thì cũng chỉ biết dựa vào những giá trị cổ truyền, những kiến thức và phương pháp suy luận đã bất lực trước nền *kinh tế thị trường định hướng quan lại* này.

Thương thay Marx ! Chàng đã đi vào đời sống Ziao Chỉ Quận dưới bộ da văn hoá ấy. Bước

đầu, vinh quang. Bước sau, nhục nhã. Đầu phải
lỗi ở chàng. Lỗi ở ta, những người Ziao Chi.

Chàng từng viết :

*Sans doute, l'arme de la critique ne peut-elle
remplacer la critique des armes, la puissance
matérielle ne peut être abattue que par la
puissance matérielle, mais la théorie aussi
devient une puissance matérielle dès qu'elle
s'empare des masses. La théorie est capable de
s'emparer des masses dès qu'elle démontre ad
hominem [sur l'exemple de l'homme], et elle
procède à des exemples ad hominem dès
qu'elle devient radicale.*

*Đương nhiên, vũ khí phê phán chẳng thể thay
thế sự phê phán của vũ khí, chỉ có sức mạnh
vật chất mới đánh quỵ được sức mạnh vật chất,
nhưng lý thuyết cũng có thể biến thành sức
mạnh vật chất khi nó nhập hồn quần chúng. Lý
thuyết có khả năng nhập hồn quần chúng khi
nó chứng minh được giá trị của nó qua bản
thân con người, và nó thực hiện điều đó khi nó
đào vắn đề tận gốc.*

Chàng có lý, chỉ quên điều này : lý thuyết chỉ
có thể nhập hồn quần chúng xuyên qua ngôn
ngữ, xuyên qua văn hoá và kiến thức đã nhào
nặn ra hồn ấy, bản thân ấy. Với bản dân Ziao
Chi ở đầu thế kỷ 20, ai chống thực dân Tây là
đáng kính, đáng theo, tới chết. *Cụ Mác, Bác
Mao hay Cụ Duy Vật* cũng được.

Và sau đó, làm gì ? Không biết. Chỉ mong là
bớt khổ thôi. Vì thế mà phải khổ hơn ?

Hình thái xã hội kinh tế tư bản, như mọi
chuyện ở đời, sẽ không trường tồn. Những

cuộc khủng hoảng khủng khiếp của nó cho thấy. Cuộc cách mạng điều tang nó sẽ có ngày xảy ra, có thể không bạo liệt, tôi mong thế. Nó sẽ không do các giai cấp thiếu học, ôm những nền văn hoá cũ, làm ra. Dù họ thành công chóc lát, họ không thể xây dựng một nền văn minh mới khi văn hoá của chính họ thua xa văn hoá tư sản. Nó sẽ do quần chúng có học, có văn hoá mang tới. Hiện nay, họ bất lực. Chẳng có gì khẳng định rằng họ sẽ vĩnh viễn bất lực, ngoài niềm tin của chính họ.

2009-12-16

Dịch tự tử tại nơi hành nghề ở Pháp

Không biết ở các nước khác trên thế giới có hiện tượng này không và đến mức nào ?

Dịch tự tử tại nơi hành nghề hay vì hành nghề ở Pháp đã khiến dư luận xôn xao.

Suốt mấy thế kỷ qua, ở Pháp và các nước Tây Âu, lao động nuôi thân gắn với nhân cách. Người thất nghiệp, dù chẳng có lỗi gì, phải tự thấy nhục, đôi khi đến mức phải tìm cách giấu giếm đối với người đời, thậm chí đối với gia đình ! Quan điểm ấy và sức ép tinh thần của xã hội mạnh tới mức một J-P Sartre đã từng nói với tôi : tôi cố gắng hành *nghề làm người* của tôi (j'essaie de faire mon *métier d'homme*).

Tôi may mắn đã từng ném mùi thất nghiệp ở tuổi vô vọng nên ít thành kiến về vấn đề này.

Đầu năm, nhập trường, cuối trung học, con tôi phải khai nghề nghiệp của cha.

Nó hỏi tôi : con phải ghi gì ? chuyên viên tin

học hay thất nghiệp ?

Đủ thấy !

Tôi phải giải thích cho nó : nghề của bố là chuyên viên tin học, hoàn cảnh của bố hiện nay là thất nghiệp, điều ấy không có gì đáng nhục hết, con không cần phải giấu giếm với bất cứ ai. Bề gì bố mẹ cũng đủ sức đảm bảo cho con ăn học hết sáu năm sau tú tài.

Dân Pháp vốn điên điên. Có thể vì nó sinh thành trong một nền văn hoá quái đản : chẳng bao giờ thoả mãn, an phận, luôn luôn phản đối (*constestataire*), thậm chí "phản kháng" (*révolté*). Làm hậu duệ của Descartes kể ra cũng mệt. Phải chăng vì thế, khi bị dồn vào đường cùng, nó đành tự tử ?

Thế nghĩa là gì ?

Nền văn minh Pháp đã mở đường cho hình thái xã hội kinh tế tư bản phát triển mãnh liệt, cải thiện được đời sống của dân vượt bậc trong hai thập niên 60 và 70. Phải chăng sự phát triển kinh tế ấy, ngày nay, đã bắt đầu mất khả năng dung dưỡng nền văn minh đã khai sinh ra nó nên có người chợt thấy : sống thế này thì không đáng sống nữa ? Để xem sao...

2009-12-17

La fin d'une époque

La jeunesse, faut-il encore en rêver ?

Non. Je fus jeune en un temps où tout semblait possible. Ce temps est révolu. Maintenant, pour la majorité des jeunes, l'avenir est fermé

et la vie ressemble à un cul de sac bloqué au bulldozer. Comment verser dans le jeunisme dans ces conditions ?

Pourtant, parfois, une remarque de Madeleine Renaud me revient à l'esprit : l'ennui avec la vieillesse est qu'elle n'existe qu'au dehors ; du dedans, on ne la sent jamais. La jeunesse, comme le présent, est éternelle. Tout le monde meurt jeune. Ou bien plus ou moins *gaga*. C'est qu'alors on est mort longtemps avant d'être enterré. C'est peut-être pourquoi les œuvres belles restent jeunes longtemps, parfois des siècles : des jeunes continuent de les lire.

2009-12-17

Toạc móng heo

Nhân đọc một bài thơ của Bùi Minh Quốc

Có lúc chán chường trò bóng gió ẩn dụ liên miên, nhà văn thêm toạc móng heo với đời. Đọc *mini thơ* Trần Dần cũng thấy. Tốt thôi. Cũng là một cách chữa bệnh "giả dối" trong văn hoá của ta. Chuyện ấy thế nào cũng phải xảy ra và, thực tế, đã bắt đầu xảy ra hơn chục năm rồi. Thà do những nhà văn chân chính làm, như ở Pháp chẳng hạn, còn hơn phải chịu đựng văn háo danh hão ào ạt đầu cơ sex rẻ tiền.

Đọc văn chương kinh điển của ta suốt 10 thế kỷ, chỉ có một Hồ Xuân Hương. Cho thấy khó thế nào. Nhưng trong tục ngữ ca dao đâu có thiếu! Tiếng Việt có cả một kho tàng ngôn từ cực dân do biết bao thế kỷ sống thật tạo ra. Để mất đi như trong tiếng Pháp ở thế kỷ 17 và 19 thì quá là uổng. Nhưng đưa được chúng vào

văn chương văn học đích thực để nhân-hoá thể-giới, chẳng dễ tí nào : phải có tâm...

2009-12-19

Kỹ thuật và con người

Kỹ thuật (*technologie*) là phương tiện ta dùng để thể hiện chính mình. Đồng thời nó là xiềng xích ta phải gánh khi muốn thể hiện chính mình trong nhân giới. Hè hè.

2009-12-22

Cái chết bắt đầu thế này chẳng ?

Ở Pháp, năm cũ đang qua, năm mới đang tới.

Ta thì chẳng mới cũ gì cả. Vừa quá cũ, vừa quá mới.

Có lẽ ta sẽ đi như vậy. Cái chết bắt đầu thế này chẳng ?

Hè hè...

2010-01-01

Thật ảo

Đầu năm. Ta vào xem meo. Ta biết trước, sẽ chẳng có ai. Đúng vậy.

Đã lâu rồi, vì chiến tranh, vì thời thế, vì đủ thứ lý do nghe được và không nghe được, nhất là vì chính ta, ta đã từ từ bỏ và mất tất cả.

Trời chưa hề ban cho ta khả năng xả giao êm

âm. Cuối cùng chỉ còn chút lý trí mờ, chút lương tâm thật, chút tình người hảo, một nhân cách ảo, hơi thở mong manh khôi hài người trong giông bão của thời đại. Chỉ đủ thành văn mực trên kệ sách, chẳng chắc gì thành lời, thành đời, thành người được. Hề hề.

2010-01-01

Mệt mỗi

Có lúc chỉ vậy bút hề hề thôi mà chán ngán mệt mỗi kinh hoàng.

Nhìn tương lai, nhầy nhụa tởm lợm.

Nhìn quá khứ, khói sương mù mịt.

Nhìn chính mình, chẳng là gì cả, chẳng có gì cả, chẳng cho ai được bất cứ gì đáng cho.

Nhìn đời, đáng làm người chẳng ?

Thôi, đành vậy. Cứ vậy làm vậy, người ơi.

Dù sao, ta không đành chết tốt. Đứt hơi vẫn quyết làm người. Cùng với người đời. Dại thật. Hề hề.

2010-01-08

Thời gian sống với nhau

Thời gian của riêng mỗi người đều cấp bách. Thời gian của người khác chẳng mấy khi khớp với thời gian của mình. Khi nó đột ngột hay dai dẳng trùng hợp, thường là khi cả ta và tha nhân mất tự do.

Vì thế, điều khó cho nhau nhất ở đời không phải là chính ta, xác và hồn, dễ ẹc, mà là thời gian sống có nhục cảm, lý trí và tâm hồn của chính ta trong thời gian sống của người khác.

Cho nhau được không ? Ta không biết. Chẳng dễ gì, bạn đời ơi.

Hè hè.

2010-01-09

Một nỗi buồn

Tuy ta đã từng sống như ta nghĩ, không phải luôn luôn vậy, có lúc cũng đã ít nhiều "thỏa hiệp" với đời để tồn sinh, cho mình và cho người thân, "gương sống" ở ta chẳng có giá trị gì cả, thua luôn cả những "diễn văn tuyên truyền" trong các bài *ní nuận* của ta.

Không chỉ thế, "gương sống" ấy khiến ngay cả bạn bè của ta dị ứng, ta chẳng thể thực sự nói chuyện với ai mà không gây đau đớn cho bạn và chính ta.

Bỏ mình, không được.

Bỏ tha nhân, cũng không được.

Bỏ tất cả, chẳng còn gì đáng sống.

Chán thế. Đành vậy.

Hè hè.

2010-01-12

Sự im lặng của người khác

Sự im lặng của người khác là điểm tựa quý báu để ta khẳng định chính mình, kẻ muốn nghe, muốn nói, nhưng không nghe quá và không nói thừa.

2010-01-14

Bố thí

An ủi lớn nhất của đời người là bố thí.

Ta chưa hề biết bố thí cho ai bất cứ gì. Đau lắm, ta không làm được. Vì thế, ta đành cô đơn. Hề hề.

2010-01-15

Đánh mất chính mình

Sai lầm lớn nhất của đời người là đánh mất mình.

Ôi, Phật dạy điều này ta đồng ý ngay! Ta cũng tin rằng không ai chấp nhận đánh mất mình. Nhưng ta lại tin rằng : không dám phủ định chính mình thì không bao giờ nên mình cả. Trong "minh triết" cũng có tư tưởng này. *Mình ở đây là ta, là mình, là quá trình sống có tư duy khẳng định một con người trong nhân giới và khẳng định nhân giới là nơi "tồn tại" và "làm người" của từng người.* Hề hề...

2010-01-15

Một cảm giác kỳ dị

Hè 1973, tôi tham gia *Đại hội liên hoan quốc tế của thanh niên và sinh viên* tại Berlin, Cộng Hoà Dân Chủ Đức.

Tôi đã có một cảm giác lạ lùng, không sao giải thích được, do chính người Việt trong nước và ở Pháp tạo ra. Tình yêu nhân loại : có, chân thành. Tình yêu dân tộc : có, chân tình. Tình thương với nhau : không có... từ cái huy hiệu tới gói Nestcafé và lời nói. Phải chăng vì tôi *không biết* thương ai thông qua tôn giáo nào cả, dù là chủ nghĩa Mác-Lênin Ziaio Chi ?

Cảm giác ấy mau chóng lu mờ trong đời bão táp chiến tranh. Tôi chủ yếu nhớ những kỷ niệm đẹp để đi tới. Nhưng tôi không quên được cảm giác vô căn cứ lạ lùng kia.

Năm tháng trôi đi. Cuối cùng, cảm giác ấy đúng. Trên đường dài, các "đồng chí" của tôi chẳng mấy thương nhau.

Ôi, cả "kẻ thù" lẫn "đồng chí" đều dồn ta vào thế sống ấy chẳng ? "Sống" thế quái nào được !

Những lý tưởng cao thượng có ích gì khi chúng không giúp ta (mà còn ngược lại) thương nhau, chân thành, tử tế với nhau trong cuộc sống thường ngày dù ta có thể rất khác nhau nhưng không có nhu cầu tiêu diệt hay thống trị nhau ? Chẳng có giá trị gì cả.

Không hiểu do đâu con người có thể có những cảm giác kỳ dị như vậy ? Thôi, đành gọi là trực giác vậy. Hề hề...

2010-01-15

La Thông tảo Bắc

"- La Thông ơi! Hôm nay ta chết nơi đây cũng tại ngươi, vì ta quá tin lòng người nên ơn trở thành oán, ta quyết xuống chốn tuyền đài, theo đòi mạng ngươi cho đặng mới nghe!

Đồ Lư công chúa nói dứt lời, bèn rút gươm chặt đầu mình rơi xuống đất. "

Ôi sức mạnh tuyệt đối của đàn bà ! Chẳng thẳng đực rựa nào kham được.

Phải chăng vì thế mà đàn bà ít khi là chủ thể của tình yêu ?

Và đàn ông ít khi là người tự do đích thực ?

Hè hè.

2010-01-23

Nghe và đọc

Nhân *nghe và đọc* một mẫu đối thoại trong một phim Mỹ, bản tiếng Pháp.

1/ A mon retour, nous en reparlerons.

2/ Nous en parlerons à mon retour.

3/ Nous en reparlerons, à mon retour.

Ý nghĩa, y hệt nhau. "Nội dung" nghệ thuật thì... không.

1/ là lời nói đời thương, hiện thực, hồn nhiên nhất. Nghe rất được. Dấu phẩy ở đây không có thực, chỉ thể hiện giọng nói và khoảnh khắc ngừng của diễn viên khi phát ngôn. Những điều sẽ biến mất trong một văn bản ! Phải thêm

dấu phẩy mới thể hiện được nội dung của lời nói : thời gian đi trước, hành động theo sau.

2/ Văn phong thường tình. Nhạt và chán.

3/ Văn chương đích thực. Đầy nhục cảm. Điều chính đối với **nhân** vật được bộc lộ mãnh liệt **ngay** : *nous en reparlerons*. Nhưng thời gian chung của con người lại là môi trường duy nhất để thực hiện điều ấy. **Lúc này**, không thể thực hiện nó được. Vậy, em hãy **đợi** ngày anh trở về. Ở đời, có mấy ai biết đợi ai ? có mấy ai biết cho ai thời giờ **của**... mình ? Hề hề...

Nhiều người "phiên dịch" phim thường không hiểu điều trên. Nhiều người "dịch" phụ đề phim càng không hiểu, lại thích hành văn hão...

Có ý thức nhưng không tính toán, viết tới cùng một điều thiết thân với ta bằng một vài nghìn câu văn loại 3/ thì tạo ra một văn phong cá biệt, một tác phẩm văn chương. Đa số độc giả sẽ thấy văn phong chẳng có gì đặc biệt cả. Nhưng nhiều người đọc không thấy chán và đọc lại vẫn thấy hấp dẫn. Một vài người sẽ bị ám ảnh. Trong đó có ta. Hề hề...

2010-01-26

Giới hạn

Bản thân ta không có giới hạn.

Sống ở đời,

tha nhân là giới hạn của ta. Khi ta thềm làm người.

tha nhân là chân trời của ta. Khi ta thềm làm

mình.

Hè hè...

2010-01-30

Đạo văn

Chỉ trong làng văn Ziao Chi, ở mức lem nhem gà đá, chuyện "đạo văn" mới ồn ào hàng ngày, hàng tháng, hàng năm, có khi cả đời.

Ở PhuLăngXa, trên báo chí, thỉnh thoảng cũng có người nêu : ý này hay câu văn này đầu tiên là của ai. Thế thôi. Chẳng ai mất thời giờ đầu đá về chuyện "đạo văn".

Vì sao ?

Trong làng văn đích thực, "đạo văn" nào là chuyện dễ !

1/ Nhà văn **được** "ăn cắp" sẽ lấy làm tự hào. Điều ấy có nghĩa : câu văn đã đi vào đời, người có văn hoá thì biết là của ai. Không biết cũng chẳng sao : nó đã trở thành ngôn ngữ của người đời. Thế thôi.

Thí dụ : *Ta là tha nhân* (Rimbaud) hay *Tự do, chính là khắc khoải lựa chọn* (Sartre), cả thế giới trích không biết bao nhiêu lần mà không thèm cho biết tác giả là ai, đăng trong tác phẩm nào do nxb nào ấn hành, năm nào, ở đâu. Sartre và nxb Gallimard cũng chưa hề kiện cáo ai về tội đạo văn của Sartre. Nhà văn và nhà bình luận văn chương văn học PhuLăngXa cũng chưa hề cà khịa với ai về tội ấy.

Biết bao giờ mới có một nhà văn Ziao Chi được vinh dự này ? Tới nay, chỉ có Nguyễn

Trãi, Nguyễn Du, Hồ Xuân Hương *et tutti quanti* có được vinh dự ấy, và chỉ trong văn học Ziao Chi thôi.

Nếu có ngày, trong tác phẩm của mình, có một nhà văn tứ xứ viết *nỗi buồn chiến tranh* như tôi, mà không nêu tên Bảo Ninh, tôi mừng cho Bảo Ninh. Hề hề...

2/ Không phải nhờ "ăn cắp" một vài câu văn của người khác mà viết được tác phẩm văn chương hay văn học ! Phải ngu lắm mới tin điều ấy. Chỉ có những nhà phê bình văn học xoàng mới ham mê những trận gà đá kiểu "đạo văn". Bình thường, họ ít khi viết được gì ra hồn văn hay mang lại tri thức đáng kể cho độc giả, chỉ hơn đời ở "tài" một sách thôi. Với Internet, Google, Wikipedia, v.v. tài-vốn ấy ngày càng bớt giá trị. Rất tiếc đó lại là chuyện cơm bữa trong làng văn Ziao Chi. Trong lĩnh vực văn chương, văn học, chúng ta còn đang ở thời đại : cái gì là của ai. Cũng cần thiết, cho môi trường chữ nghĩa nghèo nàn, hờ hững và lem nhem hiện nay của ta. Đó là chuyện đáng buồn. Vì đó mới chỉ là ngưỡng cửa của văn hoá, chưa là thế giới văn chương, văn học.

3/ Borges còn chơi sang thế này: cố tình trích một cách rất kinh viện (tác giả, tác phẩm, nxb, năm, nơi... **đều bịa hết!**) những câu văn của... chàng. Một điều đáng suy ngẫm !

Riêng tôi có nghiệm sinh này. Đầu thập niên 80, trong truyện *Un amour métèque* (*Một mối tình ngụ cư*) tôi viết: *Và người ta luôn luôn chết vì lơ đãng*. Đến giữa thập niên 90 mới xb. Sau đó, tôi đọc trong báo *Le monde* : có một tác giả cũng đã viết ý đó gần y hệt. Tôi **không**

ngạc nhiên: mình đã nghĩ ra điều ấy thì người khác cũng nghĩ ra được. Thế thôi. Ai kết án tôi đạo văn, tôi sẽ... hè hè ! May quá, văn chương của tôi chưa đáng cho người đời "bói lông bắt rận".

2010-02-01

Cô đơn viết

Hành-văn (là) hành-động vào đời ở chính mình.

Vì thế mà cô đơn. Hè hè...

2010-02-03

Tự xuất bản

Tôi biết thế nào cũng có ngày tôi biến tất cả bài vở của tôi thành sách in. Chẳng vì háo danh hão. Vì muốn để lại dấu vết không chối cãi được của một hành trình mò mẫm tư duy, với tất cả đúng-sai, hay-đỡ, gian dối – chân tình của ngòi bút, hoặc thiếu chính xác về mặt ngôn ngữ của nó.

Biết đâu sẽ bỏ ích cho một vài người thích hiểu người khác từ nội tâm, nội tri, nội lực của nó ?

Với oép và kỹ thuật in ấn ngày nay, ai cũng làm được. Tôi làm.

2010-02-03

Một quê hương, một mối tình... chung

Lâu lắm rồi, tôi đã viết, nhân đọc một truyện ngắn của Bảo Ninh :

Nó nhắc ta những gì ta đã mất trong cuộc chiến hôm qua : một quê hương và một mối tình, quê hương và mối tình chung của người Việt, của con người. Vì thời đại đó (hay vì chính chúng ta ?) chỉ cho phép chúng ta, từng người một, có một mối tình riêng. Nó không cho phép chúng ta, tất cả, có một quê hương, một mối tình, chung. Nó buộc chúng ta làm Ngụy, làm Việt cộng. Nó không cho phép chúng ta làm người, vì chúng ta chỉ là người Việt.

Bây giờ nhớ lại, tôi nghĩ thế này. Sau một cuộc chiến chống thực dân và đế quốc kéo dài 30 năm, điều này đã có thực, cả thế giới đã công nhận, và một cuộc nội chiến khốc liệt kéo dài vài năm, + mấy chục năm xã hội chủ nghĩa định hướng Ziaio Chỉ trung cổ phi văn hoá, kể cả văn hoá Khổng Phật, nông nghên đòi sáng tạo con người mới bằng cách xóa sạch quá khứ (Quốc tế ca), đa số người Việt hôm nay chỉ còn một quê hương và một mối tình **riêng** thôi. Điều ấy có nghĩa : ở ta, trong nước cũng như hải ngoại, chất keo cho phép một xã hội nhân tính hình thành, khiến mọi người thấy mình là một thành viên của một dân tộc, một đất nước – chung, đã loãng đi khủng khiếp. Chất keo ấy là gì ? Là văn hoá. Hình thái tồn tại sinh động và lâu bền nhất của nó là nghệ thuật, văn chương, văn học. Chính vì thế mà chính quyền xã hội chủ nghĩa định hướng Ziaio Chỉ trung cổ phi văn hoá **phải** đàn áp và tha

hoá nó, ngay từ lớp mẫu giáo tới đại học.

Nhà văn nên suy ngẫm điều ấy trước khi hạ bút. Hề hề...

2010-02-07

Số phận của tác phẩm văn chương

Nó không tùy thuộc "ông trời", "số phận". Nó chỉ tùy thuộc điều này thôi :

a/ ta có điều đáng nói với người đời không ? và, nếu có, ta đã biết thể hiện nó bằng ngôn ngữ đặc thù của ta không ?

b/ có người, hôm nay hay mai sau, cảm nhận và ít nhiều hiểu điều ấy hay không ?

Thế thôi. Hành-văn khó ở đây. Không thể có trường học, không thể có thầy được.

Mỗi nhà văn phải cô đơn mò mẫm đường đời ngôn ngữ của *mình*, sáng tạo ngôn ngữ của *mình*, sáng tạo *chính mình*. Với người đời.

Dựa vào thành kiến, quán tính ngôn ngữ ở người đời, phần lệ thuộc của nó, nhà văn có thể gian xảo ít lâu, thậm chí trở thành *best-seller*, hưởng danh hão. Nhưng chẳng thể tồn tại ở đời được.

Trăm năm trong cõi người ta

Hề hề...

2010-02-07

Món nợ sự thật

Bạn bảo ta :

> Tôi và gia đình, những người miền Nam đã đi qua những năm tháng đau khổ và mất mát nhưng lòng không mang thù hận. Đó là điều kỳ diệu trong cuộc đời này.

**** Đúng vậy. Điều đó chỉ có thể có ở những người *có khả năng và dám vượt* nghiệm sinh của riêng mình để tìm tới người có nghiệm sinh khác, trên cơ sở này : tình người với nhau.**

> Nên tôi nghĩ, nhà cầm quyền nợ chúng tôi điều đó. Món nợ sự thật.

**** Tôi đồng ý. Sự thật ở đây, có hai mặt.**

a/ sự thật khách quan của những sự kiện lịch sử.

Món này, ta có thể dựa vào kiến thức của các sử gia chân chính, Việt Nam cũng như ngoại quốc.

b/ cách hiểu và đánh giá những sự thật khách quan ấy của ***từng*** người.

Dưới dạng này, sự thật ấy không khách quan nữa, nhưng nó vẫn là sự thật của con người, lý do khiến nó tiếp tục sống và hành-động một cách nhân bản. Hay không !

Trên cả hai khía cạnh, ở VN hôm nay, nhà cầm quyền nợ ***mọi người Việt***, bất kể chính kiến của họ, điều đó.

> Nhưng thật ra, trong cuộc sống bình thường, cái tình người đối với nhau quý hơn cả sự thật.

**** Với câu này, ta bước vào thế giới văn**

chương, nghệ thuật, văn hoá. Nó có giá trị không chỉ với người Việt thôi.

2010-02-10

Khen chê

Nhà văn, khi *dám viết chính mình*, đương nhiên sẽ bị người đời khen ít chê nhiều.

Hãy cảm ơn người khen, dù lạc đề. Hãy tội nghiệp người chê, dù chi tiết đúng.

Vì, cuối cùng, kẻ đáng tội nghiệp nhất là... chính mình.

Biết bao giờ mình mới ***dám và biết*** viết chính mình ?

Năm thì mười họa điều ấy mới xảy ra. Lúc đó, có tác phẩm văn chương. Tác phẩm ấy sẽ tìm ra độc giả xứng đáng của nó.

2010-02-11

Bùn tinh khiết

Bạn bảo ta:

Sáng nay, cả gan đọc vô phần nặng kí của báo Tết ZD. Hiểu bao nhiêu và không hiểu bao nhiêu thì còn rất ư là... bất định,

chợt vớ đoạn này của bác PHĐ: "*Chưa ai biến được **bùn tinh khiết** thành máu*"³⁰ bèn nảy ra ý cà khịa PHĐ để xả xui cuối năm.

³⁰ Bài : *Vốn là thú, ta...*

Nếu quả có một định nghĩa cho bần tình khiết thì mới biết nó có chảy máu hay không, bác PHD ơi !

**

Đúng quá ! Ngôn ngữ thường ngày cũng như ngôn ngữ văn học chán thế đấy : không thể chính xác được, luôn luôn phải "hiểu" trong "ngữ cảnh", mà ngữ cảnh là cái quái gì thì cũng không định nghĩa chính xác được. Hề hề...

Đáng lẽ nên viết "chưa ai biến bần **không chứa** sinh thể thành máu được". Lúc đó "bần" là cái quái gì ta không cần biết. Cũng *được*, tuy chưa định nghĩa những khái niệm "*chứa*" và "*không*" thì cũng... hề hề thôi ! Cho rằng ta định nghĩa được, một cách "bất khả kháng", hai khái niệm "*chứa*" và "*không*" thì ta vẫn còn phải định nghĩa khái niệm "sinh thể" *để xem nó có thể nhất quán với hai khái niệm kia chăng ?* Bởi vì, theo tôi, "chứa" và "không" là những hình thái vận động của tư duy, *bất kể tư duy về điều gì, theo (đúng hơn là nhạt) lôgic hình thức !* Do đó, ta có thể vận dụng chúng để chứng minh bất cứ điều gì trong bất cứ lĩnh vực tư duy nào ! Kinh thật... Nhưng than ôi, theo François Jacob, và tôi *không* thờ ông Nobel ấy, nhưng *quý trọng* ông vì đủ thứ lý do, tôi *tin* những *kiến thức khoa học* của ông mà bản thân tôi không thể có được, rằng *đó là điều bất khả thi về mặt khoa học*. Vậy thì ai muốn tán gì thì tán !

Nhờ tính hàm hồ của ngôn ngữ mà có "khoa học" trong mọi lĩnh vực của tư duy, thơ văn, văn học, triết lý và... ý thức hệ ! Nhờ nó mà ta "có giá trị khoa học" ở đời nay ? Bản thân tôi

không ham lắm.

Qua năm Canh Dần, bạn hãy mua vui cà khía Kant trong Phê phán *lý trí tinh khiết* (*Critique de la **raison pure***) nhé. Tôi đã từng làm. Zui hết xảy đó ! Hè hè...

2010-02-12

Khi ta đã già

Tuần trước, ta tán gẫu với sinh viên về dịch thuật.

Tối nay, ta zui chơi Tết với sinh viên.

Mai đây, ta du hí nơi tiên hay âm cảnh.

Ở đời sẽ còn gì gọi là ta ?

Hè hè...

2010-02-15

Hôm nay, cầm bút ?

Sau một cuộc chiến phức tạp, toàn diện, của thế kỷ 20 ở mình, như chiến tranh Việt Nam, chúng ta, tất cả, đã *mất mình* tận gốc.

Bây giờ, trước khi buông tay *hè hè* già biệt tất cả, mọi người, kể cả con ta, làm gì đây ?

Trước hết, dù chữ nghĩa hàm hồ đến mấy, ta phải khẳng định mình muốn làm người gì, như thế nào.

Sau đó, tùy thời cuộc, tùy người, có vô vàn cách, ít nhất có :

a/ Bạo động.

Nếu khả thi, ta làm liền. Dù ta có thể bị tiêu diệt. Đó là giải pháp nhanh và ngắn nhất. Cho người đời. Và cho ta, nếu ta thoát chết. Thế đấy. Tuy còn đầy chuyện đáng bàn, và bàn được, tùy ý nghĩa của thời gian trong từng người. Hề hề... Vô cùng tận. Than ôi. Nhưng ta không tin là khả thi lúc này ở Việt Nam. Hiện nay, bạo động chỉ có lợi cho những đấng thống trị người đời bằng bạo lực. Lưu Bang hơn đời khi trả lời thách đấu "anh hùng xa lộ" của Hạng Võ : tao không thèm đánh mày bằng vũ lực, tao chỉ đánh mày bằng nhân nghĩa thôi, mày cũng chết tươi rồi. Đời nay, còn thêm một kích thích nữa : đánh mày bằng kiến thức khoa học thôi, mày cũng chết tươi, ít nhất trong tư duy của người đời có kiến thức, có văn hoá.

b/ Sống tử tế với mọi người trong đời sống thường ngày.

Đây là cách ứng xử khó nhất. Có lúc không làm nổi : người thực đời nay có lúc đều quá ; những điều họ thấy đương nhiên, chưa chắc gì ta thấy tử tế ; những gì ta thấy là tử tế, họ thấy là đại đột. Chuyện lệ thuộc văn hoá khai sinh ra mình và tự do của mình ấy mà !

c/ Cầm bút, *hành-văn*, gửi chút lòng này, ý này cho ai ai đây ?

Khốn nạn thật. Hề hề...

2010-02-18

Nghe Lee Kirby hát Diễm xưa

<http://www.youtube.com/watch?v=0LQFVPM A9rE&feature=related>

Thế giới nghệ thuật là thế này đây.

Không thể gian dối với đời lâu được.

Không thể dối mình mãi được.

Và không thể... tiêu diệt được.

Nhờ thế mà tồn tại, vài năm tháng, ít thế kỷ...

Ta vốn dĩ ứng với thơ và nhạc, ta đã nói rõ vì sao. Ta ít khi có ý kiến về thơ – nhưng cũng đã từng có, dù sao nó cũng dùng ngôn từ làm nguyên liệu nên có lúc không thể không nói tới –, ta chưa bao giờ có ý kiến về nhạc. Hai lĩnh vực này, ta không "hiểu" được, ta chỉ biết yêu thôi.

Hôm nay, ta đã nghe, đã yêu nhạc và thơ Trịnh Công Sơn trong... nhiều thứ tiếng !

Hè hè....

2010-02-19

Triết lý, để làm gì ?

Khi ta bế tắc tư tưởng, chân thật công nhận rằng những kiến thức và phương pháp suy luận của ta không cho phép ta sống, tư duy và hành động khớp với khao khát làm người của ta, ngoài vô vàn cách ứng xử khác, ta có thể :

a/ tiếp tục sống, tư duy và hành động như cũ vì,

dù sao, ta cũng sống được được, không đến nỗi nào.

b/ lột áo cũ, khoác áo mới, một tấm áo coi lạnh lặn đẹp đẽ hơn nhưng cũng hàm hồ không thua gì. Điều ấy luôn luôn khả thi bằng ngôn ngữ.

c/ đi tới cùng bế tắc của chính *mình*.

Nếu không giải quyết được nó, ta ôm nó xuống tuổi vàng, để lại ở đời chỉ một câu hỏi. Câu hỏi của *một* con người. Đích thực. Có gì nhục đâu ?

Nếu ta tưởng ta đã tìm ra một phần của giải pháp, ít nhất là cho riêng mình, thì cứ viết đi, chẳng cần trích cao nhân nào cả : họ đã là một phần của ta và ta đã phải "vượt" họ để nên mình.

Thế thôi. Hề hề...

2010-02-21

Hiện tại, quá khứ, tương lai

Tất cả những gì ta ***đã*** nghiệm sinh, ***đã*** nghĩ, ***đã*** làm, là quá khứ của ta. Quá khứ ấy ***là*** ta. Ta chẳng có thể ***là*** gì khác. Đương nhiên, nó xiềng xích ta. Quá khứ chi phối tương lai xuyên qua hiện tại trong nghĩa này : nó ***ép*** ta cảm xúc, tư duy và hành động để nuôi nó sống ở đời.

Để ***là*** ***người***, một cách có ý thức, ta phải ***vượt*** quá khứ ấy.

Có muôn vàn cách vượt nó, tùy từng người :

1/ tiếp tục ***là*** mình, nghĩa là ***chấp nhận lệ thuộc*** nó. Cũng là một hình-thái của tự-do,

nhieu nghệ sĩ đã lựa chọn, và sáng tác được tác phẩm để đời !

2/ **phủ nhận** nó để ?

a/ bắn mình vào... hư vô.

b/ bắn mình vào ảo vọng.

c/ bắn mình vào bất cứ tương lai nào với bất cứ lý lẽ nào.

d/ giẫm chân tại chỗ.

e/ *e tutti quanti*...

3/ **phủ định** nó, nghĩa là : giữ lại ở mình những điều đáng giữ – một khoảnh khắc bất chợt nhìn nhận ra nhau, ra mình, chẳng hạn – và **làm** những điều **đáng** làm – **hôm nay**, cho một ngày mai nào đó do chính mình **tự tạo trong thế giới chung của người đời** – hôm nay.

Hiện tại của con người như thế. Trừ khi ta hão mình.

Điều 3/ khó ở : trong quá khứ của ta có gì **đáng giữ** ? Cho tương lai, có gì **đáng làm** ?

Hành-động **có tình và có tư-duy** trong hiện tại định giá cả quá khứ lẫn tương lai của ta, đối với ta, đối với mọi người, đối với **con của người**. Nó không nỡ quên quá khứ, nó không đành sợ tương lai, nó không thềm tính toán, lý sự vật. Nó tự-do. Nó là... nghệ thuật **làm** người.

2010-02-24

Vẻ đẹp của Đắc Kỷ

Đọc lại "Phong thần" trong *Việt Nam Thư Quán*. Cả quyển sách, với tôi, chỉ có **một** ý hay. Về mặt zăng chương, đoạn cuối, (chương 97), Lã Vọng chém Đắc Kỷ, có một khúc văn tuyệt vời. Bây giờ tôi mới biết Đắc Kỷ đẹp đến thế nào. Chẳng khoa học gì cả, chẳng đạo đức gì cả. Chỉ là khao khát "tội lỗi" của thằng đàn ông thôi. Nhưng không phải thứ đàn ông chỉ biết nhảy thôi, còn biết... đẹp nữa. Hề hề... Tôi mất hết ác cảm với vua Trụ, với những nàng Đắc Kỷ, Hỉ Mị và Ngọc Mỹ Nhân. Chém đầu rồi mà vẫn không hiện nguyên hình chồn 9 đuôi, trĩ 9 đuôi, cây đàn bằng đá, mà vẫn là người... đẹp. Hề hề... Mời bạn thưởng thức (cảm ơn *Việt Nam Thư Quán*) :

Còn Lôi Chấn Tử khiến quân trói Đắc Kỷ ngoài cửa ải. Đáng lẽ trong trường hợp này Đắc Kỷ mặt ủ mày chau, nhưng trái lại mặt Đắc Kỷ nở hoa, những đường thanh sơn cảm thú nổi bật lên trên hình hài nhi nữ, khiến cho ai trông thấy cũng động lòng. Tên tả đao trông thấy Đắc Kỷ cặp mắt hữu tình, miệng nói duyên dáng, hàm răng như hạt lựu, môi tợ thoa son, đứng nhìn không nháy mắt.

Khi Lôi Chấn Tử truyền khai đao, Đắc Kỷ nói với tên tả đao rằng:

- Thiếp chết thật hàm oan, xin tướng quân dừng tay trong giây phút. Sớm muộn cũng chết nhưng tướng quân rộng lòng thêm một khắc giá ngàn vàng.

Tên tả đao thấy Đắc Kỷ gọi mình bằng tướng quân lòng thêm linh quýnh, đã sẵn ý thương

hoa tiếc ngọc, bây giờ lại được mỹ nhân lấy lòng như vậy, nên tay chân rời rã, cầm đao không nổi nữa, thả rơi xuống đất, mình mấy chết tê, cặp mắt nhìn Đất Kỷ trân trân không nháy.

Lôi Chấn Tử thấy tả đao rớt guom, đứng sững như hình trống, liền truyền tên khác đến thay. Tên ấy nghe Đất Kỷ năn nỉ cũng rơi guom, đứng trơ như tên trước. Lôi Chấn Tử đổi ba bốn tên Tả đao kế tiếp, tên nào cũng chết trân như vậy, cắt guom không nổi.

Lôi Chấn Tử tuy hò hét, khiến Tả đao hạ thủ nhưng thật ra chính Lôi Chấn Tử thấy dung nhan và nghe lời năn nỉ của Đất Kỷ cũng run lòng, chân bước tới không nổi.

Lôi Chấn Tử nghĩ thầm:

- Chẳng biết con yêu này có tà thuật gì mà làm mê hoặc mọi người như vậy? Nếu tình trạng này tiếp diễn mãi thì làm sao chém Đất Kỷ được.

Nghĩ rồi cố gắng lê bước đến trước trưởng báo lại với Tử Nha:

- Thừa sự thúc, tôi không làm nổi trách nhiệm này.

Bấy giờ Tử Nha đã truyền bêu đầu Hồ Hỷ Mỹ và Ngọc Mỹ Nhân, thấy Lôi Chấn Tử vào tay không, lại nói như vậy, vụt miệng hỏi:

- Cứu vĩ hồ ly tinh đã chạy mất rồi sao?

Lôi Chấn Tử thuật chuyện lại. Tử Nha nổi giận mắng:

- Ngươi giám sát một con yêu mà không xong, còn mặt mũi nào làm tướng. Còn các tên Tả

đao tội đáng chém đầu.

Nói rồi truyền Dương Tiễn và Vi Hộ ra thay Lôi Chấn Tử coi việc giám sát.

Hai người tuân lệnh, dẫn các tên đao phủ mới ra, bắt các tên đao phủ cũ trở lại, chờ chém Đắt Kỷ xong sẽ xử tội các tên đao phủ bắt lặc ấy.

Chẳng ngờ bọn đao phủ mới này khi đến nơi thấy Đắt Kỷ thì tay chân cũng rời rã, mình mẩy tê cứng, không sao cầm nổi cây đao.

Dương Tiễn trong người cũng thấy nôn nao, nói với Vi Hộ:

- Nó là con hồ ly tu luyện ngàn năm, có tài làm cho người ta mê mẩn. Rất đổi, Trụ vương là vị Chúa, còn phải say đắm đến mất nước, hưởng hồ lữ quân gia. Chúng ta phải vào thừa lại với sư thúc định liệu, kéo giết oan bọn Tả đao tội nghiệp.

Hai người vào thừa lại với Tử Nha. Các chư hầu nghe nói lấy làm lạ, đều có ý muốn ra pháp trường xem thử.

Tử Nha cùng chư hầu ra đến nơi, cảm thấy Đắt Kỷ xinh đẹp mười phần, nhan sắc quyến rũ thật khó lòng giết. Tâm trạng mọi người đều giống nhau là tiếc ngọc, thương hương, nhưng không ai dám nói.

Tử Nha nói với mọi người:

- Nó là con hồ ly tu luyện ngàn năm, nên có thuật khêu gợi, làm cho lòng người mê mẩn. Rất đổi các đệ tử tiên gia còn không cầm lòng được, thì người thường làm sao không động tâm. Thế này tôi phải dùng đến bửu bối mới trừ

nó được.

Nói rồi khiến Dương Tiễn vào lấy bầu gươm phép đặt bàn hương án, để hồ lô trên bàn, và van vái:

- Xin bửu bối trở mình.

Các chư hầu và binh tướng ai nấy đều hồi hộp. Sự hồi hộp ấy thật khó tả. Có lẽ họ không nở giết một mỹ nhân sắc nước hương trời như Đất Kỷ chăng?

Tử Nha vái dứt tiếng thì nắp hồ lô mở ra, hào quang chiếu sáng lóa. Trong hào quang hiện ra một cây gươm có hai con mắt và hai cái cánh chiếu thẳng vào đầu Đất Kỷ. Đất Kỷ biết lưỡi gươm Lục yểm lợi hại đường nào rồi, đành nhắm mắt chịu phép.

Lưỡi gươm bay qua lại hai lần trên không trung đầu Đất Kỷ rụng xuống, máu vọt ra lai láng.

Các chư hầu đều thương tiếc, chắc lưỡi thở ra.

Toàn là những câu văn tầm thường, thậm chí sáo ! Thế mà lộ ra một vẻ đẹp muôn đời...

Vẻ đẹp của Đất Kỷ không hình thành nhờ tài mô tả, mài câu, giũa chữ của tác giả hay/và dịch giả. Nó toát ra xuyên qua quan-hệ giữa các nhân vật. Nó (là) giá-trị giữa người với nhau. Đất Kỷ đẹp đến mức không ai nở sát hại. Ngay Khương Tử Nha cũng phải dùng bùa phép, tà thuật mới chém được. Thế thì, giữa Khương Tử Nha và Đất Kỷ, ai người hơn ai ?

Chư hầu đành ngậm ngùi thương tiếc, không ai buông một lời khen tài năng của Khương Tử Nha.

Tuyệt. Thế mới là hành-văn. Hề hề...

2010-02-24

Chủ nghĩa cộng sản Ziao Chi

Chủ nghĩa cộng sản ở VN, thế kỷ 20, là một loại chủ nghĩa cộng sản Ziao Chi nguyên thủy, thậm một lớp son mỏng Khổng Nho và hai nghìn năm đầu óc quan lại, tiếp thu được vài kiến thức hữu dụng của học thuyết Marx về chủ nghĩa tư bản và đế quốc.

Nó đã chiến thắng được hai đế quốc lớn nhờ những giá trị Ziao Chi truyền thống còn tồn tại trong văn hoá VN thời ấy, học thuyết Marx về chủ nghĩa tư bản và tài quân sự đặc thù Ziao Chi.

Thắng rồi, nó chẳng còn biết làm gì khác hơn là... nhại người đời. Ở mức tồi ! Hành động ấy, trong thế giới này, có nhiều khả năng xoá sạch những giá trị Ziao Chi truyền thống đã cho phép VN tồn tại như một nước độc lập và văn minh trong lịch sử loài người cho tới ngày nay.

Ở ta, trong mọi lĩnh vực kiến thức và tư duy, có nhiều người vượt qua được cái "định mệnh" ấy. Nhưng,

– định mệnh của cá nhân ta là những gì ta chấp nhận hay khước từ

– định mệnh của dân tộc là những gì đa số người trong dân tộc chấp nhận hay khước từ

Hai điều ấy không nhất thiết trùng hợp, ngoài vài thời điểm gọi là "lịch sử".

Văn hoá là nền tảng cuối cùng của chính trị
nghĩa là thế.

2010-02-25

Mèo trắng, mèo đen, mèo rừng, mèo mả

*" Mèo trắng mèo đen không quan trọng, miễn
là bắt được chuột ".*

Đặng Tiểu Bình

Câu nói quá nổi tiếng. Có người cho đó là triết
lý, chí ít là triết lý chính trị. Vậy, về mặt triết lý
nó có nghĩa gì ?

Làm gì cũng được, miễn sao đạt mục tiêu.

a/ Có lẽ chẳng nên bàn lại vấn đề cổ hũu này.
Ngay khi mục tiêu "tốt đẹp", ít nhất là trong
thâm tâm người hành động, dùng hay chấp
nhận mãi phương tiện tồi tệ để đạt nó thì, kể cả
khi thành công, mục tiêu đã biến chất. Toàn bộ
hay quá nhiều quá trình dẫn tới kết quả đã cơ
bản tồi tệ thì thành quả *kết tinh* chúng trong
hiện thực cũng tồi tệ, dẫn tới những hậu quả tai
hại khó lường. Quá trình VN từ ba thuộc địa
của Pháp đi tới một nước độc lập, thống nhất
đã có quá nhiều ví dụ kinh hoàng ! Hậu quả
của chúng vẫn kéo dài tới hôm nay.

Đây là "triết lý" Trung Quốc thời tiền thượng
cổ ! Vì ngay từ thời Đông Châu Liệt Quốc,
người Trung Quốc đã biết lải nhải đạo đức của
Tam Hoàng Ngũ Đế để xây dựng một xã hội
văn minh.

Đây là "triết lý" của loài người "tiền văn hoá" ở
khắp nơi. Xưa và nay !

Đây, ít nhiều, vẫn là triết lý của đại bộ phận chính trị gia đời nay vì, hôm nay, chúng ta vẫn đang sống trong thời *tiền sử của nhân loại* :

Ý này là của Karl Marx, đại khái thế này : khi con người chưa làm chủ một cách có ý thức những quan hệ kinh tế xã hội do nó tạo ra nhưng lại quyết định thân phận của nó một cách bất ngờ thì nó vẫn phải sống một cách lệ thuộc, nó chưa là người tự do, tự mình sáng tạo và thực hiện cuộc đời xứng đáng với mình, dĩ nhiên trong sự ung thuận của người đời, hệ hệ... Nó vẫn nô lệ một quá trình vận động mà nó không hiểu, do đó không hướng dẫn được. Nó vẫn phải sống trong *thời tiền sử của nhân loại*.

Theo "ý thức hệ" Marx, *lịch sử đích thực* của loài người *sẽ* bắt đầu khi loài người thoát khỏi sự lệ thuộc trên. Điều ấy đòi hỏi nó phát triển khoa học và kỹ thuật, làm chủ thiên nhiên *và*, trên cơ sở đó, làm chủ chính mình bằng cách hiểu và điều hành một cách nhân hoà những quan hệ xã hội tạo ra nó và cho phép nó thực sự làm người hay không – vì con người là tổng hợp những quan hệ xã hội của nó (*với người đời xưa, người đời nay và... người mai sau, xuyên qua ngôn ngữ và hành-động ! PHĐ*). Hào huyền đến thế là cùng ! Nhưng đó ai tiêu diệt nỗi giấc mơ này ! Tự do kiểu Marx là như thế.

b/ Cách nói lơ lửng trên cho phép lờ đi, thậm chí xoá bỏ, một điều cơ bản : mục tiêu **thật** là gì ? có **đáng** cho ta đeo đuổi không ?

Đối với sự phát triển có thực của Trung Quốc những năm qua, tôi "tóm tắt" thế này.

Mấy anh lãnh đạo Đảng cộng sản Trung Quốc đã ý thức rõ :

1/ Xây dựng một thượng tầng kiến trúc "xã hội chủ nghĩa" (chính trị, luật pháp, giá trị văn hoá, thơ văn, triết lý, tư tưởng *et tutti quanti* – Marx gọi toàn bộ những món ấy là... **ý thức hệ**) trên cơ sở một nền kinh tế lạc hậu, tiền tư bản, là... chuyện hão. Rất macxít !

Họ lên án chủ nghĩa "duy ý chí" của Mao. Rất đúng, nói riêng. Nói chung thì không đúng.

Có nhiều kiểu "duy ý chí". Thái độ "duy ý chí" của Lenine, mặt nào đó, cũng rất Macxít. Trong nghĩa này : tuy con người là sản phẩm của lịch sử, với tất cả những giới hạn lịch sử về mọi mặt, nó cũng là **kẻ làm nên lịch sử**. Chứ còn **ai** hay **cái gì** khác làm ra lịch sử ? Điều ấy có nghĩa là nó tự do. Nhưng, *trong hành động*, nó chỉ tự do ở một mức độ nào đó do hoàn cảnh lịch sử ràng buộc. Đúng, nó *có thể muốn làm gì thì làm*. Nhưng nó sẽ vỡ mặt khi nó muốn thực hiện điều bất khả thi trong hoàn cảnh lịch sử của nó. Điều ấy, người đời gọi là "khoa học", ngay cả trong thế giới nhân văn ! Ngược lại, trên cơ sở đó, **mọi** hoàn cảnh lịch sử cụ thể đều mở ra **nhiều** khả năng phát triển khả thi. Tự do và duy ý chí **đặc thù Lenine** là như thế : "*biện chứng là phân tích cụ thể một tình hình cụ thể*". Chàng đã chứng minh điều ấy nhiều lần trong đời hành động của chàng. Thí dụ.

a/ Đầu thế kỷ 20, trong cuộc tranh luận với Kautsky và các đảng xã hội Châu Âu, chàng công nhận : trong **lý thuyết suông**, không có gì cản trở sự hình thành một hình thái siêu đề

quốc (*super-impérialisme*) của chủ nghĩa tư bản (ý tưởng của Kautsky, hiện nay đang có mọi hiện thực ?) khiến con người nên chờ một thời cơ cách mạng nhẹ nhàng hơn trong tương lai. Nhưng phân tích cụ thể tình hình cụ thể thời ấy thì Lenine cho rằng khả năng chiến tranh thế giới giữa các đế quốc tư bản là chắc chắn ; những đường lối "bảo vệ hoà bình" đều hảo. Khi chiến tranh đã nổ, và nó sẽ nổ, không do giai cấp công nhân gây ra, những người cộng sản và giai cấp công nhân nên dựa vào sự hỗn loạn và sụp đổ của các nhà nước tư bản để giật lấy chính quyền. Quả nhiên, chàng thực hiện được điều chàng đã ước đoán, tuy thoạt nhìn thì nó chẳng khả thi tí nào : một đảng không bao nhiêu người, không có quân đội, không có tiền và vũ khí mà cướp chính quyền như chơi ở một nước Nga khổng lồ – nhưng là mắt xích yếu nhất của chủ nghĩa tư bản thời đó.

b/ Trotsky hùng hổ "nguyên tắc", "lập trường", không chấp nhận hiệp ước Brest-Litovsk. Lenine thân nhiên tuyên bố : đó là một hiệp ước nhục nhã, nhưng ta không có quân đội, không có khả năng chống lại đế quốc Đức, vậy ta phải nuốt nhục ký để bảo vệ chính quyền của ta ở những nơi còn bảo vệ được, dựa vào nó để xây dựng lực lượng và tiếp tục đấu tranh. Kết quả ra sao, ai cũng biết.

c/ năm 1921, khi kinh tế Liên Xô lâm nguy cơ sụp đổ, chàng đưa ra đường lối NEP, đại loại cho phép hình thành một hình thái kinh tế tư bản nhưng dưới sự "lãnh đạo" của nhà nước vô sản. Và tuyên bố xanh rờn :

« [...] nous ne sommes pas assez civilisés pour pouvoir passer directement au socialisme,

encore que nous en ayons les prémisses politiques » (Wikipedia, NEP).

"[...] chúng ta chưa đủ văn minh để có thể tiến thẳng tới chủ nghĩa xã hội, mặc dù chúng ta đã có những yếu tố ban đầu về mặt chính trị".

"Chủ nghĩa duy ý chí" **của *Lenine*** khác chủ nghĩa duy ý chí của Mao là thế : rất biệch chúng.

2/ Thế thì, con đường duy nhất để tăng trưởng kinh tế là con đường... tư bản !

Động cơ và động lực của nó là : tôi đa bóc lột sức lao động, tước đoạt giá trị thặng dư, tập trung nó vào một số ít tay để tích lũy vốn ở mức cần thiết cho phép công nghiệp hoá nền kinh tế *et tutti quanti*. Thực tế, sự phát triển kinh tế vừa qua và hiện nay của Trung Quốc dựa vào đội quân thất nghiệp dự bị khổng lồ nhất trong lịch sử phát triển của chủ nghĩa tư bản : khoảng 350 triệu "lao công", có người coi như những nô lệ mới ở đời nay !

Bước đầu, kho sức lao động rẻ tiền và cam chịu ấy cho phép Trung Quốc lôi cuốn vốn tư bản khắp thế giới vào Trung Quốc, tạo công ăn việc làm. Thuế thu được, một mặt dùng để nuôi đảng và guồng máy Nhà nước, mặt khác chui vào túi con cháu các vị lãnh đạo, biến họ thành những anh tư bản đồ đầu tiên.

Bước sau là tư bản hoá nền kinh tế. Rồi chính trị hoá, văn hoá hoá chủ nghĩa tư bản ở Trung Quốc.

Hôm nay, coi như Trung Quốc đã trải qua giai đoạn tích lũy vốn ban đầu của chủ nghĩa tư bản. Nó đã có :

a/ một giai cấp tư bản đích thực, tỉ phú lúc nhúc như lợn con, chỉ thua Mỹ, có khả năng cạnh tranh với các anh tư bản lớn trên thế giới, thậm chí mua IBM (Lenovo), Marionnaud... đương đầu với Google...

b/ một giai cấp tiểu tư bản đích thực. Cứ vào siêu thị xem *Made in China* thì thấy.

c/ một giai cấp tiểu tư sản, một tầng lớp trung lưu đông đảo, có tri thức và kỹ năng hiện đại. Khoảng 250 triệu người, theo một số nguồn.

d/ một anh tư bản nhà nước khổng lồ. Đây là hình thái tư bản **đặc thù** Trung Quốc. Rất khác tư bản nhà nước ở các nước đầu lửa. Ở đó, nhà nước gắn với một gia đình, một dòng họ, một bộ tộc, nó là nhà nước của tư nhân. Ở Trung Quốc, nó là nhà nước quan lại của một đảng có 66 triệu đảng viên và 3,5 triệu tổ chức quần chúng (Google) !

e/ một giai cấp công nhân tự-thân, chưa biết vì-mình, con rất gần với giai cấp nông dân cũng đang ở hình thái ấy.

3/ Từ tư bản rừng đi tới tư bản văn minh ?

Với một "hạ tầng cơ sở" như thế, với khuynh hướng tư bản hoá không cưỡng lại được của nó, "thượng tầng kiến trúc" hiện hữu không thể tồn tại mãi được. Những anh lãnh đạo Trung Quốc ý thức rõ điều ấy. Họ rất macxít ! Học mãi trường Đảng để giành quyền giành ghế, cũng còn lại chút gì chứ !

Về thực chất, chế độ hiện nay ở Trung Quốc là tư bản rừng. Không có nghĩa là vô tổ chức, ngược lại. *Mafia* có tổ chức lắm chứ ! Nghĩa là : không dựa vào những giá trị nhân bản của

một nước văn minh. Những vấn đề cơ bản đều phải giải quyết trong bóng tối bằng quyền lực, bạo lực, bùng bít thông tin, gian dối nhau và gian dối chính mình *et tutti quanti*. Chế độ ấy có thể tồn tại hàng chục năm, không thể ổn định mãi được, không thể dẫn tới một xã hội ôn hoà nhờ sự đồng thuận tối thiểu vững chắc của các tầng lớp nhân dân về một số giá trị văn hoá nền tảng.

"Triết lý" "mèo trắng mèo đen" có chức năng che giấu nội dung thực của quá trình phát triển kinh tế, chính trị của Trung Quốc mấy thập kỷ vừa qua. Cũng chỉ để lừa bịp dân Trung Quốc thôi, chứ người đời cũng đã rõ, tuy hơi muộn : tư bản toàn trị. Không minh bạch và tử tế bằng ý tưởng này của Nguyễn Khắc Viện ở cuối đời mình : ta đành đi vào con đường tư bản, nhưng đảng ta cũng nên lợi dụng quyền lực chính trị hiện có của mình để khiến bước đường ấy bớt đau khổ cho người lao động. Thế mới là **ý ngay, lời thẳng**, ai cũng hiểu và làm được trong chừng mực nào đó. Đương nhiên, ao ước ấy, lâu dài, hão. Nhưng trước mắt, trong một khoảng thời gian nào đó, có biết bao chuyện đáng làm trong mọi lĩnh vực chính trị, kinh tế, xã hội, giáo dục, văn hoá, luật pháp, *et tutti quanti*... thừa để thoả mãn một đời hành-động. Đời người ngắn thôi mà, làm được điều gì tử tế hôm nay, cứ làm.

Triết lý duy ý chí của Mao Trạch Động đã khiến kinh tế Trung Quốc sụp đổ. "Triết lý" "mèo trắng mèo đen" của Đặng Tiểu Bình đã đưa Trung Quốc tới "chế độ" tư bản rừng. Lịch sử tự nhiên ở khắp nơi cũng thế thôi, cần gì triết với lý ! Nội dung văn hoá đích thực của nó

là thế, cần gì phải lý luận lôi thôi mới hiểu được ! Vấn đề của mấy anh lãnh đạo Trung Quốc ngày nay là, từ đó, tìm ra con đường đi tới tư bản văn minh, tư bản có văn hoá, do đó mà tự nó ổn định, tư bản dựa trên những giá trị của những cuộc cách mạng tư sản ở Tây Âu³¹ đã từng chinh phục nhân loại.

Khả thi chăng ? Đây là chuyện đáng tìm hiểu, suy ngẫm.

Tư bản Âu Châu cũng đã từng có giai đoạn tư bản rừng với hai bộ mặt khác nhau.

a/ ở các thuộc địa, rừng rú đích thực, trong nghĩa thông thường :

Cha trốn ra Hòn Gay cuốc mỏ

Anh chạy vào Đất Đỏ làm phu

Bán thân đổi mấy đồng xu

Thịt xương vùi gốc cao su mấy tảng!

(Tố Hữu. Thế đấy, ngay Tố Hữu cũng đã từng là một thanh niên Ziao Chi yêu nước thương nòi, nằm tù mà vẫn làm thơ Ziao Chi. Trước

³¹ Nhà cầm quyền Trung Quốc đang muốn dùng triết lý của Khổng Tử làm nền tảng văn hoá cho chế độ chính trị của họ. Nếu triết lý ấy có khả năng góp phần tạo ra cuộc cách mạng khoa học kỹ thuật và hình thái kinh tế xã hội tư bản đã cho phép Tây Âu thống trị thế giới thì nó đã làm điều ấy ở Trung Quốc từ lâu rồi. Tuy vậy, trong chức năng chấn áp tư tưởng, nó hữu dụng cho chủ nghĩa tư bản : con người là sản phẩm của lịch sử mà, và lịch sử Trung Quốc không nhỏ, không ngắn tí nào. Dĩ nhiên, tôi không đả kích cả gói tư tưởng của Khổng Tử ! Ngay Kỳ Tô giáo cũng đã giữ vai trò ấy ở Tây Âu suốt thế kỷ 19 mà.

khi biến thành quan lại CSZC.)

Chẳng khác gì mấy anh "lao công" ngày nay cho lắm.

b/ ở trong nước tư bản

Có lúc dã man thật : trẻ con 5 tuổi có thể phải lao động cho chủ 12-14 giờ mỗi ngày để lĩnh một ngày công. Nhưng luôn luôn bị luật pháp ràng buộc. Luật pháp ấy dựa vào những giá trị nền tảng của xã hội ghi trong hiến pháp. Nền tảng ấy khẳng định một số nguyên lý, trong đó có :

- mỗi con người là một cá thể độc lập nhưng có bản chất như nhau.
- trong bản chất ấy, có tự do và lý tính.

Do đó, mọi người bình đẳng với nhau, mọi người đều phải được hưởng những quyền bất khả đoạt (*inaliénable*) của con người (gắn với bản chất người "*tự nhiên*" của nó, khiến nó là người).

Cộng với những nguyên lý khác, quyền tư hữu chẳng hạn. Những nguyên lý ấy được gom dưới từ ngữ "***nhân quyền***", ngọn cờ ý thức hệ của chủ nghĩa tư bản trong thế kỷ 20.

Luật pháp là phương tiện thực hiện nhân quyền, đảm bảo cho mọi người được hưởng chúng như nhau. Vì thế, không ai có quyền đứng trên pháp luật và pháp luật không được trái phép với hiến pháp.

Vì sao trong hiến pháp các nước tư bản Tây Âu lại có những nguyên lý hoàn toàn trái ngược với lôgic vận động của tư bản như thế ? Trong lôgic vận động của tư bản, mục tiêu ***duy nhất***

và **cuối cùng** là tước đoạt **tối đa** – với bất cứ giá nào –, giá trị thặng dư do lao động của người khác tạo ra để tăng tỷ lệ lợi nhuận cho chủ tư bản. Chẳng đạo đức, môi trường gì hết ráo. Chính những anh "thủ lĩnh công nghiệp" (*capitaines d'industrie*) lừng danh cũng thoải mái tuyên bố : nhiệm vụ của tôi là *kiếm lời, làm kinh tế*, không là làm chuyện xã hội.

Trong vô vàn lý do, có thể có :

a/ lý do văn hoá.

Ảnh hưởng sâu rộng của văn hoá Hy Lạp và La Mã (chế độ chính trị dân chủ), chế độ pháp quyền (La Mã), "truyền thống" lạ lùng gắn tư duy triết với tư duy khoa học (Hy Lạp).

b/ lý do ý thức hệ.

Niềm tin tuyệt đối rằng sự phát triển của lý trí khoa học trong mọi lĩnh vực của tư duy, kể cả kinh tế học, tâm lý học, xã hội học và... triết (*sic*), sẽ giải quyết hết những bệnh tật của xã hội. Ý thức hệ này đã thống trị văn hoá Tây Âu từ thế kỷ 18 cho tới ngày nay (tuy không còn tuyệt đối như trước).

c/ lý do... lịch sử³².

Mục đích của cách mạng tư sản, ở Pháp chẳng

³² Quynh Marx et Engels, *Manifeste du Parti communiste, Les livres qui ont changé le monde*, nxb Le Monde – Flammarion, đăng lại tác phẩm *Le 18 Brumaire de Louis Bonaparte* của Marx. Trong tác phẩm này, Marx cho thấy người ta có thể hành động *thực sự* vì mục đích gì trong khi vẫn *tưởng tượng và nói* tới những giá trị khác chẳng liên quan tới mục đích thực của hành động. Than ôi, lại biện chúng !

hạn, là lật đổ nhà nước phong kiến, thay vào đó một nhà nước tư sản, tạo điều kiện chính trị cho kinh tế tư bản thoải mái phát triển theo lôgích nội tại của nó, cho giai cấp tư bản thoải mái bóc lột sức lao động trong xã hội. Không phải chuyện đùa, chỉ lý sự thôi mà làm được : nhà nước quân chủ Pháp thời ấy là một "sức mạnh vật chất" không xoàng tí nào, ngay Voltaire cũng phải chạy mặt. Muốn lật nó, phải có lực lượng. Giai cấp tư sản Pháp lúc đó, tuy đã thắng thế về mặt kinh tế và tư tưởng, không có lực lượng vũ trang, không thể dựa vào sức mình mà lật đổ được nhà nước quân chủ và giật được chính quyền. Nó phải dựa vào lực lượng... quần chúng. Đa số quần chúng, nhất là những kẻ dám thí mạng để thoát thân bần cùng, thuộc giai cấp... công nhân và nông dân. Muốn tập hợp được lực lượng cần thiết để đánh gục chính quyền quân chủ, giai cấp tư sản **phải** đưa vào cương lĩnh chính trị của nó quyền lợi của giai cấp công nhân và nông dân, ít nhất dưới hình thái trù tượng nhất (lừa nhau mà), hình thái khẩu hiệu bảo vệ những giá trị nhân bản và quyền lợi cho **mọi** người. Nó đã ít nhiều làm được chuyện ấy vì, đúng thế, bản thân những giai cấp công nhân và nông dân **ở thời đó**, cũng như nó, đều bị chế độ quân chủ phong kiến đàn áp, bóc lột. Mặt khác, nó – và những ý thức hệ gia của nó – **chân thật** tin rằng điều gì tốt cho anh tư bản cũng tốt cho mọi người. Mọi người có cùng bản chất mà...

Nhưng sau khi nó lật đổ nhà nước quân chủ phong kiến, lên nắm chính quyền thì đấu tranh giai cấp giữa nó và giai cấp công nhân liền phát triển, ngày càng gay gắt, khiến nó phải đồng minh với giai cấp phong kiến, nhưng ở vị

trí bề trên, tạo ra những chế độ chính trị quái đản với "*ông vua tư sản*" (*le roi bourgeois*) *et tutti quanti*.

Trong thế kỷ 20, với thế chiến thứ nhất do nó gây ra và sự hình thành của Liên Xô, rồi với thế chiến thứ hai, cũng do nó gây ra và sự hình thành khối các nước "xã hội chủ nghĩa", đồng thời sự bùng nổ của các phong trào chống đế quốc, giải phóng dân tộc ở khắp địa cầu, song song với sự lớn mạnh của các đảng cộng sản ở Châu Âu, nó lâm vào nguy cơ bị tiêu diệt. Để thoát nguy cơ ấy, nó phải :

a/ ráo riết vận dụng khoa học vào kỹ thuật sản xuất, quản lý, kinh doanh. Đây là sở trường hay, như Marx nói, là nhiệm vụ lịch sử của nó.

b/ chia chác một phần giá trị thặng dư cho giai cấp công nhân và những tầng lớp lao động khác, khiến cuộc sống vật chất của họ đỡ cơ cực, cải thiện nhanh chưa từng thấy.

c/ nói rộng những quyền tự do mà trước kia phải trả bằng máu mới có được (biểu tình, đình công, tuyên truyền, thông tin, *et tutti quanti*).

Lý thú thay, những điều mà nó *miễn cưỡng* làm, lại trở thành ngọn cờ ý thức hệ hữu dụng của nó để chống lại những chế độ toàn trị hay độc tài chống nó (dù chỉ vì chủ nghĩa dân tộc) đang hình thành trên thế giới, dựa trên những nền kinh tế lạc hậu và văn hoá của thời trung cổ dù khoác áo ý thức hệ "xã hội chủ nghĩa".

Tiên sư, mấy thằng trí thức tả khuynh như ta thời ấy phải dám gánh trách nhiệm này với người đời, hè hè...

Đó là 30 năm phát triển vinh quang (30

glorieuses) của chế độ tư bản ở Châu Âu. Những nước tiêu biểu nhất là các nước Bắc Âu với đường lối và ý thức hệ xã hội chủ nghĩa dân chủ (*social démocratie*).

Có thể đây là tiếng hát nhân bản cuối cùng của con thiên nga. (*Le chant du cygne*). Cuối thập niên 1980, chủ nghĩa tư bản, *nghĩa là kinh tế tư bản với ý thức hệ đặc thù của nó*, toàn thắng. Đầu thập niên 1990, nó không còn phải thoả hiệp với bất cứ ai nữa. Nó có thể thoải mái phát triển theo đúng lôgích nội tại của nó : lợi nhuận tối đa cho chủ tư bản³³, bóc lột sức lao động tối đa, với bất giá nào. Ai cưỡng lại, nó đập, cách này cách nọ, tùy nơi, tùy hoàn cảnh lịch sử và văn hoá. Ngọn cờ *tự do – nhân quyền* trở thành chướng ngại vật cho sự phát triển ấy ! Tán dóc chơi chơi với bản dân và trí thức trời ơi đất hỡi của bản xứ thì được, dựa vào niềm tin và tấm lòng nhân đạo "lỗi thời" của chúng, bằng ngôn từ thôi, để vớt ít lá phiếu thì càng hay, càng "chính trị", chứ thực sự bảo vệ nó ở đời tư bản thì... chết. Khi muốn khai thác sức lao động rẻ mạt, hoàn toàn không được ai bảo vệ, có khi còn ngược lại, của Trung Quốc, khi muốn bán hàng hoá vào thị trường khổng lồ này (thị trường xe hơi số một trên thế giới) mà cứ lái

³³ Và,

a/ một tầng lớp *tư bản chức năng* cần thiết cho sự vận hành của tư bản vì bản thân anh tư bản sở hữu thường không có khả năng điều khiển hữu hiệu vốn tư bản của mình.

b/ một tầng lớp *tư bản ý thức hệ* để bịa ra những lý lẽ giúp bản dân nuốt trôi thân phận hẩm hiu của mình. Một vấn đề "nỳ nuận" lớn hiện nay, nằm ngoài đề tài của bài này.

nhãi tự do, nhân quyền thì... ô hô ai tai ! Chế độ chính trị phù hợp nhất với lôgích vận động của tư bản, chính là chế độ tư bản rừng ở Trung Quốc ! Vì thế, tư bản quốc tế rất mê, chỉ lâu lâu phàn nàn cho có lệ *đối với "dân mình"*, còn ngày ngày vẫn làm ăn ở Trung Quốc và mong muốn được làm ăn mãi như thế. Chứ anh Trung Quốc lại bắt các hãng tư bản ngoại quốc trực tiếp hay gián tiếp đầu tư ở Trung Quốc trả lương cho ra hồn người, đóng bảo hiểm xã hội và quỹ hưu trí cho "lao công" thì... chán thật, phi "kinh tế", phi "khoa học" quá ! Hề hề...

Hậu quả của sự phát triển tư bản này ở Pháp là : "vô sản hoá" và "bần cùng hoá" bần dân "nước mình". Lại Karl Marx, chán thật !

Ở Pháp, gần một nửa vốn của 40 công ty tiêu biểu cho tư bản "Pháp" (CAC40) nằm trong tay người ngoại quốc.

Năm 2006, 1/8 người sống dưới mức nghèo chính thức "*seuil officiel de pauvreté*" (Wikipedia) : 7,9 người sống với dưới 880€/tháng (2006) ; ½ trong số đó sống với dưới 720€/tháng và trong lợi tức của 10% nghèo nhất, 42% do trợ cấp xã hội.

Dường như bây giờ, 2010, còn tồi hơn.

Kinh thật. Nhưng nếu Pháp là Trung Quốc, không có lịch sử đấu tranh giai cấp của mình trong thời đại tư bản hình thành và phát triển, thì đám người kia đã trở thành "lao công" kiểu Trung Quốc, không đáng bàn tới, chí ít là trong các lý thuyết kinh tế khoa học nghiêm chỉnh, và chủ tư bản "Pháp" chẳng cần dẹp xí nghiệp ở Pháp để xây xí nghiệp ở Trung Quốc. Giác ngộ của các hiệp sĩ tư bản đó.

Bản thân văn hoá của thời *Khai sáng* (thế kỷ 18, Châu Âu) cũng đang biến thành chương ngại vật cho sự phát triển của chủ nghĩa tư bản đúng theo lôgic nội tại của nó. Do đó, nói chung, đường lối của các chính trị gia Tây Âu, tả cũng như hữu, từ khi khỏi "xã hội chủ nghĩa" tự sụp đổ – đáng lắm, hề hề –, là, trong thực tế hàng ngày, một cách rất hợp pháp, xoá bỏ những thỏa hiệp giai cấp mà tư bản đã phải chấp nhận trong suốt thế kỷ 20 và, trong ý thức hệ, biện minh cho hành động phi nhân đạo của tư bản đã toàn thắng ngày nay.

4/ Câu hỏi

Chế độ Trung Quốc ngày nay, về "hạ tầng cơ sở" là tư bản. Về thượng tầng kiến trúc là quyền lực rừng quan lại truyền thống của Trung Quốc. Về văn hoá, tư tưởng, thì "*mèo trắng, mèo đen*"..., thế nào cũng được, chẳng là gì cả.

Tư tưởng của Khổng Tử có thể mang lại cho nó nền tảng văn hoá cần thiết cho một chế độ chính trị hiện đại và văn minh lâu bền không ? Tôi không tin lắm. Tư tưởng của *Thế kỷ khai sáng* có thể mang lại cho nó nền tảng ấy không ? Tôi không tin lắm : ngay tại các nước tư bản Tây Âu, tư tưởng ấy đã trở thành đối tượng thù nghịch của chủ nghĩa tư bản.

Nói như Marx, bản thân chế độ tư bản Tây Âu đã khai sinh ra nền tảng của một nền văn minh lớn hơn ý thức hệ đặc thù của nó. Nay, để tiếp tục tồn tại và phát triển như nó là, nó phải phủ nhận nền văn minh do chính nó tạo ra. Nhại ý thức hệ chính thức công khai lỗi thời của nó – ngay cả đối với chính nó –, chẳng ích gì. Thà

đi theo lôgic vận động "phi ý thức hệ" kinh hoàng của nó, lời hơn. Đó là điều Trung Quốc đã làm và đã thành công. Nhưng rồi thì cũng chẳng thể nào thoát được mâu thuẫn đang khiến nó khắc khoải.

Để kết thúc bài này, vì tôi đã viết nó nhân đọc một bài suy ngẫm của một người Việt về thân phận làm người Việt hôm nay, so sánh VN với Trung Quốc, tôi xin liềm một ý sau, rất macxít, lỗi thời.

Người Ziao Chi mình có thói quen nghĩ rằng ngôn từ là sự thật hay, chí ít, cũng có khả năng trở thành sự thật. *Một chữ, là thầy ; nửa chữ cũng là thầy !* Đúng quá ! Chính Engels đã viết : mặt nào đó, con người là một thực thể *duy tâm (idéaliste)*, trong nghĩa này : ở nó, ăn ngủ đũa ỉa đều phải thông qua óc não. Và óc não đó vận động theo văn hoá của người đời, xưa và nay.

Ở Trung Quốc, văn hoá của người đời, xưa và nay, cơ bản là văn hoá Đại Hán. Thế thôi. Nó có mặt phù hợp với quá trình tư bản hoá Trung Quốc, mặt con người lệ thuộc những giá trị của *Thánh hiền* và *Thiên tử*, thay vì "*tự nhiên*", "*khoa học*", "*duy lý*" ở Tây Âu. Không có gì đáng cho ta, người Ziao Chi quan tâm hết – khi người đời cho phép ta làm người Ziao Chi trong thời đại này.

Nó chẳng thể nào phù hợp với văn hoá Ziao Chi, dù văn hoá Ziao Chi, có thể tới 75% (về mặt ngôn từ), là văn hoá Tiểu Hán. Nó chỉ có thể tiêu diệt văn hoá Ziao Chi thôi.

Vậy, *trong thời đại này*, ta còn muốn làm người Ziao Chi không ?

Riêng tôi khẳng định : có. Ngay trong thời đại chủ nghĩa tư bản thống trị cả nhân loại về nhiều mặt dưới nhiều hình thái ý thức hệ, *God bless America or Đại Hán Mèo trắng mèo đen et tutti quanti*.

Vì sao ?

Vì, tất cả những thứ ấy, ta có khả năng tiếp nhận, hiểu, tiêu hoá, *biến hay không* thành giá trị hoặc công cụ hành động của chính mình để *làm mình*. Khi chúng ta vẫn còn một cái mình. Cái mình khiến cho ngày nay, sau bấy nhiêu thế kỷ kinh hoàng, trên quả đất này vẫn còn một dân tộc gọi là Việt Nam và một tiếng nói gọi là tiếng Việt. Cái mình ấy phải vươn lên ngang tầm thời đại, và có thể hơn nữa, mới tồn tại được trong thị trường kinh tế tư bản toàn cầu hoá này. "Triết lý" "mèo trắng mèo đen" chẳng thể nào giúp nó làm chuyện ấy.

Điên thật, hè hè...

2010-02-27

Tình, rất khó

Nói chung, tình rất dễ, chỉ cần miệng lưỡi thôi.

Bước qua ngôn từ, tình rất khó : phải thể hiện bằng hành động. Lâu dài...

2010-02-28

Lady Chatterlay thế kỷ 21

Buồn tình, ta mò xuống "garage" kiếm một phim "chương" Tây U xem để "clear" cái đầu.

Rút trên giá DVD một bộ ba. Một DVD khác rơi xuống đất. Lụm xem : *Lady Chatterlay*, Giải Louis Delluc 2006, 5 César 2007. Vợ bảo : phim mới nhất được sáng tác từ tiểu thuyết trứ danh của D.H. Lawrence. Động lòng nhớ thuở thanh niên, liền xem sao.

Chán kinh hoàng. Phải chăng vì ta đã già ? Hè hè...

Xem 15 phút, muốn vút. Cố xem hết để xem tại Pháp, thế kỷ 21, người ta tiếp cận và thể hiện vấn đề này trong nghệ thuật điện ảnh như thế nào mà lĩnh bấy nhiêu giải thưởng.

Phải nói, nàng tiên đóng vai Constance không chỉ đẹp – bộ mặt và cơ thể – mà đóng rất siêu... Mọi thăng đực rựa sẽ phải ao ước khiến được một người đàn bà tiếp cận mình như thế. Tài tử đóng vai nam cũng không tồi.

Nhưng kết lại thì ô hô ai tai !

Một "*leçon de chose*" cho con gái bước và tuổi vị thành niên,

+ khái hoàn ca chủ nghĩa tự nhiên thô thiên, ngu ngốc, rẻ tiền : đầy hình ảnh thiên nhiên đẹp để thuyết minh cho những ý tưởng rất trẻ con, thua xa chất thơ, chất người trong nghệ thuật Hy Lạp cổ, chẳng nhọc cảm tí nào. Tiết mục nàng tiên cởi áo tụt quần nhảy múa lãng xãng trong mưa đã đi vào màn ảnh và zăng chương rẻ tiền tứ xứ. Chán thật.

+ tí ti lý tưởng "xã hội chủ nghĩa" : giai cấp công nhân và bàn dân lao động với phong cách "tự nhiên" của họ.

Không ngờ ngày nay, khi những nàng tiên 16-20 tuổi đã có thể có nhiều nghiệm sinh tình dục

hơn cả ông già 80 (chính vì, hồi ơi, ông đã 80 nghĩa là đã làm thanh niên và nên người trong những năm 1950 !), khi loài người đã bắt đầu hiểu thiên-niên trong chiều kích sinh thể, người ta vẫn có thể sáng tác một tác phẩm "nghệ-thuật" như thể này và... được khen, được thưởng !

Nghĩ mà buồn cho nghệ thuật điện ảnh PhuLangXa.

Rồi lại nghĩ tới một vài hình thái zăng chương "bộc phá" Ziao Chỉ hiện nay.

Bèn không dám nghĩ tiếp.

Hè hè.

2010-03-05

Giấc mơ lớn nhất của ta

Sẽ có một ngày bàn dân Ziao Chỉ tự đặt cho mình những câu hỏi chí tử, không chỉ trong lĩnh vực triết lý, văn học, văn chương – dễ quá mà, chán thật – mà ngay trong lĩnh vực khoa học. Khó lắm đấy, người đời ơi...

2010-03-06

Nỗi buồn tư duy

Điều chán nhất của thẳng trí thức ngày nay : tư duy chẳng để làm gì.

2010-03-06

Chết – 2

65 tuổi. Chính thức đi hưu, bước ra khỏi đời, bước vào cõi chết.

Chẳng khắc khoải gì cả, cứ dừng dừng, có khi thấy nhẹ người.

Cũng có lúc tiếc sẽ không còn được nhìn Lila học nói, nghe Lila cười. Tiếc đôi điều nho nhỏ trong cuộc sống thường ngày với người thân xa gần.

Ngoài ra, đi bây giờ hay trong vài năm nữa, có khác gì ? khi không còn điều gì *mới* để làm, để viết, cứ lải nhải mãi chuyện cũ rích trong thế-giới quá già nua mà chưa chịu cút này ?

Phải chăng chết là sống mãi như thế này ?

Hè hè...

2010-03-13

Chủ nghĩa lý lịch

Bàn dân Ziao Chỉ có lẽ vô địch trong "nghệ thuật" sáng tạo khái niệm "*mới*".

Thí dụ : *chủ nghĩa lý lịch*. Nghe rất trí thức, hiện đại. Nhưng người đời tứ xứ, mấy ai hiểu được ?

Dịch liêu ra tiếng PhuLăngXa : *Idéologie du Curriculum Vitae*. Người PhuLăngXa sẽ hiểu một cách bất ngờ : tay này xuất thân *École Normale Sup, Polytechnique, Ena, Sciences Po, Harvard, et tutti quanti...*

Không, không... ở Ziao Chỉ quận chúng tôi,

không có nghĩa ấy. Thế là phải giải thích ý nghĩa "đặc thù" của cụm từ ấy trong "văn hoá" Ziao Chi ngày nay, ngày xưa và ngày mai ! Viết một luận án tiến sĩ nghìn trang cũng không nói cạn được vấn đề.

Nhưng nếu ta ăn nói hồ đồ như sau thì người đời hiểu liền : đầu óc gia đình trị, bộ tộc trị, bộ lạc trị, "đồng hương" trị *et tutti quanti*. Đời nay, có mấy nền văn minh chưa từng nếm qua ý thức hệ đó ? Và có mấy nền văn minh đã vượt qua nó ? Chỉ có một thôi : nền văn minh tư bản.

Một người bạn đã kể cho tôi nghe về một buổi họp đại gia đình của ông Lê Đức Thọ. Ông ấy tuyên bố : chí nguyện của ta là chí nguyện của Trần Thủ Độ. Đủ thấy ! Chẳng biết thực hư thế nào, nhưng chuyện ấy mà đã được truyền đi thì vì nó phù hợp với thói tư duy của người Việt. Ai ai cũng hiểu như nhau, những người khôn ngoan sẽ hiểu "chủ nghĩa lý lịch", cơ bản, nghĩa là vậy. Ngoài ra, tất nhiên, còn giá trị cổ truyền khác : chủ nghĩa nông nô. Cứ đọc "Hịch tướng sĩ" của Trần Hưng Đạo thì biết.

Không.

Đề hiểu chính trường Ziao Chi ngày nay, chúng ta không cần bịa ra những khái niệm mới và tranh luận chí chết về chúng. Nghiệm sinh của nhân loại và ngôn từ họ đã tạo ra, quá đủ.

Tuy vậy, "chủ nghĩa lý lịch" ở Việt Nam quả là một khái niệm mới thể hiện một hiện tượng vừa rất cũ vừa rất mới mà chính ta chưa chắc gì đã thấu hiểu : những giá trị của thời trung cổ Ziao Chi hiện thực trong đời nay qua những

phương tiện và phương pháp cai trị con người chỉ xuất hiện trong thế kỷ 20 : bạo lực từ bên ngoài vào da dày, da thịt + thống trị tư duy từ bên trong bộ não bằng ngôn từ.

Để bước ra khỏi những cũi tư duy kiểu trên, ta cần, trên cơ sở kiến thức và nghiệm sinh của ta, tập tư duy tự do. Chẳng dễ gì.

2010-03-13

Lý tưởng – 2

Ngay đời nay, có đầy chuyện tử tế có thể làm được, nhưng không làm được vì người đời không tin là khả thi.

Họ có lý, trong thực nghiệm và suy luận suông.

Chuyện tử tế, có làm được chẳng, cũng chẳng lâu dài, chẳng đi tới đâu cả.

Một cách trừu tượng, họ có lý.

Ta chấp nhận.

Nhưng không thể sống mãi như thế được.

2010-03-13

Tưởng tượng

Trong văn chương, ta biết tưởng tượng bất tận. Nhưng khi hạ bút ta chưa hề quên được chính mình, quên những giới hạn của chính mình. Ta chỉ biết, từ đó, vươn lên một bước nhỏ để giải phóng mình khỏi cái mình vẫn là ta. Chán thật.

Hè hè...

2010-03-14

Để hiểu một ngòi bút

Trong một đời cầm bút, bài tầm thường luôn luôn nhiều hơn bài đặc sắc. Nhưng khi ta suy luận nhất quán và có hệ thống thì bài nào cũng có ít nhất tác dụng này: soi sáng một góc độ nhìn về một vấn đề gì đấy, chưa kể có thể có một hai ý hay. Cuối cùng nó giúp độc giả thấy hành trình tư duy quanh co, cực nhọc, vấp vấp của một con người qua một thời đại. Điều ấy quý. Thí dụ: trong một thời gian dài, bài vở của Trần Đức Thảo khá duy vật máy móc, giáo điều. Thế mà trước khi chết, chàng đã bật lên trở lại, có một số ý tưởng hay qua những câu văn tuyệt đẹp tuy ngôn từ nói chung thì hơi ời đã quá lỗi thời. Được đọc toàn bộ tác phẩm của chàng giúp chúng ta thấy rõ chí khí của Trần Đức Thảo.

2010-03-15

Vững tâm

Thế giới toàn trị là thế giới của sự gian dối. Có thể hiểu được – một cách trừu tượng. Không thể hiểu được, một cách cụ thể, trong đời sống thường ngày.

Chỉ còn một cách ứng xử thôi : vững tâm với nhau. Vì thế, tôn giáo nhân bản là kẻ thù số một của thế giới toàn trị.

Than ôi, trời chưa hề ban cho ta khả năng tin

bất cứ tôn giáo nào.

Hè hè...

2010-03-15

Tuổi già hạt lệ như sương

Một làn gió hơi lạnh lạnh thổi, đã ho rồi. Nói chỉ tới bật tin của bạn ! Cứ lo lo sợ sợ. Hã...

Khác hẳn thuở nao khi trời long đất lở cũng chẳng khiến được ta rùng mình.

Chán thật. Hè hè...

2010-03-16

Hiếu hão

Khi ta nghĩ ta *hiếu* người khác, đương nhiên ta "chủ quan" : đó chỉ là cách hiếu của riêng ta, còn người ấy "*là*" gì, "*là*" ai, chỉ có người ấy biết.

Nói thế, ta có thể tưởng tượng : người duy nhất hiếu ta là... chính ta.

Hão vô cùng ! Có thể còn đáng buồn hơn nữa !

Mỗi lần ta tự hỏi : ta *là* gì, *là* ai, câu trả lời hữu lý nhất chỉ có thể là : chẳng là gì, chẳng là ai cả !

Ta chỉ "biết" và "hiếu" mình xuyên qua tha nhân.

Sự hiếu biết ấy chẳng thể nào là ta được. Nhưng nó đích thực là mình. Làm gì có gì khác ?

Hè hè...

2010-03-18

Văn chương Ziao Chỉ được dịch ra nước ngoài

Một người bạn gửi cho tôi quyển "*Thư mục tác phẩm văn học Việt Nam được dịch ra nước ngoài*" do *Hội nhà văn Việt Nam (Hội đồng văn học dịch)* xuất bản, 2010 :

"*Chỉ đạo* : Ban chấp hành Hội Nhà văn Việt Nam

Chủ tịch : Nhà thơ Hữu Thịnh

Thực hiện : Hội đồng Văn học dịch – Hội Nhà văn Việt Nam

Chủ biên : Nhà văn, dịch giả Thúy Toàn"

Kính thật !

Chuyện đáng buồn không thiếu tí nào. Nhưng cũng có chuyện vui hết xảy...

Tôi tò mò liếc qua danh mục : được dịch ra tiếng PhuLăngXa. Bộ sách tôi đã tạo ở nxb Picquier + những sách tôi đã dịch và cho đăng ở nxb khác ở Pháp, còn lại :

1/ "*Ngoài kia miền đất hứa*" (sic), Nguyễn Quang Thân, do Anh Bavaral ! và Arles !!! dịch...

2/ "*Khi còn trẻ*" (sic), Phan thị Vàng Anh, Kim Lefevre dịch.

3/ *Nỗi buồn chiến tranh*, Bảo Ninh, PHĐ dịch.

4/ *Những mảnh đời đen trắng*, Nguyễn Quang

Lập, Kim Lefevre.

5/ "*Truyện ngắn*" (sic), Trần Vũ, Phn Huy Đường dịch, Flammarion. Hề hề...

Thế thôi. Ở "thời đại Google", khiếp thật !

Thôi, thế cũng... khá lắm rồi, đối với những tổ chức và nhân vật trên.

Liếc qua "**Danh mục sách văn học Việt Nam dịch ra tiếng nước ngoài có tại Thư viện Quốc gia Việt Nam**" : tổng cộng, đủ thứ tiếng, có 119 quyển ! Miễn bàn. Đau lắm.

Riêng trong số sách tôi đã cho đăng ở PhuLăngXa, còn (tôi nhấn mạnh):

1/ *Les canons tonnent la nuit* : Roman, Nha Ca / Nha Ca. Trad. du vietnamien par Liêu Truong...

2/ *Au large de la terre promise* : Roman. Nguyễn Quang Thân / Nguyễn Quang Thân; Trad. du vietnamien par Anh Bayard...

3/ *Est-ce que tu m'aimes ?* Récits. Nguyễn Khanh Truong / Nguyễn Khanh Truong ; Trad. du vietnamien par Phan Huy Duong...

4/ *Sous une pluie d'épines* : Nouvelles. Tran Vu / Tran Vu ; Trad. du vietnamien par Phan Huy Duong...

5/ *Au-delà des illusions* : Roman. Duong Thu Huong / Duong Thu Huong ; Trad du vietnamien par Phan Huy Duong...

6/ *Quand on est jeune*. Phan thi Vang Anh / Phan thi Vang Anh ; Récits trad. du vietnamien par Kim Lefèvre...

Thì vị hết xảy ! Cười ra nước mắt được. Xin

gửi lời an ủi tới các tác giả và các lính tốt dịch
văn chương Ziao Chi ra tiếng nước ngoài.
Cũng là lời mừng : thế nào đi nữa, tác phẩm
còn đó.

Hè hè...

2010-03-18

Khôn ngoan vặt

Người khôn ngoan vặt đôi khi suốt đời đại dột.

Khôn ngoan trong *mọi* chuyện với *mọi* người :
suốt đời cô đơn.

Rồi có lúc, vì đủ thứ lý do, muốn vuron qua nỗi
cô đơn. Liền mắc bẫy : chưa hề *biết* tin ai ở bất
cứ chuyện gì. Thế là lãnh đủ, co mình, trở về
sa mạc khôn ngoan.

Ta đành làm thẳng khờ vậy. Hè hè...

2010-03-23

Có những lúc

ta không thể thoả mãn và chết như đông xác
thịt zăng hoá này thôi.

Dù ăn no mặc đẹp. Dù tô son vẽ phấn với đủ
thứ kiến thức, giá trị, lý luận, vòng hoa, chữ
nghĩa.

Ta chưa đành chết như thế này.

Hè hè...

2010-03-28

Phàm tục

Không biết, một *người* dốt tâm phàm tục, không thêm tàng hình sau chữ nghĩa vĩnh hằng, có thể viết được gì đáng để đời chăng, dù chỉ đối với vài *người*, như mình, ngắc ngơ cuồng loạn ?

Tự do và nhân cách có thể đồng sanh đồng hành đồng tử hay không ? Chỉ ở đó thôi.

Hè hè...

2010-03-29

Ămvc để làm gì ?

Có lúc ta tự hỏi : làm ămvc để làm gì ?

Dĩ nhiên : để zui chơi, để làm bạn.

Nhưng có biết bao trò zui chơi ít mệt nhọc và bớt "vấn đề" hơn ?

Tại sao ta thích zui chơi kiểu này ?

Có thể vì lý do này chăng ?

Zui làm người. Hè hè...

2010-04-01

PHĐ duy vật chủ nghĩa ?

Ai cũng biết, ta "là" "đệ tử" của Marx. Ta chưa hề phủ nhận điều ấy, người Ziao Chỉ vốn thủy chung mà, một chữ là thầy, nửa chữ cũng là thầy, hè hè...

Nhiều lần, công khai, ngay cả khi hệ thống các nước xhcn tự sụp đổ, ta đã "bảo vệ" tư tưởng của chàng trong nhiều lĩnh vực. Chí ít, ta khẳng định : không có triết lý của chàng, ta thật không thể hình dung được kiểu tư duy của riêng ta.

Khốn nỗi, chàng đã từng khẳng định : chàng là triết gia *duy vật* và là triết gia *biện chứng*. Nhưng "duy vật" ở chàng chẳng giống duy vật của bất cứ ai, kể cả Feuerbach ; "biện chứng" ở chàng chẳng giống biện chứng của bất cứ ai, kể cả Hegel.

Ta đã từng giải thích : trong tư tưởng của chàng, còn chưa rõ nét ngôn ngữ đời thường, những cụm từ "duy vật" hay "biện chứng" đồng nghĩa ; đó là cách suy luận *đặc thù* của chàng : con người là một thực-thể ba-chiều-kích, thống nhất vật-giới, sinh-giới và trí-giới. Đó là tư tưởng mà ta yêu.

Vậy, bạn đời ơi, trước khi gán cho ta cụm từ "duy vật", *theo cách hiểu của bạn*, hãy nhớ điều này :

a/ Ta, *cũng như bạn*, "duy vật" thật : không có vài chục kilô xương thịt gọi là *Ta* thì chẳng có gì có thể gọi là *Ta* cả. Người đời thích chụp ảnh gửi cho nhau vì thế : có thực mà !

b/ Ta, *cũng như bạn*, "duy sinh" thật : nếu Ta không là một sinh-vật có ngũ giác quan thì những gì bạn nghĩ và cảm sẽ chẳng bao giờ đến được với *Ta*.

c/ Ta, *cũng như bạn*, "duy văn hoá" thật : chúng ta biết suy nghĩ, tình cảm của nhau qua tiếng Ziao Chỉ. Chúng ta tìm nhau, tìm mình

qua nó. Điều ấy khả thi : nó là của mọi người
Ziao Chỉ **và** nó là của riêng từng người.

Còn con người có thể yêu nhau qua thứ ngôn
ngữ ấy hay không ?

– dĩ nhiên là có !

– tới mức nào ? với nội dung nhân tình nào
xuyên qua cách ứng xử nào với nhau, không
chỉ bằng ngôn từ ?

– Ai mà biết được !

Đó là câu hỏi khắc khoải của mọi nền văn
minh, của mọi đời người. Hề hề...

2010-04-04

Người tử tế

Người tử tế là kẻ thù số một của những quyền
lực phi văn hoá. Ngay trong đời sống thường
ngày.

Mình cứ tưởng mình sống hồn nhiên tử tế với
người đời thì sẽ *ở hiền gặp lành*. Nhưng đời
nay càng ngày càng không vậy. Sống tử tế
không thôi không đủ để được yên thân sạch sẽ
tồn tại.

Nhưng cũng chẳng thể sống đều với người
đời... Hay chỉ biết khôn ngoan vật.

Khổ thật.

Hề hề...

2010-04-09

Sợ "toàn cầu hoá"

Kẻ sợ mất những gì mình đang có. Kẻ sợ không biết ngày mai sống với gì đây ?

Suy nghĩ một cách trừu tượng, hai mối lo ấy là một : mất hết những gì mình đang có thì sống với gì đây ?

Nhưng không hiểu ai đáng thương hơn ai ?

Cùng một nỗi lo, nhưng ở hai cực trái ngược của cùng một nhân loại.

Hôm nay, những người không bị nỗi lo ấy ám ảnh còn thuộc nhân loại tới mức nào ?

2010-04-12

Kiến thức và...

Bạn của ta ơi, bạn có kiến thức, bạn may mắn được trình bày cho bàn dân Ziao Chi, với đủ thứ con dấu của người đời ghi nhận, thậm chí bằng giải thưởng. Bạn vui hay buồn ? Ta không nữe hỏi. Nhưng đời đã vậy, khi ta còn muốn ở đời thì đành vậy. Chỉ không biết đến mức nào thôi.

Hè hè...

2010-04-17

Thương con

Tiên sư ! khi đề cập tới nhân tình này trong nhân giới hôm nay, sao chỉ có hình ảnh đàn bà thôi ?

Con là Jésus Christ thì có Đức Mẹ Đồng Trinh. Con là bất cứ đứa con nít nào ở đời thì chỉ có người mẹ này thôi, chẳng bao giờ có được một thằng cha ôm mình, lay trời đất như thế này – vì lay người, hôm nay, là chuyện tếu !

Nhưng ta, đực rựa Ziao Chi, cũng biết thương con chứ ? Ta thương con *thế* nào mà không khiến được người đời tạo ra một hình ảnh đại loại như thế này ? Ta chỉ hão huyền làm cha trong nghĩa *Quân Sư Phụ* hay trong nghĩa *Deuil du Père* của Freud thôi ? Ta dám đi thêm một bước nữa không ? Ta dám đích thực làm cha của một con người (sẽ) tự do và trù mền không ? Khó đấy.

Hè hè...

2010-04-17

Yêu – Chết

> Bạn hỏi ta : *Yêu – Chết* sao kỳ dị vậy ? Một quyển sách chỉ có 2 truyện ngắn thôi, một in xuôi, một in ngược, thế là thế nào ?

** Hai truyện ngắn này cùng nội dung, cùng kích thước, bắt đầu bằng cùng một lời mời và kết thúc bằng cùng một hứa hẹn, cùng một ngôn từ, chỉ "cách nhau" một "tờ" giấy trắng, đọc xuôi đọc ngược cũng thế thôi.

Chuyện hai truyện ngắn này là một, cho tới nay chỉ có một người phát hiện.

Còn chuyện này thì chưa ai phát hiện: ngay trong văn bản tiếng Pháp, *Aimer – Mourir*, độc giả không thể nào khẳng định được người kể chuyện *Mourir* là nam hay nữ ! Hồi mới viết xong, tôi đưa cho vài người thân đọc, một nửa cho là nam, một nửa cho là nữ. Con trai tôi quyết đoán : *c'est de toute évidence un petit garçon...*

Độc giả cảm nhận văn phong của tác phẩm lạ lùng thế đấy. Mỗi người cho nó vay mượn nhân cách của chính mình.

2010-04-18

Một tổ

Ta rời Hà Nội lúc 10 tuổi khi chưa biết viết tiếng Việt. Ta rời Việt Nam ở tuổi 18 khi chưa hề viết tiếng Việt.

Trước đó, ta học trường Tây.

Nay, bước vào cõi chết, ta vẫn hiểu và viết

được tiếng Việt đích thực, tuy còn không ít lỗi chính tả, nhất là những lúc ta sôi nổi hay hững hờ, bạn đời đã cười ta không ít. Hề hề...

Vậy, quê hương, tổ tiên, đất nước Việt của ta ở ngay ngòi bút tiếng Việt của ta, cần chỉ tìm những mảnh đất đã lạ hoắc, những con người đã lạnh lùng, sáo ngữ nặng hơn tình người.

Ta công nhận :

1/ Ta cũng biết cảm nhận, suy luận và viết bằng tiếng Pháp. Nhưng tiếng Pháp của ta, tuy là tiếng Pháp chính hiệu con nai, đôi khi vẫn toát ra điều gì đó rất Việt khiến người Pháp ngỡ ngờ. Vậy thì quê hương, tổ tiên, đất nước Việt của ta cũng ở ngay ngòi bút tiếng Pháp của ta.

2/ Ngay khi ta viết tiếng Việt đích thực, kể cả trong lĩnh vực triết, – đồ ai chứng minh được rằng đó không là tiếng Việt – thì vẫn có gì đó phảng phất *Tây con*. Vậy thì "quê hương thứ hai" của ta, văn hoá và tiếng Pháp, cũng ở ngay trong ngòi bút tiếng Việt của ta.

Ý thức (*conscience*) của ta là một tha ma chữ nghĩa là thế.

Ta ***đã là*** hai văn hoá, có cần ***là*** gì gì khác chăng ?

Hay chỉ cần ***làm người với mọi người*** thôi ? Ô hô ai tai ! Khốn nạn thật !

Hề hề...

2010-04-21

Khoa học ời là khoa học, nhân văn ời là nhân văn !

Khoa học chính xác của Tây Âu đã thống trị tư duy khoa học của loài người suốt 3 thế kỷ vừa qua. Rất xứng đáng.

Nhưng Tây Âu đã thống trị tư duy tư tưởng của loài người không chỉ nhờ tư duy khoa học chính xác. Có mấy ai thực sự hiểu nổi ? Cơ bản là nhờ tư duy của họ trong "khoa học nhân văn" (*sciences humaines*), nghĩa rộng : kinh tế, xã hội, tâm lý, tiềm thức, quản lý, văn học, triết, luật, thơ văn *et tutti quanti* ! Ai mà chẳng hiểu ngay !

Nước Pháp, tuy chỉ còn là một làng nho nhỏ trong thế giới toàn cầu hoá kiểu tư bản này và theo đuôi Mỹ trong nhiều lĩnh vực, cũng đã từng và vẫn là một trong những tài tử đáng kể của món "khoa học nhân văn".

Những *sếp* của nó hiện nay đã vận dụng khoa học ấy như thế nào để đạt kết quả nào ?

Hãng France Télécom (số 1 trong ngành viễn thông Pháp, xưa kia là quốc doanh, nay đã tư hữu hoá từ lâu, nói theo kiểu Ziaio Chi : đã xã hội hoá) bỗng nhiên đại náo *media* nhờ thành tích này : năm 2007-2009, 32 nhân viên tự tử ; từ tháng 1 tới ngày nay (9-4-2010), 12 người tự tử. Tình hình thê thảm tới mức "viện kiểm sát" (*parquet*) phải mở một cuộc điều tra.

Theo báo Le Monde³⁴ :

"Quan trọng hơn cả, trong khi chờ đợi cuộc điều tra dứt khoát khẳng định điều này, viện kiểm sát tin những phê phán rất trầm trọng của thanh tra lao động đối với toàn bộ "*chính sách cải tổ tổ chức và cải tổ quản lý*" đã được xí nghiệp tiến hành từ 2006 để giảm số nhân viên, chi phí, và tăng năng suất. Ngoài những trục trặc riêng lẻ của cơ quan này hay cơ quan nọ, ngoài sự tuyệt vọng cá biệt của người làm thuê này hay người làm thuê kia, đó là trách nhiệm của một hệ thống [xử lý] trong lôgích và phương thức hành động của nó."

Mais surtout, sous réserve que l'enquête le confirme désormais, le parquet donne crédit aux critiques très sévères formulées par l'inspection du travail contre l'ensemble de "*la politique de réorganisation et de management*" menée depuis 2006 par l'entreprise pour réduire ses effectifs et ses coûts et améliorer sa productivité. Au-delà de dysfonctionnements isolés dans tel ou tel service, au-delà de la détresse singulière de tel ou tel salarié, c'est un système qui est mis en cause, dans sa logique et ses modalités.

Một trong những người đã tự tử để lại một lá thư tố cáo phương pháp "*quản lý bằng khủng*

³⁴http://www.lemonde.fr/opinions/article/2010/04/09/les-suicides-a-france-telecom-devant-la-justice_1331212_3232.html#ens_id=1268114

bố" (*management par la terreur*)³⁵.

Ai đã từng lao động với tư cách làm thuê cho chủ tư nhân, ở một vị trí "lãnh đạo" trong một hãng tư bản lớn của Pháp và do đó được huấn luyện để điều hành và "khuyến khích" (*motiver*) nhân viên (kể cả : đi chỗ khác chơi, hè hè) đều biết "*lôgic và phương thức hành động*" ấy như thế nào ; người có tí ti văn hoá

³⁵ *A l'attention de ma famille
Et de mes collègues de travail*

Le 13/07/2009

**Merci de diffuser
cette lettre à mes collègues de travail
et aux délégués du personnel**

Je me suicide à cause de mon travail à France Télécom. C'est la seule cause. Urgence permanente, surcharge de travail, absence de formation, désorganisation totale de l'entreprise. Management par la terreur !

Cela m'a totalement désorganisé et perturbé. Je suis devenu une épave, il vaut mieux en finir. (...) J'insiste là-dessus, c'est bien le travail qui a provoqué ça et donc c'est France Télécom qui est responsable de mon suicide.

Michel D.*

PS : Je sais que beaucoup de personnes vont dire qu'il y a d'autres causes que le travail (je suis seul, non marié, sans enfant, etc.). Certains sous-entendent aussi que je n'acceptais pas de vieillir. Mais non, avec tout ça je me suis toujours bien débrouillé. C'est bien le travail l'unique cause.

* *Son nom a été volontairement tronqué.*

http://www.lemonde.fr/opinions/article/2010/04/09/les-suicides-a-france-telecom-devant-la-justice_1331212_3232.html#ens_id=1268114

lại biết thêm : chúng dựa vào lý thuyết "khoa học" nào, cơ bản từ những lý thuyết gia Mèo nào !

Kết quả ? Từ 1996 đến 2009, số người làm thuê ở France Télécom giảm từ 161 700 người xuống 103 000 người.

Ai đã từng quan tâm tới những đợt "cải tổ" lừng danh các xí nghiệp ở các nước tư bản Tây Âu trong 20 năm qua sẽ không ngạc nhiên tí nào : mỗi lần "cải tổ" là đuổi chỉ ít 10% người làm thuê. Bắt 9 anh (và ưu tiên đuổi các chị) làm công việc của 10 anh, nhất là với phương tiện làm việc hiện đại hơn, khi ngày lao động của cán bộ, theo luật pháp, không định mức thời gian, có khó gì ? Ngay tôi, thẳng chẳng hiểu biết gì hết về "khoa học nhân văn" và những ngành nghề khác nhau ở đời, tôi cũng làm được. Không nói phét nhé, tôi đã từng làm điều ấy, tuy chưa hề đuổi ai, chỉ vì đám "*commerciaux*" (*buôn bán*) ký hợp đồng bậy, hề hề. Có lẽ mấy anh hùng hảo hớn, lừng danh nghề "cắt đầu" đã tiến hành chuyện ấy cho các xí nghiệp lớn trên thế giới, cũng thế thôi ! Họ chẳng hiểu biết quái gì về ngành nghề của một xí nghiệp, nhưng sau khi nhậm chức, *chỉ nội 1 năm*, họ đã đuổi 10% nhân viên mà xí nghiệp không sập xuống. Chủ cổ phiếu tăng lời liền. Họ thì hưởng lương và tiền thưởng hậu hĩ. Rồi họ đi qua xí nghiệp khác, tắt đèn làm tiếp. Đến mức có lúc báo chí Mỹ phải đăng danh sách các vị *thiện nghệ chặt đầu* (*coupeurs de têtes*). Kinh thật.

Có cần phải gian lao cặm cụi học và tin tưởng sát đá những "khoa học nhân văn" của Harvard *et tutti quanti*, kiếm cho bằng được một bằng

tiền sĩ ở đó, mới hiểu được điều này chăng ? Tôi không tin lắm. Những "khoa học" ấy đang khủng hoảng mà... Chỉ cần đọc *Tư duy về tiền tệ từ thời kinh điển tới ngày nay*³⁶ của Châu Âu và chiêm ngưỡng cuộc khủng hoảng tài chính vừa qua, cũng đủ thấy ! "Nhiệm vụ lịch sử" của phương thức sản xuất tư bản là : vận dụng khoa học và kỹ thuật để tăng năng suất lao động và, trên cơ sở ấy, tăng tỷ lệ bóc lột sức lao động (tỷ lệ tước đoạt giá trị thặng dư), tăng tỷ lệ lời cho chủ tư bản. Thế thôi. Do đó, *bất cứ* cuộc "cải tổ" xí nghiệp nào trong 20 năm qua ở Tây Âu cũng có mẫu số chung này : việc thì thêm nhưng nhân viên phải thực hiện nó thì... giảm. Đơn giản thế thôi.

Điểm mới ở thời điểm này là gì ? Xưa kia, vì nó áp đảo cả thế giới về mặt khoa học và kỹ thuật trong sản xuất, các xí nghiệp tư bản Tây Âu có thể thoải mái cải tổ đủ thứ, người lao động nó đuổi, cuối cùng cũng tìm ra công ăn việc làm trong một lĩnh vực khác trong đó các hãng tư bản Tây Âu vẫn có vai trò tiên phong trên thế giới. Bây giờ thì không như thế. Xưa kia, tích lũy tư bản phải trả bằng máu trong nhiều năm tháng và nó đi đôi với khả năng tiếp thu kiến thức. Ngày nay, chỉ trong khoảnh khắc một đời, người ta vẫn có thể tiếp thu kiến thức của nhân loại ở mức đáng kể trong mọi lĩnh vực của tư duy. Thế thì anh thợ hãng xe Renault đã thất nghiệp sẽ khó kiếm được việc trong một lĩnh vực khác tại Pháp : trong bất cứ lĩnh vực sản xuất nào mà anh có thể lao động,

³⁶ *La pensée monétaire de l'âge classique à nos jours*, Le Monde-Flammarion, Paris 2010.

ở Trung Quốc và một đồng nước khác, kể cả Việt Nam, có người làm được, với lương rẻ bằng 1/10 lương anh. Anh kỹ sư tin học, trong những việc không tùy thuộc văn hoá, tập quán, luật lệ của Pháp, chỉ tùy thuộc kiến thức khoa học hay kỹ thuật thôi, cũng thế nốt. Trừ khi anh chấp nhận qua Ấn Độ sống và ăn lương như một anh kỹ sư Ấn Độ, anh có nhiều khả năng thất nghiệp và trở thành "vấn đề" cho xã hội tư bản Pháp : không có chỗ đứng ở đời PhuLăngXa (tư bản).

Những điều trên dễ hiểu. Thậm chí dễ chấp nhận, đúng theo lý tưởng "*universel*" của thời "*Khai sáng*", hê hê...

Dễ hiểu một cách trừu tượng như trong những luận án ở đại học.

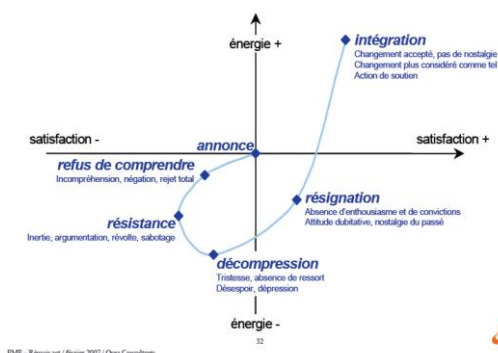
Nhưng làm thế nào cho bàn dân PhuLăngXa hiểu và *chấp nhận* được trong *đời thực* ? Trong cả 2 nghĩa : chấp nhận *làm* và chấp nhận *chịu* hành động của người khác. Dù sao cũng không còn là khái niệm khơi khơi nữa, mà là hành động do *chính mình* tiến hành hay chịu đựng. Đó là đời mình. Mình chẳng có thể có đời thực nào khác. Chẳng thích thú gì.

Để làm điều ấy một cách hữu lý, lại cần "khoa học nhân văn", cần một môn "khoa học" tổng hợp một trăm thứ hằm bà lằng, từ xã hội học vô bờ bến đến phân tâm học huyền bí (*psychanalyse*) xuyên qua tâm lý học (*psychologie*) đủ mọi hình thái, trường phái, gọi tắt là : *khoa học quản lý nhân sự* (*science de la gestion des ressources humaines*, ngày nay dùng toán khá nhiều đấy). Đúng là một môn "khoa học" **gốc** : như đã nói, muốn tăng tỷ

lệ lời phải tăng tỷ lệ giá trị thặng dư do sức lao động tạo ra và tăng tỷ lệ chiếm đoạt giá trị thặng dư ấy ; tất cả trự vào... *người lao động làm thuê !*

Sau đây, một "slide" trong chương trình huấn luyện của France Télécom để hướng dẫn cán bộ hành động thực hiện sự cải tổ quản lý nhân sự trong xí nghiệp.

Le positionnement du salarié, et les phases du deuil

"Khoa học" quản lý nhân sự mà France Télécom đã thực hiện với sự cố vấn và chỉ huy của các hãng *chuyên nghiệp* về vấn đề này, vận dụng học thuyết của Freud (*les phases du deuil*, [vượt] *những chặng đường tang tóc*, tôi dịch vội, xin lỗi chuyên gia nhé) như thế đây. Hề hề...

Nó khẳng định một chính sách ứng xử *rất có ý thức* (và hữu hiệu !) với con người làm thuê : phải *bẻ gãy* sự kháng cự của nó, dồn nó vào trạng thái *bất kháng* (*absence de ressort*), *tuyệt vọng* (*désespoir*), "*trầm uất*" (*dépression*). Từ đó đưa nó vào trạng thái *an phận* (*résignation*). Sau đó, biến nó thành nhân viên được *format*

(*dập khuôn*) một cách hữu dụng. Tất cả dựa vào bát cơm manh áo : không phục tùng thì sẽ rã rã !

Riêng với France Télécom, trong thời gian nói trên, hơn 1/3 người làm thuê đã không biến thành người mà France Télécom muốn (theo lý thuyết khoa học nhân văn của nó) nên không còn có mặt trong France Télécom nữa (có lẽ họ không muốn vậy, đi thất nghiệp thích thú sao được ! nhưng France Télécom lại rất muốn vậy). Chẳng biết họ đã trở thành loại người như thế nào. Trong những người còn lại thì từ 2 năm nay tự tử kinh hoàng, chưa từng thấy trong lịch sử kinh tế xã hội PhuLangXa. Súc người có hạn mà...

Chế độ toàn trị bắt đầu như thế này đây. Không là toàn trị kiểu "cộng sản" thế kỷ 20. Là toàn trị kiểu tư bản. Nó đang bành trướng ở Ziao Chi Quận, "văn minh" chữ nghĩa hơn nhiều nhưng toàn trị là cái chắc : thống trị con người từ bên ngoài bằng cơm áo và từ bên trong bằng ngôn từ và kiểu suy luận.

"Khoa học nhân văn" Tây Âu, bàn chơi chơi, rất thi vị. Có khi lại giúp ta trở thành học giả đối với bàn dân Ziao Chi tứ xứ ! Ứng dụng nó vào hành động thực với người đời thực thì hơi khác, hề hề...

Dĩ nhiên, tôi chỉ nói tới thứ "khoa học nhân văn" thời thượng mà cả thế giới toàn cầu hoá này ít nhiều biết và quy phục.

Tây Âu vẫn còn nhiều thứ không "khoa học" nhưng nhân văn đích thực mà ta nên biết tới.

2010-04-29

Kiêu ngạo – 2

Bạn bảo ta : mày quá kiêu ngạo.

Đúng quá ! Trong nghĩa này : ta kiêu ngạo đối với chính mình. Ta chưa hề coi ta ***là*** gì đáng kể cả.

Có thể điều ấy khiến người đời khó chịu...

Hè hè.

2010-04-30

Những từ ngữ nhiễm độc

Trong tiếng Ziao Chi hôm nay, những từ "*Cộng sản*", "*Quốc gia*", "*Việt cộng*", "*Ngụy*" *et tutti quanti* là những từ nhiễm độc. Cho phép chúng lũng đoạt tư duy của mình thì tai hại không biết đến chừng nào. Ngày nào người Việt chưa tẩy sạch được những độc được ấy trong ngôn ngữ của mình thì dân ta vẫn còn là một dân tộc bệnh hoạn.

Tẩy sạch không có nghĩa là vứt bỏ hay quên. Ngược lại, phải nhớ và... hiểu. Hiểu giới hạn lịch sử và nội dung văn hoá quê của chúng, của chính ta. Qua đó không cho phép chúng xiềng xích tư duy của mình.

2010-05-01

Hứng viết văn

Nếu bạn có hứng viết, cứ viết. Quan trọng nhất : tận tình, đừng thềm đeo đuổi cái "mới", "lạ", "tiên phong". Tuy cũng nên tìm hiểu một tí.

Xưa nay, người tán về văn chương thì vô số kẻ, nhưng chưa hề có ai dạy được người khác phép biến ngôn ngữ thành văn.

Bạn xem lại lịch sử văn học tứ xứ thì biết : chưa hề có thầy, kể cả đại văn hào, đào tạo được một nhà văn ra hồn. Tuy giúp kẻ khác viết chính mình thì có. Đó là ý nghĩa cao quý nhất của chuyện "dạy" viết văn.

Vậy, cứ thoải mái. Hạ hồi phân giải. Hề hề...

2010-05-02

Xin

Ồ đời, ta ghét nhất điều này : chìa tay xin người khác bất cứ gì.

Xin cơm áo cho ta, ta chưa hề.

Xin chút tình người cho đồng loại, ta không ngại.

Xin chút thông tin hay kiến thức, ta đã từng, và đã biết nhục.

Nhưng điều này, với ta, đúng : không có hạnh phúc nào lớn hơn ***được xin*** điều mình *đáng* cần nhất với một người sẵn sàng cho. Tiếc thay, ở đời chẳng mấy khi gặp được người có khả năng cho ta chính mình.

Phải chăng vì thế *xin tình yêu, xin tình bạn* là

đề tài khắc khoải muôn thừa của thơ văn, đã thành cốt lõi của biết bao tuyệt tác như *Notre-Dame de Paris* của Victor Hugo, *Of mice and men* của Steinbeck chẳng hạn ?

Ta *không biết* xin những thứ đó kiểu đó. Ta chỉ biết *ăn mày văn chương* thôi.

Hè hè...

2010-05-02

Khi đã liêu viết

Bạn bảo ta : đã liêu bài trên oép ămvc thì sẽ phải luyện quốc ngữ đều đặn đây.

Đúng vậy.

Cách luyện tốt nhất là... viết.

Không thèm viết như một đứa học trò zăng chương háo danh hão.

Viết chính mình, như một con người muốn nói những gì mình thấy cần phải nói với ngôn ngữ của chính mình.

Ta cảm thấy bạn là một con người như thế. Tất nhiên, chủ quan. Nhưng đã lỡ làm người, *ta chủ quan và muốn chủ quan*. Tuy không hờn.

Vậy ta chúc bạn zui zui chữ nghĩa nhá. Hè hè.

2010-05-04

Văn chương và kỹ thuật viết

Ta ít khi viết hư cấu. Có lẽ vì ta e lệ, không

thích tự lột truồng. Viết lý luận, để giấu mình hơn. Hề hề...

Nhưng, rất hiếm, có lúc ta không cảm mình được.

Bình luận về một truyện ngắn của ta, một nhà xuất bản PhuLăngXa viết : khúc văn này thiếu tự nhiên, thừa.

Đúng quá. Đây là một mẹo kỹ thuật tạo *suspense* và, qua đó, buộc độc giả nghe đôi điều ta muốn nói.

Kỹ thuật vụng thật tai hại cho văn chương. Đúng hơn, chỉ có kỹ thuật thôi, dù tinh xảo đến mấy, chẳng thể biến ngôn ngữ thành văn được. Độc giả sẽ cảm thấy liền: chẳng độc giả nào chấp nhận mình bị cưỡng ép nghe những điều mình chưa chờ đón. Hành-văn khó ở đây : trước hết phải tận tình. Ta biết vậy mà vẫn vấp. Có lẽ vì bệnh duy lý. Ta tránh viết hư cấu là phải lắm. Hề hề...

2010-05-07

Cảm ơn bạn

Bạn đã đọc một truyện ngắn của ta và đã bình luận :

*Bởi phải đánh đổi toàn bộ niềm vui sống, lòng kiêu hãnh và nỗi ám áp trẻ thơ, để không tự đánh lừa mình bằng một cái chết giả, sau một sự sống giả, và hơn thế nữa, để tiến lên phía trước, hoàn thiện hình ảnh về tính liên tục kế thừa và phát triển tình yêu đối với thứ công cụ duy nhất cứu vớt con người : **Ngôn từ**.*

Ít ai đã hiểu ta như thế. Xin cảm ơn bạn.

2010-05-08

Mơ và tỉnh

Ta nên tỉnh táo thấy những giới hạn của ta khi ta hành động, đừng mơ hão và khiến tha nhân mơ hão.

Nhưng ta nên **biết** vượt mọi giới hạn ở đời đề – cùng với tha nhân, nếu được – mơ **làm** người. Khi ta hạ bút.

2010-05-08

Le Seigneur des Anneaux, thượng đế khôn nạn của đời nay

Giữa những cơn bão tài chính "khó hiểu", chìm đời biết bao nhiêu người xuống bùn, buồn tình xem lại phim kiếm hiệp Tây U *Le Seigneur des Anneaux*.

Thích và buồn.

Đây là một thế giới ảo, ai mà chẳng biết ? Nhưng, chí ít, trong thế giới ảo này, rất Tây U – chỉ nghe hiệu lệnh của Aragorn với "*hommes de l'Ouest*" (*những con người Tây Âu*) trong trận đánh cuối cùng, tôi cũng bật cười – thì một vài giá trị của nhân cách vẫn được vinh danh và chiến thắng.

Trong khi đó, đời sống hàng ngày của chính ta dường như nằm trong một thế giới ảo không thua, nhưng không còn một chút giá trị nhân cách nào tồn tại được, chỉ còn tiền với tiền, ty

lệ lối, thể thôi. Chỉ còn chủ của tiền và đầy tớ của tiền thôi.

Không lẽ đời sống thực của ta chỉ là một vở kịch ảo thiếu nhân cách đến thế này ?

Hè hè...

2010-05-11

Những kẻ giống nhau tụ lại với nhau

Ceux qui se ressemblent s'assemblent (ngạn ngữ Pháp).

Mặt tôi của sự kiện này, ai cũng biết. Người ta thường nghĩ tới nó khi dùng câu này.

Nhưng cũng có mặt ngược lại : ở *hiền gặp lành* ; người tử tế, can đảm, bản lĩnh sẽ gặp người tử tế, can đảm, bản lĩnh ; người ăn ở có tình có nghĩa sẽ gặp người ăn ở có nghĩa có tình.

Đơn giản thế thôi.

2010-05-12

Tin đồn

Thế giới tin đồn, nước nào, giới nào cũng có, nhưng thường là chuyện vặt, tán gẫu cho qua ngày giờ.

Không ở đâu nó tai hại như ở nước ta vì ở ta thiếu tự do thông tin, thiếu công khai tranh luận một cách đàng hoàng tử tế, thiếu một không gian công cộng xứng đáng, có thể thiếu một nếp sống hàng ngày thực sự văn hoá, ở

mức phổ biến. Nói chung chung vậy thôi, chứ tôi không vợ đũa cả nắm.

Phải có ưu thế nhìn thế giới đó từ bên ngoài, không bị nó phủ kín, lý trí và tình cảm mới không bị lu mờ, xuyên tạc. Đôi khi, như trong thơ văn, kẻ sáng suốt nhân tình chính là kẻ đui mù với "thực tế", "cụ thể", "khách quan" *et tutti quanti*, kẻ dám cảm nhận và thử tư duy "ngoài lề" (*marginal*). Bị lừa, bị lợi dụng thì vẫn bị thôi, nhưng sẽ không bị quá nhiều lần, quá lâu. May thay, ở Việt Nam hôm nay, càng ngày càng thêm người có điều kiện để có ưu thế đó.

Ta không trách, không khinh những ai, cách này cách khác, ít hay nhiều, lâu hay trong khoảnh khắc, đã bị lừa vào cái thế giới tư duy bằng tin đồn ấy. Ở nước ta, mấy chục năm qua, làm sao khác được ? Ta có tư cách gì mà trách với khinh ? Nhưng ta nên nghe cho biết. Để không bước vào và tránh làm hay viết bất cứ gì khiến mình bị lôi cổ vào đó. Chẳng chắc gì tránh được. Hề hề...

2010-05-12

Vì sao thơ ?

Hàn gia ở mé Tây thiên, nghe trang trọng, rất thơ.

Nhà nghèo ở mé trời Tây, nghe lại thấy bần, chẳng thơ tí nào !

Vì sao hề ?

Phải chăng vì :

Nhà nghèo ở mé trời Tây, là một câu văn nhập nhằng, muốn thật rõ nghĩa phải viết :

Nhà nghèo *của* tôi ở mé trời Tây

Nhà *của* người nghèo ở mé trời Tây

Con nhà nghèo ở mé trời Tây

et tutti quanti

thế thì còn thơ văn thi phú gì nữa ?

Nhưng

Hàn gia ở mé Tây thiên

nhập nhằng không kém !

Phải chăng ta không dị ứng vì ngôn từ và cấu trúc ngôn ngữ của nó đậm mùi Hán-Việt ? Hay vì ngôn từ và cấu trúc của nó nửa Hán nửa Ziao Chỉ nhưng âm hưởng vẫn đặc thù Ziao Chỉ ? Không cần hiểu. Cảm thôi cũng thơ rồi. Hề hề...

Một câu lục (bát) "lai căng" như thế, vừa đầy nhục cảm, vừa sang trọng. Như khi hành văn ta tự buộc mình dùng ngoại ngữ Việt Nam hoá để tránh một từ Ziao Chỉ bị coi như tục tĩu ? Như khi ta viết "giao cấu" hay "làm tình" chẳng hạn ? Hiểu như thế nào đây ? Yêu như thế nào đây ? Hành-văn Ziao Chỉ như thế nào đây ?

Câu thơ trên rất "hồn nhiên" đối với nho gia thời tác giả. Độc giả Việt Nam ngày nay cũng không cần tra từ điển mới hiểu được : ở mức độ nhất định, ta đã "tiêu hoá" đôi điều của văn hoá Trung Quốc như người PhuLăngXa đã tiêu hoá nhiều điều của các nền văn minh Hy Lạp, La Mã, Ả Rập et tutti quanti...

Nhưng làm thơ, hành-văn Ziao Chỉ ngày nay

cho bàn dân Ziao Chỉ ngày nay, có nên bắt
chước chăng ?

Thú thực, ta không biết. Người ơi, cứu ta với !

Hè hè...

2010-05-12

Truyền thống

Trừ khi yêu – thơ, văn, người..., cũng vậy –,
bản thân ta có mặt rất truyền thống.

Chỉ có điều ta *không biết* đó là truyền thống
Ziao Chỉ hay PhuLăngXa ?

Ai là *người* mang cho ta sự hiểu biết ấy ?

Ta chẳng thể là *ta* nếu không là *em*.

*Que serais-je sans toi ?*³⁷

Em **là gì**, ta không thềm biết. Em **là ai**, ta
không biết được.

Ngoài ra... Đau lắm... Hè hè...

2010-05-16

Có gì đáng sợ hơn văn phải đạo ?

Văn phải chăng !

Văn phải chăng là *văn phải đạo* nặc danh. Văn
giả dối với chính mình và với người đời.

Ta không chúc mình đi vào con đường đó.

³⁷ *Anh sẽ là gì nếu thiếu em ?* Thơ Aragon.

Nhưng ta ý thức : chẳng chắc gì ta tránh được.
Hè hè...

2010-05-17

Một niềm tin vô vọng

Mấy hôm nay, "*các thị trường tài chính*" hắt hơi sổ mũi, khiến chính khách và chuyên gia kinh tế Tây Âu kinh hoàng.

Ai cũng biết, các nhà nước tư bản Tây Âu hiện này không thể tồn tại được nếu thiếu *niềm tin* của "*các thị trường tài chính*".

"*Các thị trường tài chính*" tin các nhà nước đảm bảo cho nó điều kiện phát triển đúng theo lôgích vận động nội tại của nó.

Khi chính lôgích vận động đó³⁸ hay/và cách quản lý và khai báo gian dối³⁹ của nhà nước, khiến nhà nước phá sản, không đảm bảo được những điều kiện đó nữa, nó hết tin và zông đi nơi khác chơi⁴⁰, sống chết mặc bay.

³⁸ trong trường hợp bình thường, coi món nợ của các quốc gia Tây Âu chưa bị khủng hoảng tài chính thì biết.

³⁹ trường hợp nhà nước Hy Lạp vừa qua.

⁴⁰ Không đơn giản tí nào. Chỉ zông thôi thì mất cả chì lẫn chài !

Nhà nước Hy Lạp tuyên bố xoá bỏ nợ đối với "các thị trường tài chính" thì thế nào ? (chuyện này đã từng xảy ra không chỉ một lần trong thế kỷ 20 !)

a/ "các thị trường tài chính" chưa đủ sức mang quân chiếm Hy Lạp, bóp cổ dân đòi nợ... Có thể sẽ có ngày. Hè hè...

Hiện nay, điều ấy khả thi, có thiếu gì nước sẵn sàng vay tiền của nó. Nhưng khi cả nhân loại đều đã biến thành con nợ của "*Các thị trường tài chính*" và đều hết khả năng đảm bảo cho nó điều kiện phát triển đúng theo lôgích vận động nội tại của nó thì sẽ thế nào ?

Nói như chuyện đùa. Nhưng khi các nước trong Thị trường chung Châu Âu mà cũng lo ngay ngáy điều ấy thì không còn là chuyện đùa nữa.

Mâu thuẫn nội tại của phương thức sản xuất tư bản đó. Xưa kia nó bùng nổ dưới những hình thái khác. Ngày nay nó bùng nổ dưới hình thái tài chính, kinh hoàng hơn vì "nguyên chất", chớp nhoáng, chẳng ăn nhậu gì với kinh tế thực cả. Xưa kia, giải quyết được : nó còn đầy nhân gian để phát triển. Ngày nay cũng sẽ giải quyết được : kho dự trữ người lao động rẻ tiền mang lời cho nó và kho người còn có khả năng tiêu dùng của nó còn hàng tỷ người. Quy luật cung cầu ấy mà ! Nhưng, trong môi trường hiện nay, sẽ có ngày nó thông trị cả nhân loại. Lúc đó, khi cả nhân loại không còn khả năng trả nợ nó, nó sẽ zông đi đâu để tiếp tục phát triển đúng theo lôgích vận động nội tại của nó ?

"*Niềm tin của các thị trường tài chính*" là hy vọng tồn tại của chính khách đời nay.

Niềm tin của bản thân "*các thị trường tài*

b/ Khả năng sản xuất của dân Hy Lạp cũng không suy giảm một li. Chỉ có điều chúng sẽ bị tê liệt hoá ngay : không thể nhập được tất cả những gì cần cho sản xuất và tiêu thụ vì chỉ có thể mua bằng... Đôla hay Euro. Thị trường tư bản toàn cầu hoá là thế đấy.

chính" về chính mình thì càng ngày càng bấp bênh. Sẽ có ngày nó chỉ còn là tuyệt vọng. Không phải vì thế mà nhân loại mất khả năng sản xuất những gì nó cần để tồn tại, không phải vì thế mà nhân loại tiêu vong ? Chưa chắc. Khi "*các thị trường tài chánh*" nắm đầu những người có quyền thả bom nguyên tử, bố ai biết được rồi sẽ thế nào ? Hề hề...

2010-05-21

Nhảy cảm

Nhảy cảm là điều kiện cần thiết, tuy không đầy đủ, để ta *làm người* tự do, sáng tạo. Để ta *làm mình*.

Trẻ con nhảy cảm biết cười biết khóc, ***biết*** vui ***biết*** buồn, ***biết*** sợ, ***biết*** tò mò, dễ thành đứa trẻ thông minh.

Trên cơ sở ấy, nó ***phải*** tiếp thu kiến thức đã qua của loài người, biến thành người trong thời đại của nó. Nó phải khoác lên vai xiềng xích của người xưa, siết quanh đầu vòng kim cô muôn thửa của con người. Trong quá trình ấy, ***nếu*** nó còn giữ được ***tình*** ngơ ngác của tuổi thơ, sự nhảy cảm cố hữu của riêng nó, nó còn khả năng ***nên người và làm người*** vừa có kiến thức vừa tự do, người còn khả năng ***sáng tạo con của người***.

Khó quá, khổ quá, bạn đời ơi. Hề hề...

2010-06-01

Như thể ta sống mãi

Ôi, sao ta cứ rung cảm, suy nghĩ như thể ta sẽ sống mãi ?

Vì ta không nhớ quên em ?

Sẽ có một ngày ta quên tất cả.

Chỉ còn lại những gì ta chưa thoát được thành lời : *em*.

Hè hè...

2010-06-01

Paris trong lòng ta

Hôm nay em đi chơi với bạn thời niên thiếu. Bạn em từ Mỹ qua. Em hẹn ta cùng bạn em ăn cơm chiều gần trung tâm G. Pompom. Quán cơm truyền thống PhuLăngXa. Thanh lịch, ngon. Và rẻ tiền ! so với các quán cơm hẩm bà lăng khu ấy. Rượu bất hủ. Hàng ngày ta vẫn uống rượu, nhưng toàn rượu qua ngày thôi.

Mình tiễn bạn ra *métro* Châtelet để bạn về nhà thoải mái. Em bảo : mình cuộc bộ tới Saint-Michel lấy RER về nhà nhe. Ok.

Paris đẹp. Bỗng nhiên ta thấy một "ngôi nhà" chẳng có gì đặc biệt, nhưng sao có cá tính quá. Ta thấy một căn hộ, trần lộ sàn ngang gỗ sồi, không biết giả hay thật, có sân thượng man mát làm sao. Và, đột nhiên, ta thấy sông Seine trong ánh đèn loang loáng, những lâu đài lạ hoắc. Em bảo : Paris đẹp thật, chỉ cần rửa sạch là hết xám ngắt, âm u.

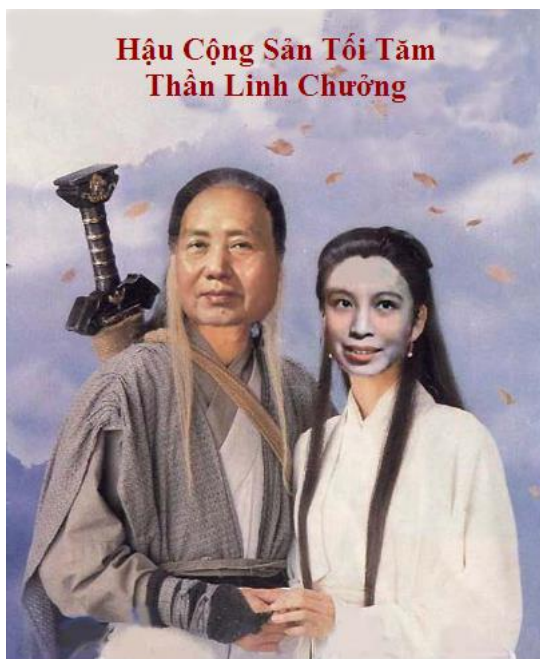
Ta vốn xuất thân Hà Nội, ta còn nhớ. Nhưng ta khó rời xa Paris được.

Phải chăng vì vậy ta muốn được thiêu xác, tro tàn thả xuống sông Seine trôi ra biển ?

Hè hè...

2010-06-01

Hậu Cộng Sản Tôi Tăm Thần Linh Chưởng

Đọc "Mao Trạch Đông ngàn năm công tội"

Tác giả: Tân Tử Lăng, Bản dịch : Thông tấn xã Việt Nam ; Nguồn : Diễn Đàn – Forum

Một tiểu thuyết giang hồ dã sử thú vị. Có lúc

như đọc *Tam Quốc Chí*, từ tựa chương mục tới lời bình kiểu Kim Thánh Thán, Mao Tôn Cương. Nhưng nghệ thuật xây dựng truyện, dẫn dắt lời kể, tác tạo nhân vật và văn phong thì... thua xa. Liên tưởng tới Kim Dung chắc khớp hơn : cũng có những anh hùng hảo hớn bồ bã siêu việt, những âm mưu đen tối khó lường, cũng đầy tình tiết éo le, bất ngờ, những chân kinh huyền bí, những giải mã trời ơi đất hỡi, những giảng dạy biết rồi khổ lắm nói mãi, *e tutti quanti*.

Cốt truyện thế này. Mao Sushi – thứ thiệt đó, ruột cá hồng, vỏ xôi trắng, tổng thể là gì, bố ai biết được, ngoài Tân Tử Lăng – lên nắm chính quyền năm 1949, được Xtalin Giáo Chủ ve vãn, phong làm đệ nhị anh hùng của Cộng Sản Giáo thế giới. Mao Đại Hiệp liền mơ hão : **Ta** sẽ là đệ nhất anh hùng, Giáo Chủ của phong trào Cộng Sản thế giới, Minh Chủ võ lâm, sau khi Xtalin chết. Đây là **lý do cơ bản** khiến lịch sử cách mạng Trung Quốc sang trang, giang hồ sóng gió.

Mao Đại Hiệp bèn ra tay chứng minh với thiên hạ rằng mình xứng đáng với ngôi vị đó :

1/ Mao Đại Hiệp sai Bành Đức Hoài đánh Mỹ tại Đại Hàn. Bành Đức Hoài cầm chân được Mỹ ở vĩ tuyến 38. Qua đó Mao Đại Hiệp chứng minh với đời : Ta không sợ Mỹ, Ta đủ sức đánh ngang tay với Mỹ. Kèm theo, còn có âm mưu đen tối này : dùng Đại Hàn làm trận địa còn hơn phải đánh Mỹ trên lãnh thổ Trung Quốc, dùng anh Bắc Hàn làm bia đỡ đạn.⁴¹

⁴¹ Món này, sau này, bàn dân Ziao Chỉ Quốc cũng

2/ Năm 1953, Xtalin Giáo Chủ quy tiên, Mao Đại Hiệp tự tiện kế vị. Nhưng người đời chẳng mấy ai công nhận. Mao Đại Hiệp phải ra tay giành cương vị ấy. Sau khi đã biểu diễn võ công trác tuyệt tại Đại Hàn, đã đến lúc Mao Đại Hiệp phải thi thố văn tài. Mao Đại Hiệp bèn xé bỏ cương lĩnh giang hồ thời cách mạng dân tộc dân chủ, phát huy chân kinh Mác–Lenin–Tư-tưởng-Mao-Trạch-Đông, xây dựng chủ nghĩa xã hội, chứng minh với đời rằng Ta xây dựng thiên đường nơi trần thế nhanh hơn, giỏi hơn cả Xtalin, Ta xứng đáng là Giáo Chủ của Cộng Sản Giáo. Vì Mao Đại Hiệp zốt kinh tế học, chưa luyện qua Tư Bản Luận Thánh Kinh, nên kết quả hồi ơi : Đại Tiến Vọt và Công Xã Hoá sập xuống, 37,55 triệu người chết đói, kinh tế sụp đổ.

3/ *Vì sợ mang tiếng nghìn thu*, Mao Giáo Chủ giờ trò Ma Giáo.

a/ Nhử Tả Sứ Lâm Bru theo mình làm Đại Cách Mạng Văn Hoá, tiêu diệt Hữu Sứ Lưu Thiếu Kỳ và bè lũ (80% giáo trách), đẩy giang hồ vào cơn giông bão 10 năm.

b/ Đưa Giang Thanh Quái Bà Bà và Tứ Quỷ Bang lên vũ đài, tiêu diệt Lâm Bru Tả Sứ, bỏ chết Chu Ân Lai thừa tướng (sau này).

c/ Dùng Hoa Quốc Phong làm bù nhìn che mắt thiên hạ. Dụ dỗ Chu Ân Lai thừa tướng rồi Hộ Pháp Vương Đặng Tiểu Bình đỡ đầu cho

được nếm mùi hai lần : lần đầu tại Hội Nghị Genève ; lần sau, khi Mao Đại Hiệp khuyên lĩnh tụ Ziao Chỉ trường kỳ du kích với Mỹ ở miền Nam Việt Nam. Theo truyền thuyết Ziao Chỉ.

Giang Thanh Quái Bà Bà làm Lã Hậu.

Tất cả để thực hiện âm mưu gia đình trị :
truyền ngôi Giáo Chủ cho vợ là Giang Thanh Quái Bà Bà, rồi truyền ngôi ấy cho cháu Mao Viễn Tân Thiếu Hiệp, với trách nhiệm viết lại lịch sử, bảo vệ thanh danh muôn đời cho Mao Đại Hiệp. Chỉ hai thế hệ là xong.

Lôgic vận động của "Lịch Sử", sơi chỉ đồ xuyên suốt tiểu thuyết này chỉ có thể thôi.

Thế mà viết thành một tiểu thuyết hấp dẫn ! Tài thật.

Có lẽ vì nó nêu nhiều sự kiện trong lịch sử cận đại của Trung Quốc mà ai cũng quan tâm, nhưng không ai khẳng định được thực hư thế nào vì thiếu tài liệu lịch sử đáng tin cậy. Chính tác giả cũng phải phân nân về điều ấy, để rào trước những chất vấn ? ***Hiếm lắm*** tác giả mới cung cấp được bằng chứng về những chuyện mình kể, và khai thác chúng liên :

"Theo tư liệu ghi chép của Mao Viễn Tân và Trương Ngọc Phượng, ngày 15-7-1976, Mao Trạch Đông gặp Mao Viễn Tân, Hoa Quốc Phong, Giang Thanh, Uông Đông Hưng, Trương Ngọc Phượng, đưa ra danh sách Thường vụ Bộ Chính trị sau Mao, theo trình tự: Mao Viễn Tân, Hoa Quốc Phong, Giang Thanh, Trần Tích Liên, Kỷ Đăng Khuê, Uông Đông Hưng, Trương Ngọc Phượng."

Nhưng chắc chắn truyện hấp dẫn nhờ tài và kỹ thuật viết tiểu thuyết của tác giả : rất phù hợp với văn hoá quần chúng Tàu nói chung, văn hoá chương nói riêng.

Đọc những câu văn sau :

"thông qua Đại cách mạng văn hoá, Mao hầu như đã trị hết các công thần danh tướng."

"Các vị vua "hùng tài đại lược" trong lịch sử đều không từ thủ đoạn nào để củng cố ngai vàng của họ. Chu Nguyên Chương hầu như đã giết sạch các công thần giúp ông ta dựng nên nghiệp lớn."

ắt nhớ "truyện Tàu."

"Năm 1938 khi Giang Thanh kết hôn với Mao Trạch Đông, Bộ Chính trị đã có quyết định cấm Giang Thanh trong 20 năm không được giữ chức vụ nào trong đảng, không được dính líu đến vấn đề nhân sự và tham gia sinh hoạt chính trị."

Thế đây, từ Đắc Kỷ qua Bao Tự, tới Từ Hi Thái Hậu, các triều đại Trung Quốc đều tiêu vong vì mấy nàng tiên mà !⁴²

"Trước cuộc họp, Mao gọi Chu Ân Lai, Đào Chú, Trần Bá Đạt, Khang Sinh đến hỏi ý kiến về người thay thế Lưu Thiếu Kỳ. Mao và 4 người viết tên người đó lên bàn tay mình, khi mở ra, tất cả đều một chữ "Lâm"."

Bạn đọc còn nhớ Chu Du và Khổng Minh tại trận Xích Bích không ?

"Lưu nhận trách nhiệm về "sai lầm đường lối" lần này. [...] Ông cũng xin từ chức Chủ tịch nước và uỷ viên Thường vụ Bộ Chính trị, cùng vợ con về quê làm ruộng..."

Bạn còn nhớ chuyện Trần Bình – Lưu Bang không ?

⁴² Sao ta muốn vì các nàng tiêu vong quá ! Hè hè...

"Trong cuộc họp Bộ Chính trị hạ tuần tháng 4, Mao nói trước mặt Lâm Bưu và 4 tướng Hoàng, Ngô, Lý, Khưu: "Tôi không làm Chủ tịch nước, cũng không đặt chức danh Chủ tịch nước. Tôn Quyền khuyên Tào Tháo làm Hoàng đế, Tháo nói Tôn Quyền muốn nướng ông ta trên lò lửa. Tôi khuyên các ông đừng coi tôi là Tào Tháo, và các ông cũng đừng làm Tôn Quyền"."

hết xảy.

Đầu năm 1972, Mao trải qua một cơn bệnh hiểm nghèo, đã có lúc hôn mê. Sau sự kiện này, sức khỏe của ông không hồi phục được nữa. Khi tình huống nguy cấp đã qua, Mao liền biểu diễn màn kịch "trao quyền bên giường bệnh", cài bẫy Chu Ân Lai. Theo những người có mặt kể lại: Mao ngoảnh đầu về phía Chu:

- Tôi không qua khỏi được rồi, tất cả dựa vào ông.

Chu nói ngay:

- Sức khỏe của Chủ tịch không có vấn đề lớn, vẫn phải dựa vào Chủ tịch.

Mao lắc đầu:

- Hỏng rồi, tôi không qua khỏi được nữa rồi. Sau khi tôi chết, mọi việc do ông lo liệu.

Giang Thanh đứng bên trợn tròn mắt, hai tay nắm chặt, toàn thân như sắp nổ tung.

Chu Ân Lai thu đôi chân lại, tay đặt trên đầu gối, ngồi thông lưng, hơi ngả về phía trước, như đông cứng lại. Những câu nói trên của Mao rõ ràng là trao cho Chu quyền quản lý đảng, chính quyền và quân đội, mà lại nói

trước mặt Giang Thanh. Mao nói tiếp:

- Quyết định thế nhé, các người thực hiện đi.

Một con người được tôi luyện về chính trị như Chu Ân Lai tất nhiên không nhẹ dạ tin vào lời hứa trao quyền của Mao như Lâm Bưu. Nếu thật sự muốn trao quyền, Mao phải triệu tập cuộc họp Ban chấp hành trung ương, ít nhất là Bộ Chính trị, tuyên bố trước mọi người, rồi Trung ương ra nghị quyết tương ứng, mới có giá trị. Đóng kịch trước giường bệnh, trước mặt Giang Thanh, lão Mao già dặn kinh nghiệm muốn gì? Chu Ân Lai biết câu trả lời Mao chờ đợi ở ông là “Tôi kiến nghị trong thời gian Chủ tịch lâm bệnh, để đồng chí Giang Thanh làm Quyền Chủ tịch. Tôi sẽ phụ tá đồng chí Giang Thanh như phụ tá Chủ tịch”.

Có khác gì cảnh Lưu Bị "thử lòng" Khổng Minh trên giường bệnh ở Bạch Đế Thành? Còn "siêu" hơn nhiều : tác giả Tam Quốc chỉ kể chuyện thôi, nhường cho Mao Tôn Cương bình luận. Tân Tử Lăng thủ luôn cả hai vai, thế mới tài. Hề hề...

"Mao cho Giang với thân phận tôn quý “Lã Hậu” đến phủ Đặng nhận sai lầm, là muốn xin ông đóng vai “Tiêu Hà” thời nay."

Bạn chưa quên chuyện Tiêu Hà phụ tá Lã Hậu giết Hàn Tín, cai quản triều đình sau khi Lưu Bang chết chứ ?

Nội thế thôi đã hấp dẫn quá rồi. Nhưng có lẽ điều hấp dẫn nhất do tài "hành văn" của Tân Tử Lăng. Phải so sánh với Kim Dung mới xứng.

Tân Tử Lăng có nội công uyên bác thâm hậu

chưa từng thấy. Chàng có cặp *mắt thần*, từ xa títt mù tít mà nhìn rõ được từng hành vi của các nhân vật lịch sử khó gặp này :

"Mao bước ra khỏi phòng đi bách bộ quanh vườn trúc, trầm ngâm suy nghĩ, 36 kẻ lướt nhanh trong đầu."

Không chỉ thế, chàng thính tai kinh hoàng, nghe được cả sự im ắng :

"Cả hội trường bỗng im ắng tới mức đáng sợ. Những người có mặt lắng tai nghe, không để lọt một chữ nào. Một tiếng ho của Mao Trạch Đông làm rụng đoạn tàn thuốc lá dài trên tay ông, phá vỡ sự im lặng trên hội trường, [...] "

Nhưng vẫn chưa đáng nể bằng :

Mao tính toán: hãy để các người khôi phục sản xuất, đợi khi khó khăn trước mắt qua đi, không để các người kịp thanh toán ba ngọn cờ hồng, ta sẽ ra tay trước, phát minh lý luận mới, tổ chức lực lượng mới, phê phán các người hữu khuynh, đi con đường tư bản chủ nghĩa, khiến các người rơi vào thế bị động, trở tay không kịp.

Té ra, nhờ võ công Nhập Tâm Đại Tà Tà Siêu Thực Pháp, Tân Tử Lăng có khả năng đi guốc trong đầu Mao Đại Hiệp !

Vẫn chưa thấm thía vào đâu cả, chàng đi guốc ngay trong lòng Mao Đại Hiệp :

"Hôm ấy, sau bữa trưa, Mao thấy bốn chồn không yên: [...]"

Và đây mới là hình thái hậu hiện đại của môn võ công độc nhất vô nhị này, nó cho phép tác giả *thần giao cách cảm* với da thịt của Mao

Đại Hiệp, kể cả sau khi Mao Đại Hiệp đã... chết :

"Mỗi khi nghĩ đến điều này, Mao rùng mình ớn lạnh."

Nhưng đó vẫn chưa phải đỉnh cao của môn Nhập Tâm Đại Tà Tà Siêu Thực Pháp. Nó còn cho phép Tân Tử Lăng đi guốc vào "tiềm thức" của mọi người :

"Trong tiềm thức, đông đảo cán bộ, đảng viên, quân chúng cảm thấy chỉ có tín ngưỡng vô hạn, sùng bái vô hạn Mao Trạch Đông, thì mới có an toàn chính trị cho bản thân và gia đình. Một cao trào sùng bái cá nhân mang tính chất toàn dân vừa bị ép buộc, vừa tự nguyện, như một dòng thác lũ tràn ngập nước Trung Hoa."

Đọc tác giả yên tâm đến thế, không mùi lòng sao được ? Đại văn hào đã hào phóng rủ ta ngồi bên cạnh chàng, *thủ vai thượng đế*, chiêm ngưỡng các con rối kia múa máy, từ trong tâm linh, trí não, đến tận da thịt. Sướng hết xẩy, hè hè ! Để cùng nhau – nghệ thuật là quyền rũ mà – kết luận :

"Ông ta muốn thực hiện đế chế dưới danh nghĩa cách mạng, quả thật không nói ra được, mà nói ra cũng danh không chính, ngôn không thuận. Do đó, ông ta dùng hàng ngàn lý luận cách mạng, "bố trí chiến lược vĩ đại" lần này đến lần khác, các phong trào chính trị triển miên, các âm mưu quỷ kế nối tiếp, giấu kín ý đồ thật sự của mình, làm cho toàn đảng, toàn quân, toàn dân xoay như chóng chóng chạy theo ông ta, để đạt mục đích đen tối của mình."

Thế thì những tay hùng lược như Lưu Thiếu

Kỳ, Chu Ân Lai, Đặng Tiểu Bình, Chu Đức, Bành Đức Hoài, Lâm Bưu, *e tutti quanti* đều chỉ là những con rối *xoay như chong chóng* trong bàn tay của một gã phù thủy. Không còn là *Đông Châu Liệt Quốc*, *Hán Sở tranh hùng* hay *Tam Quốc Chí* nữa. Chỉ là *Thủy Hử* thôi. Đúng hơn, là truyện chương Kim Dung.

Câu văn sau đáng làm mẫu mực cho "nghệ thuật" hành văn kiểu này. Mời bạn thưởng thức và đoán bạn biết đó là lời tường thuật của sử gia, suy luận của triết gia hay là tâm tư thâm kín đen tối của Mao Đại Hiệp ?

"Lâm Bưu mang tính cách một nhà quân sự, chỉ có thắng bại, không có thoả hiệp, chiết trung. Nhớ⁴³ lại thời chiến tranh giải phóng, Lâm và Bành Chân bất đồng về phương châm chiến lược. Bành Chân khi ấy là uỷ viên Bộ Chính trị, Bí thư Cục Đông Bắc, Chính uỷ Liên quân Dân chủ Đông Bắc, sau lưng có Lưu Thiếu Kỳ ủng hộ. Lâm tuy là Tư lệnh Đông Bắc, nhưng trong Đảng chỉ là uỷ viên Trung ương. Cuối cùng báo cáo Mao Trạch Đông, Mao quyết định cử Lâm Bưu làm Bí thư Cục Đông Bắc, Tư lệnh kiêm Chính uỷ Liên quân Dân chủ Đông Bắc, Bành Chân bị giáng xuống làm Phó Bí thư kiêm Phó Chính uỷ. Sau giải phóng, từ Đàm Chính đến La Thụy Khánh, ai trái ý Lâm Bưu, người đó gặp vận đen⁴⁴. Giang Thanh. Trương Xuân Kiêu là cái thứ gì? Dưa vào mu đàn bà và mấy gã cầm bút liệu có ngăn

⁴³ ai đang nhớ thế này ?

⁴⁴ Món này thì chỉ có thể là của Tân Tử Lăng thôi. Đời nào Mao lại cho rằng mấy anh hùng hảo hớn kia bị vận đen !

nổi dòng thác toàn đảng, toàn quân và toàn dân phản đối Đại cách mạng văn hoá không? Liệu có bị nổi miêng thế gian, không cho người ta tính sổ nợ làm chết đói mấy chục triệu người không?⁴⁵ Chỉ có dựa vào Lâm Bưu này, dựa vào Dã chiến quân thứ 4 của ta⁴⁶, không được Lâm Bưu ủng hộ thì không có Đại cách mạng văn hoá, không có vị trí tối cao của Mao Trạch Đông ngày nay. Trần Bá Đạt nói đúng: Mao không thể chỉ cần vợ, không cần người kế tục."⁴⁷

Trong cả pho chương thi vị này, chỉ có một nhận định đáng suy ngẫm :

"Tôi phạm hàng đầu tạo ra vụ án oan Bành Đức Hoài đương nhiên là Mao Trạch Đông, nhưng không chỉ có ông ta, mà là hợp lực lịch sử của một thể chế, một truyền thống, một nền văn hoá. Chính Lưu Thiếu Kỳ, Lâm Bưu, Hạ Long, Đào Chú, La Thuỵ Khanh, Lý Tỉnh Tuyên trong mấy năm sau đó lại bị hợp lực lịch sử không thể kháng cự mà họ đã góp phần tăng cường ấy làm cho thân tàn ma dại, tan cửa nát nhà."

Tiếc thay, trong cả pho truyện không có những suy luận cho phép ta hiểu nội dung cụ thể của nhận định chung chung này. Chán thật.

Quyển sách này gồm hai phần rõ rệt. Phần tiểu

⁴⁵ Đây là tư duy của Tân Tử Lăng hay của Mao Đại Hiệp ? Nếu là của Tân Tử Lăng thì Mao Đại Hiệp chỉ là một con rối trong tay Tân Tử Lăng.

⁴⁶ Ta là ai đây ? Tại sao chỉ có Dã chiến quân thứ 4 thôi ? Mấy Dã chiến quân khác biến đâu mất rồi ?

⁴⁷ Món này thì đích thực là của Tân Tử Lăng.

thuyết giảng hồ dã sử và phân lý luận chính trị – kinh tế về lịch sử Trung Quốc từ 1949 đến hôm nay.

Phản tiêu thuyết giảng hồ dã được sử dùng để minh hoạ phân lý luận.

Phân lý luận cũng rất thi vị, tuy hơi bị "nhức đầu" nhưng có thể bỏ ích, tuy zui zui nhưng chẳng thể nở cười bỏ ra được. Vì tác giả, mặt nào đó, rất chân thành. Trong lĩnh vực này, đời nay, lòng chân thật có thể rất nguy hiểm nhưng vẫn là của quý, đáng quan tâm, đáng tìm hiểu.

Nếu tôi có can đảm đọc lại, sẽ xin hầu chuyện độc giả trong một kỳ sau.

2010-06-02

Khoa học mông lung về sự sống ?

Mới đây báo *Le Monde* đưa tin⁴⁸ : ông Craig Venter đã tạo ra được tế bào sống đầu tiên *trong nghĩa* cài một *chromosome* (thể sắc) tác tạo bằng chất liệu hoá học vào một chi *bactérie* (vi khuẩn) thay thế *chromosome* của chi ấy. Và chi ấy tiếp tục sống (và tự nhân lên ?)

Như nhiều bài báo đại chúng về khoa học, chữ nghĩa rất nhập nhằng.

Nếu đúng vậy, có bước tiến quan trọng : đã làm được một vật-thể y hệt một "vật thể sinh tính" (*objet vivant*) về mặt cơ cấu, chỉ với vật

⁴⁸http://www.lemonde.fr/planete/article/2010/05/21/un-geneticien-americain-cree-la-premiere-cellule-vivante-synthetique_1360870_3244.html

liệu hoá học thôi.

Ngay như thể cũng chưa có nghĩa là tạo ra sự sống. Người ta có thể gài một máy bơm thay tim của một con người. Người ấy vẫn sống phây phây, hồn nhiên "ăn ngủ đụ ỉa", sinh con đẻ cái. Quy mô có khác, chức năng thì không. Thực thể sinh tính (*être vivant*) khác vật thể phi sinh tính không ở từng linh kiện mà ở *hình thái vận động tổng hợp* (như một thể thống nhất) *đặc thù* của nó, từ chi *bactérie* tới con người (Engels, *Dialectique de la Nature*). Anh virus không được coi như sinh thể vì anh không *tự mình* sinh sôi nảy nở được. Nhưng khi anh nhập vào những sinh thể khác thì anh cũng được nhân lên rất nhanh.

Ngày nào con người tác tạo được bằng linh kiện phi sinh tính *toàn bộ* một chi *bactérie sống*, ngày ấy người ta, như Đức Chúa Trời hay các thần linh, đã tạo được sự sống. Ngày ấy, cả một mảng khổng lồ của tôn giáo, văn hoá, văn học, thơ văn của nhân loại sẽ phải bị "vượt qua".

Có lẽ cũng còn lâu. Nhưng biết đâu đấy...

Các nhà tư tưởng cũng nên chuẩn bị sớm để bớt ngỡ ngàng. Và làm tha nhân điên đầu... Hề hề.

2010-06-02

Một nỗi băn khoăn

Sống mãi ở Pháp, tôi yêu quý văn phong kinh điển. Với điều kiện nó có nội dung thời đại, mới hơn thì càng tốt.

Và tôi yêu mến văn phong mới lạ, kể cả hậu

hiện đại. Với điều kiện nó không chỉ là hình thức thôi.

Ngày nay, trong thế giới hạn hẹp của tôi, cả hai đều hiếm. Tiếng Pháp cũng như tiếng Việt.

Thôi thì viết thế nào cũng được, miễn sao ngữ pháp sạch sẽ, tuy không nhất thiết đóng khung, và ý tưởng tử tế, tuy không cần phải "phải đạo", là đáng viết, đáng đọc rồi.

Sau bấy nhiêu năm làm cỏ văn chương văn học ở nước ta, có lẽ ta phải bắt đầu lại từ bước ấy ? Nếu thế, đành vậy.

2010-06-07

Một ý phê phán văn hoá truyền thống của Trung Quốc

Trong oép *Tia Sáng*, bài "*Vì sao Trung Quốc chưa có giải Nobel ?*"⁴⁹ thuật lại một ý phê phán *Kinh Dịch* của ông Dương Chấn Ninh, Nobel vật lý (1957), lúc ấy sống ở Mỹ.

Ông Dương Chấn Ninh không coi thường *Kinh Dịch* cả gói. Ông khen *Kinh Dịch* trong nhiều lĩnh vực. Ông chỉ vạch ra ảnh hưởng tai hại của nó đối với tư duy khoa học hiện đại.

Phê phán văn hoá truyền thống Trung Quốc của ông hơi bị đóng khung trong cũi tư duy của Descartes : mặt phải "tốt" của đồng tiền thì gán cho quan-hệ nhân-văn; mặt trái "xấu" của đồng

⁴⁹ <http://www.tiasang.com.vn/Default.aspx?tabid=110&CategoryID=36&News=3104>

tiền thì gắn vào tư duy khoa học.

Đâu nhất thiết phải vậy !

Thí dụ:

"Mặt khác, Kinh Dịch chủ trương thiên nhân hợp nhất, coi quy luật của trời (thiên nhiên) và quy luật của con người là một⁵⁰; trong khi khoa học đòi hỏi phải tách riêng."

Trong tư duy khoa học kinh điển thì như thế : nguyên lý khách quan (*principe d'objectivité*). Ngày nay thì hơi khác. Coi "thiên nhiên" và con người như một thể thống nhất đâu có gì là "vô lý" ! Không có thể thống nhất ấy, làm sao có được một cái gì gọi là khoa học ? Đối với tư duy khoa học, điều ấy dẫn tới thái độ "*mới lạ*" này : không phân biệt đối tượng và chủ thể của tư duy *như hai thực-thể biệt-lập* nữa (Descartes), tập trung suy luận vào quan-hệ thống nhất chúng. Điều ấy đâu có ngăn cản ta kiểm soát sự đúng đắn của suy luận bằng hành-động, bằng thử nghiệm "khách quan" ! Nhưng nó *mở đường* cho ta luôn luôn suy ngẫm về phương pháp tư duy của chính ta xuyên qua những quan-hệ khác nhau của ta với thế-giới. Suy luận biện chứng về khoa học là thế.⁵¹

⁵⁰ "*con người*" ở đây nên hiểu là con người khoa học. Chứ con người sinh-thể hay vật-thể đương nhiên phải quy phục quy luật của "thiên nhiên" thôi ; là nhà khoa học vật lý, ông Dương Chấn Ninh hẳn biết rõ !

⁵¹ *Tư-duy tư-do*, PHD, NXB Đà Nẵng, 2006. Xin lỗi độc giả, tôi không ngạo mạn đâu, tôi chỉ thi hành quyền của mọi độc giả tự do khi đọc bất cứ tác giả nào trong bất cứ lãnh vực kiến thức nào mà mình quan tâm.

Giải Nobel vật lý của những người "mở đường" cho tư duy khoa học như Planck, Einstein..., một thế kỷ may ra có được một vài, khác xa giải Nobel vật lý của nhiều vị khác !

Phải chăng vì thế mà Einstein còn là một nhà văn hoá lớn ?

2010-06-08

Khi ta còn khả năng mất

Ở đời này, có khi, mất là được.

Mất của thì bớt lo âu, được thanh thản.

Mất mạng thì hết phải gánh nợ đời, được yên thân.

Mất em lại được chính mình.

Mất mình thì được... tự-do.

Hè hè...

2010-06-09

Sao cứ phải lùi mới...

Bạn cho biết : quyển *Ba phút sự thật* của Phùng Quán vừa được tái bản ở Việt Nam.

Thật đáng mừng. Nhưng lại buồn buồn. Ở PhuLăngXa, tái bản một quyển sách hay là chuyện cơm bữa kéo dài, chẳng ai quan tâm. Sao ở ta, đó lại là một sự kiện ? Sao dân ta cứ phải lùi về quá khứ mới tìm được một bàn đạp để nhích lên một bước ?

2010-06-09

Vẻ đẹp thâm kín của chị "kinh tế thị trường toàn cầu hoá"

Ta đã từng thưởng thức vẻ đẹp dịu dàng ở "bàn tay vô hình" của em "kinh tế thị trường" qua vài cơn khủng hoảng kinh tế thế giới, hai thế chiến ngọt ngào, vô vàn chiến tranh thuộc địa và khủng hoảng xã hội, *e tutti quanti*.

Bước vào thế kỷ 21, ta lại phát hiện vẻ đẹp thâm kín ở *bàn chân vô hình* của chị "kinh tế thị trường toàn cầu hoá".

Nước Hy Lạp bị nguy cơ vỡ nợ. Ai làm nấy chịu. Đó là đạo lý tầm thường ngu ngốc của kẻ thiếu kiến thức, kém lý luận. Vì sao ? Anh Hy Lạp vỡ nợ thì các chị gãy răng đầu tiên là... các ngân hàng PhuLăngXa, Đức, Anh, Hà Lan, *e tutti quanti*.

D'après les statistiques de la Banque des règlements internationaux (BRI) à fin 2009, les banques françaises sont exposées à hauteur de 75,172 milliards de dollars (57,41 milliards d'euros). Ce montant les place en tête des banques mondiales les plus exposées en Grèce. Elles sont suivies par les banques allemandes, qui le sont à hauteur de 45 milliards de dollars, la Grande-Bretagne pour 11,28 milliards de dollars et les Pays-Bas pour 8,95 milliards.

<http://www.lefigaro.fr/societes/2010/05/06/04015-20100506ARTFIG00561-l-exposition-des-banques-francaises-a-la-dette-grecque.php>

Theo Ngân hàng Thanh toán Quốc tế, cuối năm 2009, các ngân hàng Pháp bị đe dọa tới mức 75,172 tỷ dollars (57,41 tỷ d'euros). Số

tiền ấy xếp họ lên hàng đầu những ngân hàng trên thế giới bị [cuộc khủng hoảng tài chính của] Hy Lạp đe dọa. Sau đó đến các ngân hàng Đức bị đe dọa ở mức 45 tỷ dollars, Anh ở mức 11,28 tỷ dollars và Hà Lan ở mức 8,95 tỷ.

Chưa hết đâu. Còn nhiều ngân hàng Châu Âu khác. Và các ngân hàng "thế giới" ở mức 236,2 tỷ dollars (177,3 tỷ d'euros).

Nhà nước Hy Lạp mà tuyên bố phá sản (như một số công ty lừng danh ở Mỹ đã từng làm), ai tịch thu nổi tài sản của dân Hy Lạp đem bán đấu giá để bù nợ ? Thế thì ai sẽ chữa cháy cho mấy chi ngân hàng "*rủi ro*" trên ? Nhờ nghiệm sinh mới đây ở Châu Âu, bạn đọc đã biết rồi. Bằng cách nào ? Cạo ruột, thắt họng, bịt mắt bần dân bằng đủ thứ lý thuyết kinh tế cao siêu, nghe rất quen tai nhưng không ai hiểu nổi. Cứ xem chính sách kinh tế mới của Hy Lạp, Bồ Đào Nha, Tây Ban Nha, Pháp, Đức, *e tutti quanti*, thì thấy.

Vẻ đẹp thâm kín của chị "*kinh tế thị trường toàn cầu hoá*" dưới dạng tài chính ở *bàn chân vô hình* ấy. Chớp nhoáng, như tử. Tuy chưa đẹp bằng vài cú sút của Zidane nhưng cũng nghệ thuật đáo để.

Ngày nay, toàn bộ các quốc gia Tây Âu, kể cả Mỹ, đã biến thành con nợ của "*các thị trường tài chính*", không biết cho đến thế hệ nào. Mỗi ngày bần dân chưa thất nghiệp làm thêm căng cật để trả thêm... nợ. Chính khách đời nay, tả cũng như hữu, chẳng ai tồn tại nổi nếu mất "*niềm tin*" của các nòng. Họ đeo đuổi và phục vụ tình yêu tằm độc từ da thịt tới trí não của mấy nòng là chuyện "*tự-nhiên*". Họ cũng chẳng

phải thành phần duy nhất mê man miệt mài các nàng.

Sẽ có ngày cả nhân loại đều biến thành con nợ của các nàng tiên ấy chẳng ? Thế thì may lắm lắm. Cái gì đi nữa, kể cả sức lao động của con người, đều hữu hạn. Nao mãi, với tỷ lệ càng ngày càng cao, lại với tốc độ gần bằng ánh sáng, sẽ có ngày cạn. Lúc đó, lấy gì mà chữa cháy ? Nếu hôm nay cả nhân loại tuyên bố phá sản, ngày mai các chị sẽ tả tôi rách mướt, tuy chẳng chị nào chết đói đâu. Còn nhân loại ? Lực lượng sản xuất của nó chẳng suy suyển tí nào, nó vẫn con nguyên vẹn khả năng tự nuôi thân. Ôi, chuyện huyền thoại như thế, nghĩ tới làm gì ?

Vực thăm giữa kinh tế thật duy vật và kinh tế ảo duy tiên là thế.

2010-06-09

Tin và thờ

Ta chẳng nên thờ ai cả, nhất là những linh tụ chính trị, chỉ nên tin chính mình thôi. Và, nếu ta không hèn, tin *người đời*. Tuy... Hề hề.

Nhưng tin chính mình mà không **biết** ngờ vực chính mình, khác gì thờ chính mình ?

Thờ chính mình cực tai hại khi mình có quyền lực dưới mọi hình thái. Khi mình có tí ti tấm lòng sáng tác nghệ thuật, nó có thể hữu ích cho tha nhân. Điều ấy cực hiếm. Hề hề...

2010-06-12

Tình ý, ký tự, ngôn từ, ngữ pháp

Khi mê man đọc sách, lắm lúc ta không chú ý tới ký tự, ngôn từ, ngữ pháp, chỉ đeo đuổi tình ý lấp lánh đằng sau.

Khi, vì đó là văn bản của chính ta, tình ý ấy đã có sẵn trong tâm, ta mất luôn cả khả năng phát hiện lỗi chính tả...

Khi hành-văn ta phải vừa là mình vừa không là mình, khổ thật ! Đành vậy ? Hè hè...

2010-06-15

Tâm và tài

Muốn biến ngôn ngữ thành văn, chỉ có lý trí, tri thức, kỹ thuật, chỉ có tài thôi không đủ, phải có tâm.

Muốn biến bóng đá thành nghệ thuật, còn phải có sức khỏe nữa nhưng, cơ bản, cũng vậy.

Hè hè...

2010-06-17

Những lời cuồng nhiệt ngây thơ

"Bao nhiêu năm sau, khi bạn nghĩ về chuyện cũ, có còn nhớ năm xưa, đã từng có người nhẹ nhàng kể lời của trái tim mình đối với bạn?"

Những lời nói mang chút cuồng nhiệt ngây thơ của người trẻ tuổi, bạn có thể từng nhớ lại chẳng? Giống như những lời thề khắc sâu vào trong tim, không rời xa cho đến lúc chết. Bạn

*có dang cả hai tay ôm người yêu dẫu đó vào lòng không?"*⁵²

Không ngờ trong văn chương chương Tàu, lại đầy phép thuật dấm dớ, cũng có giọng văn sạch sẽ lãng mạn như thế này.

Ôi, ta đã từng trẻ, đã từng ngây thơ cuồng nhiệt trong đủ thứ lĩnh vực, chẳng mất gì cả chỉ mất chính mình thôi, nhưng ta chưa từng ngây thơ trong lĩnh vực này, có lẽ vì thuở ấy ta chẳng thể yêu chính mình được và chính vì những người trẻ ấy quá thành tâm, chưa biết làm chính mình, không có khả năng cho ta chính ta.

Tội nghiệp ta. Hề hề...

2010-06-19

Ôi, chữ nghĩa

Có đáng sống không ?

Sống qua da thịt, lý trí, ta đã từng, "dễ dàng", không chút ân hận, đáng trả giá thì ta trả giá, thế thôi. Dù sao, giá ấy rẻ mạt khi ta so sánh thân phận của ta với thân phận của hàng tỉ người.

Sống qua chữ nghĩa, ta cũng đã thử...

Hôm nay, ta không biết còn đáng không ? Đòi người có hạn mà...

⁵² *Tru Tiên*, Tiêu Đình, Việt Nam Thư Quán

Không lẽ chỉ là chuyện lừa gạt chính mình thôi ? Và, qua đó, lừa gạt người đời ?

2010-06-19

Football khai sáng

Sarkozy và hội tuyển banh đá Pháp đã có công lớn với nền văn minh Pháp ở đầu thế kỷ 21.

Sarkozy đã đập tan nát hệ thống lưới gỗ truyền thống trong thể giới chính khách Pháp, đặc cử tổng thống. Làm tổng thống, Sarkozy chẳng có gì đáng nói với đời, chẳng chủ trương được gì đáng làm cho người đời tin yêu tương lai. Và nỗ lực áp đặt một hệ thống lưới gỗ mới mang nhãn hiệu Sarkoko : mỗi tuần, anh hùng chính khách UMP khẫu đầu lên điện Élysées nhận những "*éléments de langage*" để mang đi truyền bá cho bàn dân PhuLăngXa. Kết quả coi bộ ngược lại ý muốn.

Hội tuyển banh đá Pháp vừa làm chuyện ấy trong lĩnh vực football : từ chối tập luyện để phản đối cách FFF đuổi một thành viên của đội, Nicolas Anelka, mà không thèm hỏi ý đội banh. Chuyện này tùm lum, không ai biết rõ thực hư thế nào, nội tình FFF và Hội tuyển banh đá Pháp như thế nào, quan hệ với báo chí như thế nào. Tất cả chỉ qua lưới gỗ thôi.

Nhưng có hai điều chắc chắn :

a/ Nicolas Anelka chứ Raymond Domenech là có thực và là bậy, đáng bị trục xuất khỏi đội tuyển banh Pháp.

b/ Cả đội banh nhất trí phản đối **cách** FFF đuổi Nicolas Anelka thể hiện : "chính phủ" Football

PhuLăngXa không xứng đáng nắm chính quyền, bàn dân *fútbônlor* không công nhận quyền lực của nó nữa. Bàn dân PhuLăngXa, chí ít, có đôi điều để suy nghĩ về *toàn bộ* hệ thống bóng đá của PhuLăngXa. Tại sao, với bấy nhiêu cầu thủ có tài năng ở mức thế giới mà anh PhuLăngXa tồi như vậy khi ra quân ?

Phá bỏ một hệ thống lười gối là điều quan trọng, đáng mừng. PhuLăngXa còn có rất nhiều hệ thống lười gối cần được phá bỏ trong rất nhiều lĩnh vực nhân văn : kinh tế, xã hội, lịch sử, tâm lý, phân tâm lý, triết lý, zăng chương và zăng học, *e tutti quanti*.

Nhưng tưởng rằng chỉ cần phá bỏ một hệ thống lười gối rồi thật thà phát biểu là mở ra được một thời đại mới là chuyện... hảo ! Ngôn ngữ tổng hợp và sinh động của con người không bao giờ đúng-sai, trắng-đen như ngôn ngữ toán được.

Chán thật. Nhưng, xét cho cùng, đáng mừng thật. Hề hề...

2010-06-20

Fatum

Điều gì mình tình nguyện làm, điều ấy thoát khỏi định mệnh, cái *fatum* của người Hy Lạp và La Mã ấy mà. Nó khẳng định mình tự do. Còn những thứ mình "không mời mà đến" có là *fatum* không, tôi không biết. Về mặt lý luận, ta không khẳng định được. Trong cuộc sống giới hạn của tôi ở thế giới này, thế giới duy nhất tôi có thể có, một cách ý thức và chủ động, đã không khẳng định được thì không lệ thuộc nó, cứ làm những gì mình có khả năng

làm trong mọi hoàn cảnh, và... đừng làm những gì mình thấy không nên làm. Thế thôi.

2010-06-25

Ba cột trụ của xã hội

Ba cột trụ của xã hội là : đạo đức thường ngày, giáo dục và y tế.

Tâm hồn, trí tuệ và sức khỏe !

Trên cơ sở ấy, may ra mới có nghệ thuật. Dưới cả hai dạng thuận và nghịch.

2010-06-29

Về đâu ?

"Về đây khi mái tóc còn xanh xanh"

Về đây với niềm tin dạt dào

Khi mái tóc đã trắng quá nửa, khi niềm tin đã xác xơ thì về đâu ?

Về chính mình, ác mộng kinh hoàng nhất, đáng đương đầu nhất trước khi... đi tiếp.

Hè hè...

2010-07-04

Khi định mệnh toàn thắng

Khi định mệnh toàn thắng, khi ta im lặng buông tay, mọi sự vẫn y nguyên.

Mặt trời sẽ lại mọc.

Chẳng có gì mới lạ cả.

Chẳng ai là ai cả.

Còn ta, sẽ còn lại gì ? Chẳng gì cả. Một thoáng gió. Chút cát bụi. Đó là định mệnh tự-nhiên của mọi người, của chính ta.

Nhưng, hiếm lắm, cũng có thể còn chút âm hưởng mơ hồ, hiu hắt, khắc khoải, zui zui, "bất diệt", ở *đời*⁵³ : ngôn ngữ của riêng ta, ngôn ngữ của chính ta trong ngôn ngữ của người đời. Nó chỉ có thể tồn tại ở đó thôi. Dưới ba hình thái :

a/ ngôn ngữ người đời phủ nhận nó nhưng không tiêu diệt được nó. Như một bài thơ đáng cảm, một áng văn đáng hận, một ý tưởng đáng thù. Lúc đó, dù muốn, ta chưa chết tốt được. Vì có quá nhiều người chưa cho phép ta chết.

b/ ngôn ngữ người đời o bế nó nhưng không tiêu hoá được nó. Như một con người không ai chiếm hữu được. Thế thì con người ấy chưa chết tốt được.

c/ nó đã biến thành ngôn ngữ của người đời, như hơi thở của cuộc sống. Lúc đó, ta thực sự **được** chết. Trong sự vĩnh cửu của ngôn từ ! Tất nhiên, chỉ tới ngày loài người vong mạng.

Định mệnh do tạo hoá tạo ra – đã sinh phải tử, đã tồn tại phải hư vô – không ai tránh được, chẳng có gì đáng bàn, bàn đến đâu đi nữa... cũng thế thôi.

Định mệnh nhân tính nhân tình duy nhất của

⁵³ Toàn bộ những quan-hệ giữa người với người – xưa, nay và mai sau – trong kích thước lịch sử (nghĩa là văn hoá) của họ.

con người do con của người – tha nhân và chính ta – tạo ra.

Vì thế, nó bao hàm khả năng tự-do và trù mền, nó hứa hẹn một hình thái vĩnh cửu. Trong nhân giới thôi.

Vì thế, thế nào đi nữa, ta phải dám yêu, dám hành-văn.

Kính thật ! Hề hề...

2010-07-05

Sắc sắc không không

*Quý Lệ ngửa mặt lên hít thở, cười một tiếng lớn, quay người rời đi, vừa đi vừa đáp: “Đại sư sai rồi! Sắc tức thị không, nhưng không ấy cũng là sắc. Đại sư muốn tại hạ nhìn thấu thế tình, nhưng chẳng biết làm cách nào để nhìn thấu được? Tại hạ thân ở giữa trời đất, ân oán tình cừ, chính là cảnh ngộ một đời này của tại hạ. Đại sư muốn tại hạ tĩnh lặng nhìn thấu, nhưng có biết được, khi đã nhìn xuyên qua rồi, có còn là tại hạ nữa không?”*⁵⁴

Món sắc sắc không không, ta đã nghe điếc tai từ thuở hoang mang. Không hiểu được, ta không tin, không dùng, kể cả để viết văn, làm thơ, những lĩnh vực không cảm đoán bất cứ gì.

Bước vào nẻo tàn thu của cuộc sống, ta mới ngẫm ra. Nói theo kiểu bình dân, chỉ là hai bộ mặt của một đồng xu. Nội dung không sai. Nhưng ngôn ngữ bất cập : đồng xu ấy không

⁵⁴ *Tru Tiên*, Tiêu Đình, Việt Nam Thư Quán

"có thực" !

Không ngờ lại có tay viết "chương phép" viết được một câu như thế này...

Hề hề...

2010-07-10

Con người sinh ra để làm gì ?

Đệ tử đứng đây một ngày một đêm, ban đêm ngắm tinh tú, ban ngày nhìn thấy trời xanh, thấy phồn hoa cũng giống như mặt trời, ban ngày mọc ở phương đông, đến cuối ngày chỉ còn lưu lại chút dư quang ở phương tây. Bất giác trong lòng cảm thấy bi thương, nhân sinh như vậy, ánh sáng như vậy, thiên địa vạn vật tất cả đều như vậy, đệ tử nhất thời không biết tại sao sinh ra trên đời để làm gì, con người thật chỉ nhỏ bé chẳng có giá trị, vậy còn sinh ra để làm gì?⁵⁵

Đúng là "chủ nghĩa hiện sinh" dưới hình thái... chương !

Cũng là một bộ mặt zui zui của quá trình "toàn cầu hoá" của nhân loại. Hề hề...

2010-07-10

Không thể ngu dân mãi mãi được

Chính sách ngu dân lưu manh hoá con người đã thống trị dân ta nửa thế kỷ rồi, không biết

⁵⁵ *Tru Tiên*, Tiêu Đình, Việt Nam Thư Quán

nó sẽ kéo dài tới bao giờ? Đòi ta, đòi con và đòi cháu chúng ta? Nhưng ắt có ngày nó phá sản, đó là điều chắc chắn. Suy luận mácxít đó : đòi nay, không phát triển kinh tế thì "chết". Muốn phát triển kinh tế, lâu dài, phải dựa vào "chất xám", lý trí và trí tuệ của con người. Trí tuệ của con người là một thể thống nhất, không thể chẻ nhỏ, trói buộc phần này, cởi trói phần kia để "xài" được. Trói phần này, những phần khác ngắc ngoải. Mở phần kia, những phần khác sẽ bùng nổ. Tôi đã viết điều này cách đây hơn 20 năm trong bài "*Trí thức, kẻ bắt lực của muôn đời*". Bây giờ vẫn thấy đúng.

2010-07-10

Một nghiệm sinh dịch triết

Trong bài "*Tôi đọc và dịch François Jullien*", Hoàng Ngọc Hiến thuật lại :

Ngay từ đầu, tôi đã thấy dịch F.Jullien là một việc làm mạo hiểm. Trong bức thư ngày 2/19/1998 gửi cho ông có đoạn viết: "...*đối với những người Việt Nam (cũng như đối với những người châu Á khác) không có một sự đào tạo hẳn hoi triết học phương Tây thì việc hiểu những văn bản triết Âu qua bản dịch không dễ.... Đối với một độc giả châu Âu, "ý niệm" (idée) là "hình thức" (forme), điều này có thể hiểu được. Nhưng đối với độc giả Việt Nam, nội dung là nội dung, hình thức là hình thức, ý niệm nhất thiết là nội dung, không thể nào quan niệm được ý niệm lại có thể là hình thức. Nhiều trường hợp khiến tôi nghĩ đến những ý kiến của Wilhem von Humboldt dịp ông tiếp xúc với tinh hoa của giới triết học*

Pháp (khoảng tháng năm 1798): “ **Quả là không thể nào hiểu nhau được, và nguyên do hết sức đơn giản thôi. Họ chỉ lảng tránh thôi, cái gì cũng vậy, chẳng những không có một ý niệm nào, mà cảm nhận được tí chút cũng không... Họ cũng dùng chính những thuật ngữ ta dùng, nhưng bao giờ họ cũng hiểu với một nghĩa khác. Lý trí của họ không phải là lý trí của chúng ta, không gian của họ không phải là không gian của chúng ta, trí tưởng tượng của họ không phải là trí tưởng tượng của chúng ta...**” Rất có thể ông cũng sẽ nói như Humbolt một ngày nào đó ông có dịp tiếp xúc với những độc giả Việt Nam hâm mộ ông qua những bản dịch của chúng tôi.

Công việc dịch của tôi là một việc làm mạo hiểm....”

Như phúc đáp những trăn trở chuyển ngữ của tôi, trong *Thư của nhà triết học Pháp François Jullien gửi các bạn đọc Việt Nam*⁵⁶. có đoạn viết:

“Công việc lý thuyết được tiến hành ở đây nhằm trình bày rõ hơn hai truyền thống văn hoá vốn không biết đến nhau này – truyền thống Trung Hoa và truyền thống Hy Lạp – buộc tôi phải giải thể và làm lại những phạm trù của tư tưởng; tôi không thể bằng lòng với những khái niệm của khoa học nhân văn (châu Âu) và đành phải vượt rào.

... Cho nên công việc của người mạo hiểm đi dịch tôi là đặc biệt hóc búa, tôi đâu có thể làm

⁵⁶ Đăng trong bản dịch *Bàn về tính hiệu quả* N.x.b.Đà Nẵng, tr.3

ra như không biết đến điều này. Bởi lẽ người ấy phải đương đầu với những khái niệm hoá mới mẻ tất yếu phải có do sự gặp gỡ của những thế giới văn hoá mà không một truyền thống nào cả gom nổi lại; cũng như phải chấp nhận theo tôi trong cái cách tự tôi dắt dẫn tôi làm xáo trộn ngôn ngữ một cách cơ xảo để rồi kéo nó lên đưa ra ngoài những thiên kiến của chính nó, truy cầu ở nó những khả năng bị chôn vùi và làm cho nó nói những điều mà chính nó không ngờ nói... Hoàng Ngọc Hiến, người đã dịch tập tiểu luận của tôi về đạo đức, đã nhận sự thách thức. Tôi không khỏi băn khoăn nghĩ đến những điều oái oăm ông đã vấp phải, do tôi không đủ sức làm chủ những khó khăn. Nhưng tôi biết rằng, để cùng đi với tôi làm công trình này, ông đã phải làm công việc sáng tạo ra ngôn ngữ ; và công việc dịch thuật của ông tự nó là một sự cách tân trong tư tưởng.” François Jullien là một con người lịch sự và hào hiệp.

Đọc lại những bản dịch của tôi có những đoạn chính tôi cũng không hiểu, lại phải lấy nguyên tác của F.Jullien ra đối chiếu, hóa ra tôi dịch khá chính xác nhưng cứ phải đối chiếu với nguyên tác thì mới hiểu. Công việc dịch của tôi là như vậy đây.

Tôi hiểu François Jullien và Hoàng Ngọc Hiến muốn nói gì : bản thân tôi cũng đã nghiệm sinh những điều ấy khi tôi **viết** *Penser librement* và khi tôi **dịch** thành *Tư-duy tự-do*. Khi viết tôi đã phải xô đẩy tiếng Pháp tí ti để khơi ý nghĩ đặc thù của mình. Khi dịch ra tiếng Việt, cũng thế nốt. Dù mình vẫn là mình, mình không thể cảm nhận và suy luận y hệt mình qua hai ngôn ngữ

khác nhau ! Viết và dịch chính mình, lại chỉ là văn triết thôi, mà đã vậy, nói chi tới dịch thơ văn của người khác ! Đành vậy.

Dù sao tôi vẫn tin tưởng điều này : *Penser librement* và *Tư-duy tự-do* là 2 quyển sách mà thanh niên bước chân vào đại học **hiểu được và dùng được** để tiếp cận môn triết, chính vì đầu óc họ chưa bị những khái niệm muôn thuở trói buộc.

2010-07-10

Đời sống hàng ngày ở Ziao Chỉ quận

Bạn bảo ta :

quay trở lại cái chuồng thú này mọi sự thật đều bị phỉ nhổ, mọi tử tế đều bị chà đạp, mọi giá trị đều lộn ngược. Có lẽ chưa bao giờ thâm thía sự phũ phàng đến thế. Hiểu tại sao người ta thành thú hết: ngu muội, mất hết phẩm chất người cao thượng, trần trụi chỉ biết đến tiền, miếng ăn, không có trên có dưới gì hết, không coi nhau ra gì dửng dưng, thờ ơ, sống chết mặc bay. Ngôn ngữ để nói với nhau là thứ ngôn ngữ dê tiện. Mọi sự khả ố được cho phép tung hoành, người nào có lòng tự trọng đều co dúm lại, thảm hại.

Ai có thể tin một hiện thực như thế vẫn cứ tồn tại?

Cách đây lâu rồi, ta đã từng nói và viết : tội lớn nhất của đám quyền lực "xhcn" này là tàn phá văn hoá và đạo đức thường ngày của bàn dân Ziao Chỉ, nền tảng của một xã hội nhân tính. Chưa giải quyết chuyện này, bàn tới chuyện

khác ít nhiều phù phiếm. Tuy vẫn nên làm.
Cho mai sau. Biết đâu...

Buồn.

2010-07-19

Hành-động – 1

Ta vốn hồn nhiên, thấy điều nên làm là phải làm ngay và, đã làm, phải hết mình và xong ngay. Vì thế, rất lâu, ta thích làm việc tay chân.

Điều ấy chỉ khả thi trong những lĩnh vực mà kết quả của hành động chỉ tùy thuộc một mình ta thôi, như... làm thơ, viết văn, dịch văn chẳng hạn... Còn được đăng thì... hê hê !

Mỗi khi kết quả ấy còn tùy thuộc người khác thì khác hẳn : có khi hành động của ta chẳng bao giờ đi tới đâu cả.

Vậy, để khỏi căng thẳng tinh thần vô ích, tổn sức hão, vỡ mộng thật, mỗi khi kết quả hành động của ta còn tùy thuộc người khác, ta nên quên mình, lãnh đạm xem xét, tìm hiểu người đời, thờ ơ kiên trì hành-động tới khi... không đáng kiên trì nữa. Hê hê...

2010-07-27

Tình bạn văn chương quái đản

Ta có nghiệm sinh này : bạn văn chương của ta ít khi có thời giờ đọc những gì ta viết. Họ đã **là** bạn ta, họ **biết** ta quá rồi, cần gì phải đọc những điều ta viết để biết ta nghĩ gì, vì sao và như thế nào về đủ thứ chuyện ? Họ có **lý**. Con

người là một thể thống nhất, biết rõ một mặt của nó trong một lĩnh vực là có thể suy diễn nó trong lĩnh vực khác. Tiếp cận và suy luận biện chứng cũng là như thế. Bản thân ta cũng thường ứng xử như vậy. Chỉ khác ở điều này thôi, ta luôn luôn tự hỏi : nếu cảm nhận của ta về một con người xuyên qua một quan hệ cụ thể trong một lĩnh vực nào đó của cuộc sống chỉ thể hiện bản năng hay thành kiến của chính ta trong lĩnh vực quan hệ giữa người với người đó, thì sẽ thế nào ?

Có khi ta không muốn nghĩ tới. Hề hề...

Vì thế, khi muốn làm bạn văn với ai, ta phải đọc tác phẩm của người ấy, chí ít phần nào. Chưa chắc gì ta đã hiểu, nhưng chí ít ta đã muốn hiểu bạn.

2010-08-01

Yêu và yêu

*Vì muốn đem lại hạnh phúc cho muôn dân thiên hạ, vì tình yêu của gã đối với Sư Phi Huyền, gã hạ quyết tâm phải xóa bỏ mọi khó khăn, xoay chuyển thế cục trước mặt, dầu cho sau này có thất bại thì gã cũng đã cố gắng lắm rồi, gã không thẹn với bản thân, cũng không phụ lòng mong mỏi của Sư Phi Huyền.*⁵⁷

Ôi, yêu cả nhân loại và yêu chỉ một đàn bà, xưa nay chưa ai thống nhất được trong đời thực của chính mình, chỉ thăng hoa thành tôn giáo

⁵⁷ *Đại Đường song long truyện*, Huỳnh Di, Việt Nam Thư Quán.

hay nghệ thuật thôi.

Không ngờ vấn đề này cũng đã đi vào văn chương chương ! Hè hè...

2010-08-02

Dịch văn

Dịch văn, ta thực hiện một cuộc gặp gỡ xuyên qua văn bản giữa tác giả, dịch giả và độc giả.

Quan hệ tay ba thâm kín ấy cũng có lúc say sưa. Nhưng chẳng thể nào tránh được đủ kiểu hờn dỗi.

Hè hè...

2010-08-03

***Vụ việc Đại học Phan Châu Trinh*⁵⁸**

Ở VN đã từng có nhiều cuộc đình công phạm pháp Ziao Chi (không do *Tổng công đoàn lao động Việt Nam* lãnh đạo! Hề hề...) của *công nhân đích thực* chống *chủ tư bản đích thực* (tuy là Nam Hàn, Nhật Bản *et tutti quanti* vì bản thân Việt Nam chưa có một giai cấp tư bản Việt Nam đích thực). Thực chất, đó là một hình thái *nổi loạn* (*révolte* versus *révolution*=*cách mạng*) của giai cấp công nhân đang hình thành dưới dạng *tự-nó* (*classe en-soi*, Marx) trong nghĩa : hành động theo cảm tính, không nằm trong một đường lối chính trị nhằm cải tổ xã hội để giải quyết tận gốc vấn đề.

Vụ việc *Đại Học Phan Châu Trinh*, về mặt *hiện tượng*, là một cuộc *nổi loạn* của một bộ phận của *ĐCS Ziao Chi* đối với :

a/ nhà nước CHXHCNVN do *ĐCS Ziao Chi* lãnh đạo dưới hình thái *Bộ Giáo Dục Đào Tạo*.

Điều này khả thi vì bản thân *nhà nước Ziao Chi* cũng chưa thực sự là một *Nhà nước* trong nghĩa : một guồng máy quyền lực thống nhất nằm dưới một quyền chỉ huy tập trung. Ở Ziao Chi quận ngày nay, ngay quân đội⁵⁹ và công an

⁵⁸ <http://www.diendan.org/viet-nam/bo-giao-duc-va-dai-hoc-pham-quy/>

⁵⁹ Nhiều lúc tôi buồn bã nghĩ : sau khi Đặng Tiểu Bình bắt tay với Nixon, hăn giáng cho Việt Nam "*một bài học*" nặng nửa triệu quân, và hăn đã u đầu thối binh ; nhưng hôm nay, nếu Trung Quốc mang quân xâm lược Ziao Chi quận, có nhiều khả năng thắng trận ; khả năng tìm trong *ĐCS Ziao Chi* và

cũng chưa chắc được như vậy.

b/ những người lãnh đạo của đảng trong một lĩnh vực quốc gia : *ban cán sự* của bộ GD-ĐT

> *Ban cán sự đảng của Bộ Giáo dục là cái gì? Là cái gì đó thì tôi cũng không cần biết, tôi không quan tâm, nhưng muốn can thiệp vào tổ chức trực thuộc của tôi, vào đảng viên của tôi, thậm chí muốn hiểu định nghĩa sai phạm nghiêm trọng là như thế nào thì phải vào đây mà làm việc.*

Điều này khả thi vì bản thân ĐCS Ziao Chi cũng chỉ là một *ô hợp* nhiều phe phái, không phe nào có được một cái gì đáng gọi là *đường lối chính trị* làm nền tảng để xây dựng, tập hợp lực lượng và giành chính quyền về tay mình.

Thực chất vấn đề đằng sau hiện tượng ĐH Phan Châu Trinh là gì ? Chẳng ai có thông tin nào đáng kể để mà tìm hiểu, suy luận trước khi hành động.

Chán thật. Để xem sao.

2010-08-08

nhà nước Ziao Chi những con rối sẵn lòng làm bù nhìn cho quyền thống trị của Trung Quốc là quá dễ, buôn lậu và gian thương với nhau mãi cũng trở thành tri kỷ thôi.

Chuyện tếu thực dân

Một nàng bạn Phi Luật Tân bảo ta : ở thuộc địa của họ, người Tây Ban Nha mang lại tôn giáo, người Anh mang lại tiếng Anh, người Pháp mang lại văn hoá.

Thế thì người Pháp đã mang lại mầm mống cách mạng giải phóng dân tộc ắt tiêu diệt chủ nghĩa thực dân của nó !

Hè hè...

2010-08-15

Khi công an văn hoá...

Khi "chính" quyền **đàn**h sai trung tướng công an công khai lên bục dằn mặt nhà văn⁶⁰, chế độ toàn trị cơ bản đã rạn nứt, vô phương cứu chữa, văn hồi.

Sức mạnh đặc thù của chế độ toàn trị không ở nhà tù, súng đạn, tra tấn. Những món đó, xưa nay, chế độ độc tài nào mà chẳng có, cũng đã man chẳng thua ai. Nó ở sự sợ hãi đã ngấm vào máu thịt, xương tủy, trí não của con người, biến thành một loại "bản chất", "căn cước", "bản thể" thứ hai, khiến con người thường trực run rẩy, nghi ngờ mọi người : gia đình, bạn bè, họ hàng, làng xóm, bất cứ ai và... chính mình. Trong hoàn cảnh ấy, lĩnh tụ chẳng cần dọa một lời mà bần dân cứ lo lo sợ sợ, dòm trước ngó sau, luôn luôn căng thẳng đoán mò ý đồ "thực"

⁶⁰ tại Đại hội 8 Hội nhà văn Việt Nam.

của lĩnh tụ để ngả theo. Khi lĩnh tụ tuyên bố hăm bà lẫn, mọi người đồng thanh nhất trí ủng hộ tuy không biết mình nhất trí, ủng hộ điều gì. Khi lĩnh tụ im lặng, mọi người nơm nớp ngóng trông. Thế là xong, cần gì phải *trương mặt* công an ra dọa dẫm ?

Điều trên chỉ khả thi khi chính quyền nắm cùng lúc bao tử và tư duy của bàn dân, chí ít là cái tư duy khiếp sợ vì hướng về đâu đi nữa cũng không có lối thoát ngoài... tự huỷ. Số người dám "tự huỷ", một cách dứt điểm hay mòn mỏi, để bảo vệ nhân cách của mình, xưa nay dĩ nhiên hiếm. Tuy vẫn có, ở mọi nước.

Đã đặt chân vào kinh tế thị trường tư bản toàn cầu hoá, hai điều kiện trên ắt phải mai một. Lại một ý tưởng kiểu Marx !

a/ chính quyền mất khả năng thắt bao tử của bàn dân. Bàn dân đã có thể nuôi thân bằng lao động của mình. Hơn thế, chính lao động đó tạo ra của cải để vỗ béo quan lại của chính quyền xuyên qua hối lộ, tham nhũng, phong bì...

Ngoài ra, quan lại sống nhờ gì ? Buôn bán người, quyền lực. Ăn cắp của công thủ túi, đặc biệt qua chuyện buôn bán đất đai, nguyên liệu quốc gia. Và bòn rút viện trợ quốc tế, những món nợ sẽ do bàn dân Ziao Chi tương lai thanh toán với lao động của họ.

Ngoài những nguồn lợi tức loại ấy, quan lại *không có khả năng* tự nuôi thân, nói chi đến chuyện làm giàu.

b/ đã mở cửa kinh tế, chẳng thể nào tránh được chuyện bàn dân Ziao Chi tiếp cận văn hoá của thế giới, nghĩa rộng, trong đó có khoa học và

kỹ thuật hiện đại, những giá trị nhân bản của các nền văn minh và những... ý thức hệ ! Với vốn liếng tư duy nghèo nàn gom góp thành vài quyển sách ca ngợi chủ nghĩa Mác-Lênin **Ziao Chí**, và Tư tưởng Hồ Chí Minh mà chẳng mấy ai, kể cả đảng viên Đảng Cộng Sản **Ziao Chí**, đã đọc⁶¹, tiếc thật, chính quyền không còn một chỗ dựa ý thức hệ nào nữa.

Thất bao tử bần dân không được, xiết hòng nó dĩ nhiên càng ngày càng khó, ép hay tranh thủ nó hô hào ủng hộ mình lại còn khó hơn. Ngay cả dùng phong bì để dụ dỗ nó dự hội nghị và vỗ tay kiêu tí tiền đi bia ôm, như đã từng và tiếp tục làm, cũng chẳng ăn thua gì, nhất là đối với nhà văn đích thực : nhân cách của nhà văn, khi còn hoài bão viết văn, đâu rẻ mạt như thế ! Cuối cùng chỉ còn một cách : **chấp nhận thất bại**, trở mặt vũ phu công an dọa dẫm. Nghĩa là : hạ sách của một chính quyền độc tài tầm thường trong thế phòng thủ, bị động. Thế thôi. Chẳng bao lâu nữa *Hội nhà văn Việt Nam* sẽ hiện lên nguyên hình với mọi người, kể cả hội viên của nó : một vỏ quyền lực trống rỗng, chẳng văn chương văn học gì hết, tốn kém và bất lực.⁶²

Những hành động kiêu ấy có thể cho phép chính quyền toàn trị *kiểu Ziao Chí* hiện nay tồn tại bao nhiêu lâu nữa, như nó là ? Chẳng ai đoán mò được. Nhưng có lẽ không còn là

⁶¹ Mấy chục năm liền, nói một đảng, làm một nẻo, ai còn mất thời giờ đọc làm gì nữa ?

⁶² Điều ấy khiến ta quý trọng đấu tranh của một số hội viên của nó để buộc nó hiện nguyên hình. Đã bắt đầu rồi !

chuyện năm bảy chục năm nữa. Chẳng an ủi tí nào cả. Hai ba thế hệ người chứ chơi chơi đâu ?

Ngày lịch sử Ziao Chi lật trang, một cách bạo liệt hay ít nhiều yên ả⁶³, có một câu hỏi ám ảnh : xây dựng chế độ chính trị **cụ thể** nào đây và vì sao điều ấy khả thi ? Những con người sẽ làm chuyện ấy dĩ nhiên sẽ làm với tình cảm, lý trí và những giá trị đạo đức của họ. Những điều ấy lệ thuộc văn hoá thống trị tư duy và tâm lòng của họ, văn hoá Việt Nam ngày nay ở họ. Ở mức đại chúng, đó là một món hủ lớn, lai căng, chí ít có :

a/ văn hoá Ziao Chi nguồn, đã lưu lại trong ta những giá trị trong quan hệ gia đình, gia tộc, bạn bè, làng xóm, xã hội, quê hương, đất nước, *e tutti quanti*. Có đây trong thơ văn. Vẫn sống động trong ngôn ngữ Ziao Chi ngày nay. *Nhớ quá em ơi, nhớ những ngày...* Hề hề... Có từ bao giờ và còn lại bao nhiêu, đó ai biết được.

b/ văn hoá Trung Quốc, tam giáo.

c/ văn hoá **quan lại** Tàu, đang thống trị toàn bộ hệ thống quyền lực ngày nay và nhiều quan hệ xã hội thiết thực thường ngày : buôn bán quyền lực.

d/ văn hoá Ky-tô giáo Ziao Chi hoá.

e/ văn hoá Khai sáng của Pháp, vẫn còn sinh động ở một tầng lớp nào đó, có khi dưới dạng chữ nghĩa lơ mờ thôi.

⁶³ bản thân tôi mong nó sẽ yên ả tuy ngờ vực không ít, chán thật !

f/ *tư tưởng, ý thức hệ và nhất là ngôn ngữ mácxít-lêninít... Ziao Chỉ*. Món này, tuy sẽ còn tác dụng lâu dài trong những tranh chấp quyền lực, sẽ không còn giá trị gì hết về mặt tư tưởng, văn hoá.

Ở Việt Nam, phải chờ ngày chủ nghĩa tư bản định hình xong, người Việt đã nếm mùi thấm thía, tư tưởng của Marx và Engels, may ra, mới có cơ hội hồi sinh trong những lĩnh vực và ở mức độ nó đáng hồi sinh. Đây là chuyện của những thế hệ tới. Tôi mong họ sẽ không "dại dột nhẹ lòng" vứt hết : tư tưởng ấy là thành quả xuất sắc của nhiều thế kỷ phát triển của những nền văn minh Châu Âu, không chỉ tư sản thôi.

g/ *những ý thức hệ hiện đại*, thậm chí hậu hiện đại, cơ bản là từ Tây Âu (Mỹ, Châu Âu, Nhật...), và từ... Trung Quốc. *E tutti quanti*, trong thế giới ngày nay, bố ai đoán được !

h/ văn hoá thị trường hằm bà lẩn.

E tutti quanti...

Mặt nào đó, ta là tất cả những món nộm sứa ấy và không là món nào cả.

Đó là chính ta⁶⁴ ! Trên cơ sở đó, suy nghĩ như thế nào để làm gì đây ? Khó thật ! Khổ thật ! Chán ngán thật !

Nhưng cũng may mắn thật : đó là điều kiện thuận lợi giúp ta tư duy một cách tự do, sáng tạo. Giúp ta *làm người* Ziao Chỉ đích thực ở thế kỷ 21.

⁶⁴ Bạn cứ đặt câu hỏi : ý tưởng này *của tôi*, từ đâu mà có ? thì biết.

Đó cũng có thể là một nguồn cảm hứng cho nhà văn sáng tác ? Biết đâu ? Hề hề...

2010-08-16

Tuý lúy

Chiều nay ta mở chai *Pauillac* PhuLăngXa, nướng than 3 cánh gà ướp kiểu Ziao Chi, ăn mừng một giải thưởng quốc tế gốc Canard Diên cho một nhà toán học Việt.

Suốt đêm ta *surf* oép, đọc đi đọc lại một niềm vui.

Đời thật đáng sống. Hề hề...

2010-08-19

Mề đai Fields 2010

Nhà toán học Ngô Bảo Châu đã được trao Mề đai Fields, người đời còn gọi là giải Nobel toán học.

LÂU LẮM MỚI NHẬN ĐƯỢC MỘT TIN VUI ĐẾN THẾ NÀY !

Xin cảm ơn giáo sư Ngô Bảo Châu.

Xin mừng làng toán học Việt Nam và những người đã khai sinh, nuôi dưỡng nó suốt những năm tháng khốn khổ của thế kỷ 20-21.

Xin mừng văn hoá Việt Nam ! Đời nay, tư duy lôgic của toán là một nền tảng không thể thiếu được của văn hoá, ai cũng nên học, học được tới đâu thì tùy. Nó đã có thể hiện sinh được bằng tiếng Việt, Ngô Bảo Châu bắt đầu học

toán bằng tiếng Việt mà. Ôi, Hoàng Xuân Hãn !

Xin mừng thanh niên Việt Nam yêu chuộng toán và khoa học có thêm một tấm gương gần gũi để noi theo.

Xin mừng làng toán học Pháp lại nở thêm một tài năng kiệt xuất.

Và xin mừng làng toán học thế giới lại tiến thêm một bước nữa, vì nhân loại.

Trong giây phút này, xin tạm quên những đớn đau day dứt về đất nước, cùng mọi người, tận hưởng niềm vui.

Vì, sáng mai, mặt trời cũng sẽ mọc lại.

2010-08-20

Làm học trò trong lĩnh vực nhân văn

Làm học trò giỏi của thầy giỏi, chắc chắn sẽ không tồi, chưa chắc sẽ đi xa. Còn tùy thuộc bản lĩnh cá nhân. Dù sao cũng đáng làm.

Làm học trò giỏi của quá nhiều thầy dở, có thể lừng danh một khắc thời trang.

Làm học trò dở của thầy giỏi hay dở, miễn sao quốc tế, có thể thành danh ở Ziao Chỉ quận Âu Á hôm nay, ít nhất trên *media* Ziao Chỉ quận Âu Á.

Nói cho sướng miệng, dễ quá hè ! Làm sao biết được thầy nào giỏi, thầy nào dở ?

Thì chỉ cần xem thầy ấy có khả năng giúp ta làm người cho ra người hay không trong ngôn ngữ Việt ngày nay. Điều ấy, không tên tuổi

quốc tế hay Ziao Chi nào bảo lãnh được. Chỉ tự ta và người đời quyết định thôi. Người đời, như ta, tự do và thềm nhân cách, chỉ ít khi nó mở một quyển sách và đọc : đó là chuyện mất thời giờ, chẳng lợi lộc gì khi quyển sách ấy nhân văn. Hề hề...

2010-08-21

Dịch văn – 2

Dịch văn thành văn là một nghệ thuật.

Nó đòi hỏi không chỉ kiến thức (*savoir*), trí năng (*intelligence*).

Nó đòi hỏi một điều gì đó tôi không nêu tên được, đành gọi bằng những khái niệm trời ơi đất hỡi : *trí tuệ và tình người*. Trong hai ngôn ngữ khác nhau. Hề hề...

2010-08-24

Chiến tranh, hoà bình, thắng và thua

Đất nước ta đã hoà bình 35 năm rồi. Ba thế hệ.

Đó là thời gian mà nước Pháp đi từ một nước đã thua trận, bị tàn phá cướp bóc, xây dựng lại và tiến lên cực nhanh, người Pháp gọi là "*30 năm vinh quang*". Tôi đã được chứng kiến nửa sau con đường ấy. Đáng nể !

Đó cũng là thời gian mà Nam Hàn từ một nhược tiểu quốc vươn lên vị trí đáng nể trong thế giới ngày nay.

Còn nước ta ? Trong 3 từ "*độc lập, tự do, hạnh*

phúc", chỉ mới thực hiện được một, và hiện nay có thể là đang trong quá trình mất hết, Võ Nguyên Giáp cũng không can nỏi...

Không lẽ đạo đức, trí tuệ, lòng dũng cảm và bản lĩnh của dân ta chỉ có thể thôi ? Tôi mong là không như thế. Còn tin tưởng ở điều gì và chờ đợi ai, bao nhiêu lâu nữa, tôi chịu thua, chẳng biết nói gì : vài năm nữa, chắc gì tôi còn ở đời để chờ đợi bất cứ ai, bất cứ gì ?

Dường như Laurent Schwartz, giải Fields như Ngô Bảo Châu, người đã tận tình ủng hộ và giúp đỡ Việt Nam trong thời chiến, hai lần qua Việt Nam do lời mời của Phạm Văn Đồng để giúp Việt Nam đánh giá nền khoa học của mình, đã có nhận định này : chiến tranh, Việt Nam đã thắng ; hoà bình, Việt Nam đã thua. Bản thân tôi đã viết điều ấy, lâu rồi, khi còn chưa biết nhận định của ông.

Tôi mong ông chỉ đứng tạm thời tuy, hôm nay, tạm thời ấy đã là 35 năm, ba thế hệ người !

Nếu không đứng vĩnh viễn thì sẽ thế nào ?

Tất cả tùy định nghĩa của một ngôn từ thôi : *Việt-Nam*. Định nghĩa ấy, chỉ người Việt *ngày nay* mới khẳng định được. Bằng tâm hồn, tầm lòng, trí tuệ và hành động của mình, bằng đời mình. Họ đông lắm, hơn 80 triệu người, đó ai biết được họ sẽ khẳng định những gì ? Hề hề...

Thôi thì chút tình đất nước với nhau vậy. Đất nước Ziaio Chỉ trong thế giới tư bản toàn cầu hoá.

2010-09-02

Văn hoá Đông – Tây trọng dụng nhân tài

Bạn bảo ta :

> *Xã hội phương Đông là xã hội của cấp bậc, và tuổi tác. Xã hội phương Tây là xã hội của tài năng, của bình đẳng và nhân cách.*

****** Nếu ta nhìn quá trình phát triển trong lịch sử của xã hội phương Tây (Châu Âu, không kể Mỹ có một lịch sử ngắn và đặc biệt khiến nó ít vướng víu di sản của xã hội phong kiến Châu Âu) và xã hội Việt Nam, có những điều cơ bản như nhau.

Trong thời "phong kiến", tuy hai loại phong kiến này rất khác nhau, cả hai xã hội đều "*là xã hội của cấp bậc*", trong đó ở mọi thành phần thì người già đều được kính nể, có thể vì, ngoài kinh nghiệm sống và kiến thức, họ nắm... tiền và quyền lực !

Trong xã hội Việt Nam, cũng có lúc nhân tài "*được trọng dụng*", khi... "tổ quốc lâm nguy". Sau đó, nếu không thuộc gia tộc lớn thì bị... làm thịt, (thời hậu Lê). Sau 1975, cũng lắm nhân tài thời chiến, trong đủ thứ lĩnh vực, tuy không bị "làm thịt" kiểu phong kiến Mao, cũng bị về vườn kiểu Ziao Chi. Cứ coi thân phận của ông Võ Nguyên Giáp thì thấy.

Những xã hội Nhật, Singapore, Đài Loan, Nam Hàn đều là xã hội phương đông. Ngày nay, họ đâu tệt như Việt Nam ?

****** Chỉ với cách mạng tư sản thì những xã hội như Pháp mới thay đổi nền tảng giá trị : *tiền, tự do, bình đẳng ; tài năng và nhân cách*. Lúc đó, ít nhất trong các tầng lớp có học, thường là tư

sản và tiêu tư sản, nhưng cũng có lắm người xuất thân quý phái, nó đã thừa hưởng những cuộc "cách mạng tư tưởng" của thế kỷ 18 ở Châu Âu.

"*Tiền, tự do, bình đẳng*" là ý thức hệ cơ bản, cần thiết của phương thức sản xuất tư bản (Marx, bình luận về *Liberté, Égalité, Fraternité* của Pháp trong *Tư bản luận*).

Tài năng, đặc biệt là khoa học, kỹ thuật, kỹ năng, kinh doanh và quản lý, là những đòn bẩy cơ bản để tăng năng suất của sức lao động và, qua đó, tăng tỷ lệ lời, tạo và chiếm hữu giá trị siêu thặng dư, chinh phục thị trường xuyên qua cạnh tranh tự do (lại Marx). Do đó, trong quá trình phát triển kinh điển, chủ tư bản sáng suốt, rất khác quan lại Ziaio Chi ngày nay, rất quý tài năng thiết thực của cá nhân. Ngày nay, với sự thống trị của tư bản tài chính, không hẳn như thế nữa, thằng giỏi sản xuất, quản lý hay buôn bán "lương thiện" không bằng thằng giỏi lừa dối, cứ coi *hedge funds* thì thấy.

Còn *nhân cách*, theo tôi, cơ bản là di sản của tư tưởng "*Khai sáng*" với niềm tin của nó vào *Sự Thật Khoa Học*, *Khách Quan*, vào *Sự Tiến Bộ* của xã hội và loài người dựa vào sự phát triển của *Khoa Học*.

Với ý thức hệ tư bản "nguyên chất", đó là chuyện hão : chỉ có tiền (lời) mới quan trọng và tiền không có mùi, kể cả mùi khoa học, mùi máu hay mùi tình ! Hề hề...

Trong thế kỷ 20, Việt Nam vừa mới tiếp cận văn hoá Pháp, lại xuyên qua chế độ thực dân, đã lâm vào tình hình chiến tranh suốt 30 năm trời. Độc lập rồi, chưa có công nghiệp cho ra

hồn, chưa có giai cấp tư bản, giai cấp công nhân đích thực, đã nhảy vào xây dựng "chủ nghĩa xã hội" dưới chế độ chuyên chính của... giai cấp công nhân ma ! Thực tế, Việt Nam, xuyên qua *chiến tranh*, *Cải cách ruộng đất*, *Nhân văn Giai phẩm*, *Chống xét lại*, *e tutti quanti*, đã ôm xã hội phong kiến Ziao Chỉ mục nát nhảy vào thời hiện đại, bước đầu, dưới sự lãnh đạo của những con người tuy đủ can trường và lý trí để hiểu được một số mâu thuẫn chí tử của chủ nghĩa tư bản và đế quốc (cảm ơn Marx) và chiến thắng nó, *nhưng không hiểu* nổi, cũng theo Marx, vì sao, trong lịch sử tiến hoá của loài người, chúng đã phát triển tới mức thống trị được cả thế giới, nhất là trong lĩnh vực kinh tế và văn học.

Cuối cùng, văn hoá của những người thừa kế họ nắm quyền hành sau chiến tranh, vẫn là văn hoá của quan lại Tàu qua lăng kính *quan lại Ziao Chỉ*. Cứ nhìn phong cách ứng xử của các quan lớn thì thấy. Một vị phó thủ tướng, cựu bộ trưởng bộ Giáo Dục – Đào Tạo, công khai sờ *đùi* một nhà khoa học lớn⁶⁵, tặng bút của mình⁶⁶, giúi thư của đại gia nào đó tặng nhà cửa ! Ở thế kỷ 21, phong cách văn hoá như thế, hỡi ơi ! "*Trọng dụng*" nhân tài kiểu ấy, chấn hưng nền giáo dục bấy nhầy của Việt Nam thế quái nào được !

Đương nhiên, tôi nói về đạ số những kẻ nắm

⁶⁵ Ở thế kỷ 21 mà cứ tưởng bắt chước Lưu Bị, "ăn cùng mâm ngũ cốc cùng chiếu" với hiền tài là hay lắm ! Chán thật.

⁶⁶ dám là mạ vàng lắm ! Cứ như Tào Tháo cởi áo bào khoác lên vai hàng tướng ! Chán thật.

quyền lực, từ trên xuống dưới, lớn và nhỏ, không nói tới những người có học, có văn hoá, có tài năng, lương tri đầy đủ và sâu sắc hơn : họ đã không đủ đông, lại không biết nắm giữ quyền lực khi nó nằm trong tay họ và hầu hết đã bị loại, không có vai trò quyết định trong thời bình.

Với guồng máy quyền lực kiểu quan lại kia, một vài cá nhân lãnh đạo tài năng đến mấy cũng chẳng thể lật được thế cờ. Văn hoá Ziao Chỉ hiện nay nó thế. Thật đáng buồn. Chưa đáng nản.

Có lẽ người Việt hôm nay không nên chờ đợi lãnh đạo biết trọng dụng nhân tài mà nên tự hỏi : có cách nào khiến cho nhân dân Việt Nam chấm dứt "trọng dụng" những lãnh đạo bất tài kém đức chẳng ?

2010-09-02 / 30

Cuối cùng cho một nền văn minh ?

Bạn bảo ta :

> *Nơi nào có áp bức..., vậy mà vẫn không có cách mạng hay "diễn biến", kể cả ở VN hay Trung Quốc ! Hay con người không còn mô hình kinh tế nào khác nên không thể có cách mạng ? Chủ nghĩa phát xít kiểu mới sẽ ra đời ?*

**** "Chủ nghĩa phát xít kiểu mới sẽ ra đời ?"**
Nó đã ra đời lâu rồi, ngay tại Pháp, và đang phát triển, ngay trong ngôn ngữ của các trí giả kể cả phe tả ! Tâm lòng chủ quan của họ và ngôn ngữ khách quan của họ thống nhất với nhau trong con người của họ như thế đấy.

Attali, Minc, Strauss-Kahn *e tutti quanti* đó, đều đã từng hay còn đang là danh nhân tả khuynh PhuLăngXa đó! Còn bọn triết gia thời thượng, xin miễn bàn.

**** Nơi nào có áp bức ...** Thì có phản kháng... trước tiên, dưới hình thái "nổi loạn" (*révolte*, Camus), nghĩa là : lâu lâu bùng nổ, chém giết, phá phách, thí mạng vì cái mạng này không đáng sống nữa, thế thôi. Đã có một số thí dụ ở Pháp, tuy chưa thô bạo như ở thế kỷ 19 và đầu thế kỷ 20, ít nhất là trong phạm vi sở hăng.

Chỉ có lợi cho đám lấy bạo lực làm nền tảng cho chính trị : Reagan, Sarkozy *e tutti quanti*.

Ở Ziaio Chi quận hiện nay cũng thế.

Điều mới nhất trong thời đại của chúng ta là đã xuất hiện một hình thái phản kháng *không tương tượng được trong lĩnh vực và tư duy kinh tế* : tự tử tại nơi làm việc. Kinh thật. Đập phá máy móc, bắt cóc sếp, phá hoại linh tinh, thậm chí giết người *e tutti quanti* thì vẫn mang ý nghĩa này : còn hy vọng ở tương lai, còn tin rằng sẽ có một lối thoát. Tự tử là... hết. Là không thể sống như một con người được trong "nhân giới" này. Thế thôi. Điều ấy nói lên giá trị của nền văn minh này và giới hạn chết người của nó. Cuối cùng cho một nền văn minh ?

> *Hay con người không còn mô hình kinh tế nào khác nên không thể có cách mạng ?*

**** Đúng vậy.** Nhưng trong nghĩa khác. Vì một mô hình kinh tế độc lập với một lý tưởng văn hoá là... chuyện hão ! Macxít đấy ! Khi *giá trị* độc tôn của con người là tiền, là tỷ lệ lợi nhuận

cuối năm, thậm chí cuối tháng, bất kể với "**giá**" nào thì ta có ý thức hệ phản ánh trung thực phương thức sản xuất tư bản – do chính con người "tự do" tạo ra – trong đầu con người trong tất cả những lĩnh vực nhân văn, kể cả triết học. Quan hệ giữa "hạ tầng kinh tế" và "thượng tầng kiến trúc" là thế đấy. Cứ theo rồi áp-phe Bettencourt thì thấy các môn luật học, kinh tế học, xã hội học, tâm lý học, phân tâm học, triết học (giá trị và phương pháp luận) *e tutti quanti* gắn bó, thống nhất với nhau như thế nào.

Sartre đã nhận định về thời đại của mình : *le temps de la révolution impossible (thời đại của cách mạng bất khả thi)*. Trong nghĩa : nhu cầu cách mạng thì có đó, rất rõ rệt, nhưng tư tưởng cách mạng thì chưa có.

Tư tưởng đó sẽ có thể từ đâu ra ?

Tư tưởng nhân văn của thời "*Khai Sáng*" đã mang lại cho phương thức sản xuất tư bản cái áo nhân bản duy lý phổ cập (*humanisme rationaliste universaliste*) để chinh phục nhân tâm cả loài người cho tới ngày hệ thống "xã hội chủ nghĩa" tự chìm xuống. Bây giờ thì nó trở thành chướng ngại vật đối với sự phát triển tự-nhiên của chủ nghĩa tư bản. Do đó, từ 20-30 năm nay, tại Pháp, ta có thể chứng kiến nỗ lực của chính trị gia, hữu cũng như tả, để bào mòn những điều tiên bộ nhất trong hệ thống kinh tế - xã hội - pháp luật của PhuLăngXa. Và chứng kiến những trí giả PhuLăngXa thời thượng làm điều ấy trong lĩnh vực ý thức hệ, với đủ thứ ngôn từ và lý luận, tả cũng như hữu, trong đủ thứ lĩnh vực của "kiến thức". May thay ? với kiểu lý luận duy lý hình thức quen thuộc, trong

lĩnh vực này, chứng minh gì mà chẳng bùi tai ?

Ôi, chắc chắn, ta sẽ không được thấy một nhân giới không còn người bóc lột lừa gạt người nữa. Điều ấy, ta đã cam tâm. Nhưng ta không ngờ ta sẽ phải chết trong một thế giới chỉ có thế này thôi. Ít nhất là trong tầm nhìn giới hạn khủng khiếp của ta hôm nay. Lạy trời cho ta đã sai lầm. Lạy trời mãi mãi khiến ta đam mê thơ văn lắm lắm...

2010-09-05

Hành-động – 2

Người hành-động cần nhớ quá khứ, tốt và tồi, càng nhiều càng tốt.

Không để lỗi nhai vinh danh, tự kiêu hão.

Không để hận thù, trả đũa.

Để hiểu mình đang sống trong nhân giới nào, từ đâu ra.

Trên cơ sở ấy, thất lòng, vất óc, cùng tha nhân, sáng tạo một tương lai khả thi khá hơn cho "mọi người".

2010-09-05

Tư duy và sống

Dù ta suy nghĩ khác người đời đến đâu đi nữa, ta vẫn thêm *được* sống một cách "bình thường" với mọi người.

Chẳng dễ tí nào. Điều ấy tùy người đời. Hề hề...

2010-09-05

Từ, Ý, Tình

Biết từ, dù là Hán-Việt hay Tây-U, chưa chắc đã hiểu ý.

Hiểu ý, chưa chắc đã thấu tình.

Thấu tình, chưa chắc đã thấu hiểu mình.

Đọc và dịch văn khôn nạn ở đó.

2010-09-05

Xin – 1

Ở đời, ta ghét nhất là phải **xin** người khác.

Hiếm lắm ta mới xin ai điều gì. Thường là vì tình. Có thể là tình với những người ta không cần xin gì hết.

Có những điều ta sẽ không bao giờ xin ai cả : chính mình.

Dù sao, ta đã từng xin.

Khi ta thành tâm xin, khi người đời thành tâm cho, với ta, không có quan hệ nào giữa người với người đẹp hơn được.

Kể cả thơ văn.

Hiếm lắm, bạn đời ơi. Hè hè...

2010-09-05

Nghe Hồng Anh hát Trịnh Công Sơn

ta bỗng có ý quái đản này : **nhạc và thơ** của Trịnh Công Sơn dễ yêu vì nó đơn giản, mộc mạc, Ziaio Chỉ lạ lòng đến mức một thằng lỗ tai trâu như ta cũng mê được! Hè hè...

2010-09-06

Giáo dục

Nhân đọc một bài báo về Vũ Đình Hòe thuở ông sáng lập nền Giáo dục quốc gia năm 1945

(<http://tuoitre.vn/Chinh-tri-Xa-hoi/Phong-su-Ky-su/399589/Vi-bo-truong-cua-giao-duc-vi-nhan-sinh.html>)

Quá hay ! Quá cảm động ! Lại như đọc một khúc văn Tam Quốc Chí... Nhưng không chỉ là văn chương suông !

Một cách hết sức chủ quan, tôi có cảm tưởng :

1/ Khó khăn thời 1945 là kéo một dân tộc cơ bản mù chữ, nhưng có lý tưởng độc lập và đạo đức đời thường truyền thống, lên một dân tộc biết đọc, biết viết, có kiến thức để trau dồi lý trí, đạo đức và khả năng hành động của mình. Đúng là đội đá vá trời.

2/ Khó khăn ngày nay là lôi một dân tộc hầu hết (?) biết đọc biết viết nhưng chẳng còn bao nhiêu lý tưởng, với một nền tảng tư duy và đạo

đức thường ngày đã bị xói mòn trầm trọng, lên một dân tộc lành mạnh bình thường của thời đại này. Cũng là đội đá vá trời.

3/ Có lẽ ngày nay khó khăn hơn ngày xưa. Ngày xưa, chỉ phải xây dựng trên một "mảnh đất hoang", như người Mỹ thuở xưa xây dựng xã hội tư bản ở Mỹ. Ngày nay, trước khi xây dựng phải hốt rác. Một đồng rác không lỗ, lúc nhúc sâu bọ ! Khác gì truyện thần thoại Hy Lạp : Héraclès dọn cứt trong các chuồng thú của Augias ! Thế mà Héraclès làm được, nội một ngày !

Chẳng cá nhân nào làm được chuyện ấy. Nhưng, cuối cùng, cũng phải và sẽ làm thôi.

2010-09-09

Văn hoá chương

Bạn đọc bài *Hậu cộng sản tới tắm thần linh chương* và chê ta đầu óc hẹp hòi, không ý thức được rằng truyện chương cũng là một hình thái văn hoá của quần chúng như *McDo*, phải tôn trọng.

Ta chưa hề dị ứng với bất cứ hình thái nào của văn hoá. *Hippie* cũng như *bia ôm*, tuy, tiếc thay ! ta chưa hề ôm một nàng tiên nào trong một quán bia Ziao Chi hay PhuLăngXa, dở quá, hề hề. Ta đã từng sống *hippie*. Thỉnh thoảng ta vẫn tìm ăn ở *McDo* và *KFC*. Món rẻ tiền nhất. Vì... thèm. Lâu lâu ta tự nấu cháo trắng, rải tí muối hột mà ăn. Đó là những mùi vị thân thuộc với ta từ thuở "bần hàn", là một phần của chính ta, rất khó quên, còn lưu luyến.

Nhưng không phải vì vậy mà ta quý trọng bất cứ cách ứng xử ở đời nào đã trở thành văn hoá của một cộng đồng người. Thí dụ : *văn hoá phong bì ở Ziaio Chỉ quận hay văn hoá gõ đúng cửa, nói đúng nơi, đúng lúc, đúng mực độ*. Đối với ta, thứ văn hoá đó tiêu vong càng nhanh càng tốt.

2010-09-09

Yêu – Chết – 1

Bạn bảo ta :

> Đọc một quyển sách khác đọc một màn hình trên *computer* rất nhiều.

** Hai hành-động đó đều thể hiện quan-hệ của ta với chữ nghĩa, nhưng chúng hiện-sinh trong hai không-thời gian rất khác nhau, đều ảo và đều thực vì nó là quan-hệ của ***một*** con người với chữ nghĩa. Có thể tạm gọi : quan hệ giữa độc giả với tác giả xuyên qua 2 hình thái văn bản khác nhau. Riêng với văn bản in, ta xin nói rõ :

1/ *Yêu–Chết* là *một* song truyện, trong ý này : cùng nội dung chính, nhưng hiện-sinh ở hai thời điểm khác nhau của một kiếp người, thời điểm để yêu và thời điểm để chết.

2/ Vì thế :

a/ cả hai truyện chỉ là chuỗi ngôn từ liên miên *không có trang số*. Số trang là *một cách* ta chia cắt không gian và sắp xếp thời gian theo tư duy khoa học thông dụng ngày nay. Văn bản này không có số trang. Không-thời gian của nó là không-thời gian cá biệt của tác giả. Và của độc

giả : còn thích thì đọc, không thích nữa thì ngừng, nhưng không thể nào *biết* được mình đã đọc *bao nhiêu*. Hề hề...

b/ cả hai truyện bắt đầu bằng cùng một lời mời : hai câu thơ của Beaudelaire, chẳng Ziaio Chỉ tí nào...

c/ cả hai truyện kết thúc bằng cùng một lời hứa : hành-văn.

d/ cả hai truyện kết thúc bằng một ngôn từ : sự im lặng.

Và một mặt giấy trắng.

Yêu hoặc *Chết*, bắt đầu đọc với truyện nào cũng thể thôi.

3/ Điều ấy thể hiện trong cách trình bày :

a/ In 2 truyện ngược với nhau : cầm quyển sách, bắt đầu đọc *Yêu* hay *Chết* cũng được, nhưng không thể đọc tuần tự cả hai truyện như trong một ý tưởng lừng danh về *Yêu* và *Chết* trong văn học Tây Âu (*Eros* và *Thanatos*). Phải bắt đầu mỗi truyện như nhau. Sau đó, phải lật ngược sách để đọc tiếp. Nhưng muốn đọc sách theo chiều nào cũng thể thôi : xuất phát như nhau, kết thúc như nhau. Hề hề...

b/ Đọc truyện nào trước thì cũng bắt đầu bằng sự im lặng (giấy trắng) và cũng kết thúc bằng sự im lặng (lời và giấy trắng). Muốn đọc tiếp, phải lật ngược sách, đọc, và... cũng vậy. Từ *Yêu* tới *Chết*, từ *Chết* về *Yêu*, đòi người chỉ có thể thôi...

c/ Khi ta đã thực hiện quá trình ấy, ta đã làm gì ? Còn lại gì ?

Ta đã đi từ cõi vô ngôn để trở về cõi vô ngôn

(giấy trắng).

Còn lại (có thể thôi) một tiếng nói của một con người ở đâu đó, ở thời điểm nào đó, mà người đời, nếu thích, gọi là... văn chương.

Dĩ nhiên, đây là một trò chơi. Văn chương đạt, không cần đến những tiểu xảo này. Tuy... Hè hè...

> Hay, như trong âm nhạc, là một dấu lặng cần thiết sau sự bùng vỡ của những cảm xúc bị dồn nén.

** Đây là lời bình luận xác đáng đối với song truyện này.

2010-09-09

Nghệ thuật phải có nội dung

Ta thường nói thế. Nhưng nên nói rõ hơn : nội dung ấy không lệ thuộc kiến thức và khả năng lý luận kiểu này kiểu nọ.

Nhà bác học và nghệ sĩ chân chính đều biết làm người, nhưng một cách khác nhau.

2010-09-11

Văn hoá ĐỐ LỖI

Nghe một người bạn nhận định về một nhà xuất bản ở Việt Nam, tôi thấy đúng, không chỉ đối với một nhà xuất bản thôi, mà còn trong kiểu làm ăn "chưa sắc đã xảo" phổ biến ở nước ta.

Ở VN chẳng ai chịu trách nhiệm về cái gì hết,

nền văn hóa ĐỒ LỖI đi kèm với sự DỐI TRÁ và hèn hạ cho phép sự vô trách nhiệm này thoả mái diễn ra hàng ngày.

Tất cả những ai có lòng tự trọng đều THUA cái nền tảng nội dung văn hóa xhcn này hết, vì kẻ tự trọng biết xấu hổ thay chúng hoặc có cảm giác không muốn dính líu tiếp. (NHN)

2010-09-15

Chấn hưng giáo dục

(<http://www.diendan.org/viet-nam/nguyen-tien-dung-cot-loi-la-chan-hung-giao-duc/>)

Bài này lý thú.

Tuy không *explicite*, điều sau đúng (ý của tác giả, xin coi bài trên, và ý riêng tôi, mấy lời này) :

a/ muốn chấn hưng môn toán, phải chấn hưng ngành giáo dục.

b/ chấn hưng ngành giáo dục, chưa chắc chấn hưng được môn toán.

c/ toán mà không được chấn hưng, chấn hưng ngành giáo dục chẳng thể đi xa được : trẻ con phải bắt đầu học *nói, đọc, viết và học đếm* thì mới khá được. Nhưng *đếm*, suy cho cùng, là vấn đề nan giải !

Còn vấn đề nhứt nhối này : muốn chấn hưng bất cứ gì, trước hết phải chấn hưng *đạo (con đường) làm người*. Vì trong sinh-giới chỉ con người mới biết *đọc*, biết *viết* và biết *đếm* thôi ! Trong lĩnh vực này, toán và khoa-học mang lại một giá trị không thể thiếu được : thực thà,

không đối trá nhau. Quý lắm. Nhưng đủ chẳng ?

2010-09-16

Liều thuốc độc nhất, độc thật

Khi chính trị gia Châu Âu "*tả khuynh*" như chính phủ của Đảng Xã Hội Espana thực hiện ý thức hệ kinh tế tân tự do, có thể thế này :

http://www.lemonde.fr/europe/article/2010/09/29/greve-generale-en-espagne-les-syndicats-saluent-un-succes-democratique_1417947_3214.html

Vì sao, để đương đầu với khủng hoảng kinh tế của họ, toàn bộ các nước Châu Âu, từ Ireland qua Hy Lạp *e tutti quanti* và bây giờ là Espana, tới... Đức (*sic*) không có con đường nào khác hơn là sa thải người làm thuê, cạo lương của người lao động (làm thuê và công chức) và cạo bớt mọi "phúc lợi xã hội", kể cả cho con nít và người già ?

Phải chăng đây là *quy luật khoa học khách quan* của tạo hoá trong đó có quan hệ giữa người với người, vốn là một sản phẩm của tạo hoá ? Nếu thế, tôi từ bỏ "*tinh thần khoa học*", sẽ suốt đời chủ quan trong một số lĩnh vực... thôi.

Nếu ai bảo : *ngày nay*, thực tế, khách quan mà nói, lương bổng của họ quá cao so với lượng tiền cho phép mua "*lao động*" tương đương ngay tại nước họ – vốn có trên dưới 10% người thất nghiệp từ nhiều năm rồi, nhất là mấy tên hơn 55 tuổi có hàng chục năm kinh nghiệm

trong nghề, kiến thức chưa tới nổi lạc hậu, nhưng... đắt quá, và những đũa mới ra trường chẳng có kinh nghiệm gì – chưa kể so với hàng trăm triệu người khác trong "*thị trường lao động*" của *thị trường toàn cầu hoá* ! Tôi đồng ý liền và buồn : không ngờ Karl Marx sống dai như thế ngay trong đầu của người đời. Khái niệm "*đội quân thất nghiệp dự trữ*", chỉ cần toàn cầu hoá (như Marx đã "*tiên đoán*") *một tí thôi*, cũng đủ để giải thích những hiện tượng này. Không biết ngày nó toàn cầu hoá trọn vẹn, ngày toàn bộ sức lao động của nhân loại biến thành hàng hoá trong một thị trường chung, dưới quyền quản lý "*tự do*", thống nhất, theo *quy luật "tự-nhiên"*, ừ, hề hề, của phương thức sản xuất tư bản, thì sẽ như thế nào nữa ?

Sẽ toàn trị. Thế thôi. Trong bao nhiêu năm, đồ ai biết được. Còn vĩnh viễn hay không là một vấn đề thuần... ý thức hệ.

Một khi đã chấp nhận "*quy luật*" vận động của phương thức sản xuất tư bản như "*nguyên lý*" bất khả kháng, mỗi lần nó khủng hoảng, dù dưới những hình thái rất khác nhau, cũng chỉ có một toa thuốc độc nhất trên đời. Nó không giết ngay tức thì. Nó khiến cơ thể và tư duy ngày càng bại hoại, điên loạn, trong khi chờ đợi cơn sốt tới. Độc thật.

2010-09-29

Cùng tác giả

NHÀ VĂN PHÁP NGŨ

Un amour métèque, nouvelles, l'Harmattan, 1994.

Penser librement, philosophie, Éditions Chronique Sociale, 2000.

Dictionnaire universel de la littérature contemporaine, PUF, 1995. (*Article*).

Un avenir fou, texte pour l'album de photos Cliniques, Pierre Montavon, Éditions Canevas, 1994.

Point de rupture, in *Trajets à travers le cinéma de Robert Kramer*, Éditions Institut de l'image, Aix-en-Provence, 2001.

v.v.

NHÀ VĂN VIỆT NGŨ

Vẫy gọi nhau làm người, Hồng Lĩnh, USA, 1996.

Tư-duy tự-do, nxb Đà Nẵng, Việt Nam, 2006.

TỰ XUẤT BẢN : 2009-2010

<http://amvc.fr/PHD/AutoEdition/AutoEditionTab.htm>

Aimer – Mourir, diptyque.

Aimer – Mourir, diptyque sous forme d'un objet d'art.

Au fil des jours, au fil des œuvres, essais, critiques.

Les spectres de M. Derrida, philosophie, économie.

Yêu – Chết, song truyện.

Một hành trình tư duy I, văn học, triết.

Một hành trình tư duy II, văn học, triết.

Một mối tình ngụ cư, truyện ngắn.

Vẫy gọi nhau làm người, văn chương, văn học.

Tư duy tự do, triết.

Lang thang chữ nghĩa I, triết dưới dạng mì ăn liền.

Lang thang chữ nghĩa II, triết dưới dạng mì ăn liền.

Thơ người dị ứng với thơ.

DỊCH GIẢ

Chốn vắng, *Terre des oublis*, roman, Dương Thu Hương, Éditions Sabine Wespieser, 2006, nominé pour le Femina Étranger 2006, Prix des lectrices Elle, 2007.

Thiên sứ, *La messagère de cristal*, roman, Phạm Thị Hoài, Éditions Des Femmes, 1990.

Những thiên đường mù, *Les paradis aveugles*, roman, Dương Thu Hương, Éditions Des Femmes, 1991, nominé pour le Femina Étranger 1991.

Tiểu thuyết vô đề, *Roman sans titre*, roman, Dương Thu Hương, Éditions Des Femmes, 1992.

Đảo của những người ngụ cư, *Terre des éphémères, nouvelles*, 15 auteurs, Éditions Philippe Picquier, 1994.

Nỗi buồn chiến tranh, *Le chagrin de la guerre*, roman, Bảo Ninh, Éditions Philippe Picquier, 1994.

Qua sông, *En traversant le fleuve*, nouvelles, 11 auteurs, Éditions Philippe Picquier, 1996.

Roissy- Minh-Ville, pièce de théâtre bilingue de Jacques Crubézy, 1996, traduction d'une partie des textes du français au vietnamien.

Bên kia bờ ảo vọng, *Au-delà des illusions*, roman, Dương Thu Hương, Éditions Philippe Picquier, 1996, nominé pour le Femina Étranger 1996.

Có yêu anh không ?, *Est-ce que tu m'aimes ?*, nouvelles, Khánh Trường, Éditions Philippe

Picquier, 1997.

Một lúc, một đời, En un instant, une vie, nouvelles, Bùi Minh Quốc, Éditions Philippe Picquier, 1997.

M. Oncle ou Le temps d'Emma, pièce de théâtre bilingue de Jacques Crubézy, 1997, traduction d'une partie des textes du français au vietnamien.

Bên ngoài sự thật, En dehors de la vérité, théâtre, Nguyễn Thị Minh Ngọc, à l'initiative de la Maison Antoine Vitez et du Centre Wallonie-Bruxelles, 1977.

Mùa mưa gai sắc, Sous une pluie d'épines, nouvelles, Trần Vũ, Flammarion, 1998.

Lưu ly, Myosotis, roman, Dương Thu Hương, Éditions Philippe Picquier, 1998.

Đi về nơi hoang dã, Retour à la jungle, roman, Nhật Tuấn, Éditions Philippe Picquier, 2002 (en collaboration avec Đặng Trần Phương).

Từ xa, Tổ Quốc, De loin...ma Patrie ! poème de Nguyễn Duy et *Thế kỷ, Siècle*, poème de Lê Bi, in *Poésie 97*, Association Maison de la Poésie, Paris, 1997.

Thơ, Poèmes de Ly Hoàng Ly, Chính Lê, Nguyễn Đỗ, Phạm Tường Vân, Phan Huyền Thư, in Bacchanales N° 17, 03/1999, *Poésie du Vietnam*, Maison de la poésie Rhône-Alpes, Saint-Martin- d'Hères.

PHỤ ĐỀ PHIM

Xích lô, Cyclo, Trần Anh Hùng, Lion d'or au Festival de Venise, 1995.

Mùa hè chiều thẳng đứng, A la verticale de l'été, Trần Anh Hùng, sélection officielle pour le Festival de Cannes 2000.

CHUYÊN VIÊN TIN HỌC

Conception et réalisation assistées par ordinateur de logiciels de gestion, Masson, Paris, 1983 ;

Créateur de l'Atelier de Génie Logiciel ACK-BEST honoré d'un label national de l'ANVAR, 1989 ;

cité dans l'Observatoire des Technologies Stratégiques du Ministère de l'industrie français, 1989.

Copyrights

Lang thang chữ nghĩa

© Phan Huy Đường, 2003-2009

<http://amvc.fr/PHD/PhanHuyDuong.htm>

ISBN : 978-2-9537991-0-1

Xuất bản do

